

ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΦΩΚΑΕΩΣ

ΚΡΗΠΙΣ

ΤΟΥ

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟΥ ΚΑΙ ΠΡΑΚΤΙΚΟΥ

ΤΗΣ

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

ΣΥΝΤΑΧΘΕΙΣΑ

ΕΡΟΣ ΧΡΗΣΗ ΤΩΝ ΣΧΟΛΙΑΣΜΩΝ ΑΥΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΝΕΑΝ ΜΕΘΟΔΟΝ
ΜΑΡ ΤΗΝ ΤΡΙΗΝ ΕΠΙΣΤΗ ΜΟΥΣΙΚΟΠΑΙΔΑΣΙΑΣ

ΧΡΥΣΑΝΘΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΠΡΩΤΗΣΗΣ
ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΠΡΩΤΟΨΑΛΤΟΥ
ΚΑΙ ΧΟΥΡΜΟΥΖΙΟΥ ΧΑΡΤΟΦΥΛΑΚΟΣ

ΑΝΑΤΥΠΩΘΕΙΣΑ ΝΥΝ ΕΚ ΠΑΛΑΙΑΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ
ΥΠΟ

ΣΠΥΡ. ΚΟΥΣΟΥΛΙΝΟΥ

~~ΒΙΒΛΙΟΦΟΡΕΙΟΝ~~
ΜΕΛΕΣΣΕ ΚΑΙ ΟΣΤΑΒΕ
MERLIER

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΣΠΥΡΙΑΝΘΟΣ ΚΟΥΣΟΥΛΙΝΟΥ

Πλάτεια Ἁγίων Θεοδώρων.

✱

1912

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ἡ μεγάλη κατανάλωσις τῆς **Κρηπίδος** (θεωρητικοῦ) τοῦ ἀειμνήστου μουσικοδιδασκάλου Θεοδώρου Φωκαέως ἐπέφερον ἤδη τὴν παντελεῖαν σχεδὸν ἐξάντηλιν τῶν τελευταίων ταύτης ἐκδόσεων, ὥστε νῦν καθίσταται σήμερον δυσχερὴς ἡ προμηθεῖα καὶ τοῦ μουσικοῦ τούτου βιβλίου, τὴν χρησιμότητα τοῦ ὁποίου ἅπαντες οἱ μουσικοὶ ἀνομολογοῦσι λόγῳ τῶν πολλῶν αὐτοῦ προτερημάτων, ἅτινα ἀναμφισβητήτως καθιστῶσιν αὐτὸ μοναδικὸν καὶ ἀπαράμιλλον εἰς τὸ εἶδός του. Τὴν δυσχέρειαν τῆς προμηθείας τῆς ἐν λόγῳ **Κρηπίδος** (θεωρητικοῦ) αἴρομεν σήμερον προβάντες εἰς τὴν ἀνατύπωσιν ταύτης κατὰ τὴν ἀνάγκην ἐκδόσιν, ἐφ' ἧς, ὡς βλέπουσιν οἱ ἀναγνώσται ταύτης, κατεβλήθη πᾶσα προσπάθεια, ὅπως αὕτη εἶνε ἀπηλλαγμένη σφαλμάτων, φιλοκάλως δὲ, ἐπιμελῶς καὶ ἐπὶ ἀρίστου χάρτου ἐκτετυπωμένη, χάρις εἰς τὰ τυπογραφικὰ μέσα ἅτινα ἀφθόνως διαθέτουσι τὰ ἡμέτερα καταστήματα.

Ἐν Ἀθήναις Ἰανουάριος 1912.

ΣΠΥΡ. ΚΟΥΣΟΥΛΙΝΟΣ

ΚΡΗΠΙΣ

ΤΗΣ

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

ΚΑΤΑ ΘΕΩΡΙΑΝ ΚΑΙ ΠΡΑΞΙΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄.

Ἐρώτησις. Τί εἶναι ἡ Μουσική;

Ἀπόκρ. Ἡ Μουσική εἶναι μάθησις μέλους καὶ ἐκείνων, ὅσα ἀκολουθοῦσι τριγύρω εἰς τὸ μέλος.

Ἐρ. Τί εἶναι τὸ μέλος;

Ἀπ. Εἶναι σειρά φθόγγων, ἀνομοίων ἀλλήλοις κατὰ τὴν ὄξύτητα καὶ βαρύτητα, ἡγουν κατὰ τὴν ἀνάβασιν καὶ κατὰβασιν τῆς διαδοχῆς, τοῦτ' ἔστιν ὅτε ὁ εἰς φθόγγος διαδέχεται κατόπιν τὸν ἄλλον εἰς εὐχαρίστησιν τῆς ἀκοῆς.

Ἐρ. Ποῖα εἶναι τὰ ἀκολουθοῦντα τριγύρω εἰς τὸ μέλος;

Ἀπ. Εἶναι Τόνοι, Ἦχοι, Συστήματα, Σχέσεις, Χρόνοι, Ρυθμοί, Ἀναλογίαι, Συμφωνίαι κ.τ.λ.

Ἐρ. Τί εἶναι ὁ φθόγγος;

Ἀπ. Εἶναι φωνή, ἀποβλέπουσα εἰς μέλος, ἢ ὑποία στέκεται εἰς μίαν βᾶσιν ὅθεν καὶ πῶσις ἐμμελῆς τῆς φωνῆς λέγεται, δηλονότι ἡ φωνὴ ἢ ἐκ τοῦ κρουσθέντος σώματος τινάζομένη καὶ εἰς τὴν ἀκοὴν πίπτουσα, διὰ

τὴν σχέσιν, τὴν ὁποίαν ἔχει ὁ φθόγγος, ἤγουν διὰ τὴν τελειωτικὴν δύναμιν, τὴν ὁποίαν ἔχει εἰς σύστασιν τοῦ μέλους· διὰ τοῦτο ἄνευ σχέσεως, οὔτε φθόγγος γίνεται οὔτε μέλος.

Ἐρ. Εἰς πόσα διαιρεῖται ἡ Μουσικὴ ;

Ἀπ. Ἡ Μουσικὴ διαιρεῖται γενικῶς εἰς δύο· εἰς Θεωρητικὴν καὶ Πρακτικὴν.

Ἐρ. Τί εἶναι ἡ Θεωρητικὴ ;

Ἀπ. Ἡ κατὰ θεωρίαν μάθησις τῶν βασίμων ὀρισμῶν τῆς Μουσικῆς.

Ἐρ. Πῶς θεωρεῖ ὁ θεωρητικὸς τοὺς βασίμους λόγους τῆς Μουσικῆς ;

Ἀπ. Καταγινόμενος εἰς τὸ νὰ μανθάνῃ τὰς διαφόρους ἀναφοράς, εἰς τὰς ὁποίας ἀναφέρεται τὸ βαρὺ πρὸς τὸ ὀξὺ καὶ τὸ ταχὺ πρὸς τὸ βραδύ.

Ἐρ. Εἰς πόσα διαιρεῖται ;

Ἀπ. Εἰς δύο· εἰς Ἀρμονικὴν, ἤγουν εἰς τὸν τρόπον τοῦ προσαρμόζειν, καὶ εἰς Ρυθμικὴν.

Ἐρ. Εἰς τί καταγίνεται ἡ ἄρμονικὴ ;

Ἀπ. Εἰς τὴν μάθησιν τῶν φθόγγων καὶ τοῦ μέτρου τῶν διαστημάτων τῆς.

Ἐρ. Ἡ δὲ ρυθμικὴ εἰς τί ἀποβλέπει ;

Ἀπ. Εἰς τὴν μάθησιν τῆς μεταχειρίσεως τοῦ τακτικοῦ χρόνου.

Ἐρ. Τί εἶναι ἡ πρακτικὴ ;

Ἀπ. Τὸ νὰ ψάλλῃ τις τὰ πεποιημένα ἢ ψαλλόμενα μέλη κατὰ συνήθειαν ἄνευ παραδόσεως τῶν βασίμων ὀρισμῶν.

Ἐρ. Τί ἐρμηνεύει ἡ Πρακτικὴ ;

Ἀπ. Ἐρμηνεύει πῶς νὰ συμφωνοῦν αἱ ἀρχαὶ τῆς Θεωρητικῆς, ὥστε νὰ προφέρῃ ὁ μουσικὸς καὶ νὰ διορῆσῃ φθόγγους πρὸς τὴν διαδοχὴν, εἰς τελειοποίησιν τοῦ μέ-

λους τῆς Ἀρμονίας, καὶ αὐτῶ νὰ γίνηται τὸ μέλος εἰς τὴν ἀκοὴν εὐάρεστον.

Ἐρ. Εἰς πόσα διαιρεῖται :

Ἀπ. Εἰς δύο· εἰς Μελοδοποιίαν καὶ Ρυθμοποιίαν.

Ἐρ. Εἰς τί καταγίνεται ἡ μελοποιία :

Ἀπ. Εἰς τὸ νὰ δίδῃ τοὺς κανόνας, διὰ νὰ κἀμνη τις εὐάρεστα καὶ ἀρμονικὰ τὰ ᾄσματα.

Ἐρ. Ἡ δὲ ῥυθμοποιία :

Ἀπ. Αὕτη ἐξημερεύει τοὺς κανόνας τῆς ἐφαρμογῆς, ἡγουν τοῦ προσαρμόσματος τῶν μέτρων καὶ τῶν χρόνων.

Ἐρ. Εἰς πόσα διαιρεῖται τὸ μέλος :

Ἀπ. Εἰς δύο· ἡγουν εἰς Τέλειον καὶ Ἀτελές.

Ἐρ. Ποῖον εἶναι τὸ τέλειον :

Ἀπ. Εἶναι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον συνίσταται ἀπὸ μελωδίας, ῥυθμὸν καὶ λέξιν.

Ἐρ. Ποῖον λέγεται ἀτελές :

Ἀπ. Ἀτελές λέγεται ἡ μελωδία ἐκείνη, ἣτις πλέκει ἀνομοίους φθόγγους ἀνευ ῥυθμῶν κατὰ τὴν ὀξύτητα καὶ βαρύτητα καὶ φαίνεται εὐάρεστος εἰς τὴν ἀκοήν.

Ἐρ. Ποῖος λέγεται ὅτι ψάλλει ἀτελῶς :

Ἀπ. Ἐκεῖνος, ὅστις ψάλλει χωρὶς νὰ ἠξεύρῃ τοὺς κανόνας τῆς Μουσικῆς καὶ τὴν φύσιν καὶ τὰ ἰδιώματα τῶν ἡχῶν, ἂν καὶ οἱ προφερόμενοι παρ' αὐτοῦ φθόγγοι ἀρέσκωσι κατὰ μέρος εἰς τοὺς ἀκροατάς, ψάλλει ὁμῶς χωρὶς τέχνην.

Ἐρ. Ποῖος λοιπὸν ψάλλει ἐπιστημονικῶς καὶ μὲ τέχνην :

Ἀπ. Ἐκεῖνος, ὅστις ἠξεύρει ἀλανθάστως τοὺς κανόνας τῆς Μουσικῆς, καὶ τὴν φύσιν καὶ τὰ ἰδιώματα τῶν ἡχῶν, καὶ προφέρει τὸ μέλος κανονικῶς προσηρμοσμένον εἰς τὴν φύσιν τοῦ ψαλλομένου ἡχου.

Ἐρ. Εἶναι δυνατόν ὁ ἐπιστήμων νὰ ψάλλῃ τεχνικῶς :

Ἄπ. Μάλιστα.

Ἐρ. Ὁ δὲ πρακτικῶς δύναται νὰ ψάλλῃ ἐπιστημονικῶς :

Ἄπ. Ὅχι βέβαια.

Ἐρ. Λατὶ :

Ἄπ. Λοῦτι ὁ ἐπιστημονικῶς ἔχει καὶ τὰ μέσα τῆς τέχνης πολλῶν περισσότερον καὶ ὅταν τὸν βοηθῇ καὶ τὸ ὄργανον. Ὁ πρακτικῶς ὁμῶς, διότι δὲν γνωρίζει τοὺς βασίμους ὅρους, πιθανὸν καὶ νὰ ἠδύνη τοὺς ἀκροατάς, ὁμῶς δὲν γνωρίζει ποῦ περιφέρεται.

Ἐρ. Ποῖος ψάλλει ἐπιστημονικῶς :

Ἄπ. Ἐκεῖνος, ὅστις ἠξεύρει τοὺς κανόνας τῆς Μουσικῆς καὶ τὴν φύσιν καὶ τὰ ἰδιώματα τῶν ἡχῶν, καὶ προσφέρει κανονικῶς τὸν ἡχόν, καὶ ἠμπορεῖ νὰ διεγείρῃ τὰ ψυχικὰ πάθη τῶν ἀκροατῶν κατὰ ἰδίαν ἀρέσκειαν, ἡγουν εἰς κατάνυξιν καὶ λύτην, εἰς χαρὰν καὶ ὀργὴν κτλ..

Ἐρ. Τί πρέπει νὰ ἠξεύρῃ ὁ τοιοῦτος Μουσικός, διὰ νὰ διεγείρῃ τὰ ψυχικὰ πάθη τῶν ἀκροατῶν :

Ἄπ. Πρέπει νὰ ἠξεύρῃ ταῦτα τὰ πέντε μέσα.

Α'. Νὰ ἠξεύρῃ καλῶς, τὰ περὶ τὸ μέλος συμβαίοντα μετὰ λόγου καὶ θεωρίας καὶ νὰ μελοποιῇ ὀρθῶς κατὰ τοὺς κανόνας ἑκάστου.

Β'. Πρέπει νὰ γράφῃ ἀσφαλῶς καὶ ὡς ἡ τέχνη τὸ ἀπαιτεῖ.

Γ'. Νὰ δύναται νὰ ψάλλῃ ἐλευθέρως καὶ ὀρθῶς καθὲν τῶν σεσημειωμένων μαθημάτων χωρὶς προμελέτης.

Δ'. Νὰ ἦναι ἀρκετὸς νὰ γράφῃ καθὲν μέλος ἐκ πρώτης ἀκοῆς (*), τὸ ὁποῖον ἠθελεν ἀκούσει παρ' ἄλλου λεγόμε-

(*) Ἡξεύρε. ἐμλόγηε τῆς Μουσικῆς. τοῦτο, ὅτι τὸ λεγόμενον ἐκ πρώτης ἀκοῆς δὲν ἐννοεῖ ὅλον τὸ ψαλλόμενον, ἀλλὰ μόνον ἀπὸ δύο ἢ τρεῖς χαρακτηριστὰς ἢ καὶ περισσοτέρας συμπεσοῦμενον μέλος· διότι καὶ ἡ λέξις

νον, Ἐκκλησιαστικὸν ἢ Ἐξωτερικόν. καὶ νὰ τὸ φάλλῃ
 ζωοῦς διαφθορᾶς ἀπαραλλάκτως (*).

Ἐ. Νὰ διακρίνῃ ἀπὸ μόνῃς ἀκοῆς τὸ τεχνὸν μέλος, ἂν
 ἦναι καλῶς πεποιημένον καθ' ὅλους τοὺς κανόνας τῆς τέ-
 χνης· ὅθεν ταῦτα πάντα τὰ χαρακτηριστικὰ πρέπει ὁ ἐπι-
 στημονικὸς καὶ τέλειος Μουσικὸς νὰ γνωρίζῃ ἀκριβῶς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β΄.

Περὶ ποσότητος τῆς μελωδίας.

Ἐρ. Πόσα εἶναι τὰ συστατικὰ τῆς μελωδίας ;

Ἄπ. Ἄνο· Ποσότης καὶ Ποιότης· διὸ καὶ μὲ δύο
 εἰδῶν χαρακτηρισθῆσιν γράφεται ἡ μελωδία.

Ἐρ. Τί ἐστὶ ποσότης εἰς τὴν Μουσικὴν ;

Ἄπ. Ἡ καταμέτρησις τῶν φωνῶν, αἱ ὁποῖαι θεωροῦν-
 ται εἰς ἓν μέλος, ἦτοι ἀπὸ πόσας φωνᾶς αὐτὸ συνίσταται.

Ἐρ. Πῶς θεωρεῖται εἰς τὴν μελωδίαν ;

Ἄπ. Δι' Ἀναβάσεως καὶ Καταβάσεως καὶ
 Ἰσότητος.

Ἐρ. Τί εἶναι ἡ ἀνάβασις ;

Ἄπ. Εἶναι σειρὰ φθόγγων, οἷτινες ψάλλονται μὲ τὰς
 ἐξῆς συλλαβὰς κατὰ τάξιν τοιαύτην· οἶον

Πα, Βου, Γα, Δι, Κε, Ζω, Νη, Πα.

εἰς τὴν Μουσικὴν ἔννοσι ἓν κόμμα, καθὼς καὶ τὰ μέλη τοῦ ὁποιοῦδήποτε
 ἄλλου σώματος, καὶ ὅρα ἐν τοῖς λεξικοῖς· διότι τὸ ὅλον μᾶθημα ἐκ πρώ-
 τῆς ἀκοῆς εἶναι ἀδύνατον.

(* Σημείωσε, ὅτι ἀπαραλλάκτως ἔννοσι τὸ κατὰ τὴν ἀπαιτήσιν τῶν
 σημείων, ἀλλ' οὐχὶ καὶ κατὰ τὸ ἦθος· διότι τὸ ἦθος ἀπερέγραπτον εἶναι,
 καθ' ὃ ἀέρας ὄν' διὰ τοῦτο εἶναι ἀνάγκη πολλάκις τις νὰ ἀκούσῃ αὐτό, καὶ
 οὕτω νὰ τὸ σημειώσῃ, καίτοι ἀνωτέρω λέγει ἐκ πρώτης ἀκοῆς.

Ἐρ. Τί εἶναι ἡ κατάβασις ;

Ἀπ. Εἶναι σειρά αἱ φθόγγων, οἷτινες ψάλλονται κατὰ τὴν ἐναντίαν τάξιν τῆς ἀναβάσεως, δηλαδὴ κατ' ὀπισθοδρομήσιν οἷον

Πα, Νη, Ζω, Κε, Λι, Γα, Βου, Πα.

Ἐρ. Τί εἶναι ἡ ἰσότης ;

Ἀπ. Ἰσότης δὲ εἶναι σειρά αἱ φθόγγων, οἷτινες ψάλλονται μὲ τὰς αὐτὰς συλλαβὰς εἰς μίαν βᾶσιν οἷον

π' Πα

Πα, Πα, Πα ἢ Λι, Λι, Λι

ν' 12
ζ' 7
κ' 9
ξ' 12
α' 12
δ' 7
γ' 12
β' 9
π' 9

Ἐρ. Καὶ ἄλλως ὀνομάζεται ἡ ἀνάβασις καὶ ἡ κατάβασις ;

Ἀπ. Μάλιστα.

Ἐρ. Πῶς ;

Ἀπ. Ἡ μὲν ἀνάβασις λέγεται Ὁξύτης καὶ Ἀνιέναι, ἡ δὲ κατάβασις, Βαρούτης καὶ Κατιέναι.

Ἐρ. Αὕτη ἡ τάξις τῶν εἰρημένων φθόγγων πῶς ὀνομάζεται ;

Ἀπ. Κλίμαξ, ἥγουν σκάλα, διατονικὴ κατὰ τὸ διαπασῶν σύστημα, εἰς τὴν ὅποιαν διδάσκονται οἱ πρωτόπειροι μαθηταὶ τὴν ποσότητα τῆς μελωδίας, καθὼς ἐσχεδιάσται.

Ἐρ. Αὕτη ἡ Κλίμαξ ἀπὸ πόσους φθόγγους συγκροτεῖται ;

Ἀπ. Συγκροτεῖται ἀπὸ φθόγγους ὀκτώ, οἱ ὅποιοι περικλείουσι διαστήματα ἑπτὰ, καθ' ἓν ἀπὸ τὰ ὅποια λέγεται τόνος, ἥτοι φωνή, ἔχουσα εἰς ἑαυτὴν διάστημα.

π
ν
ζ
κ
ξ
α
δ
γ
β
π

π
ν
ζ
κ
ξ
α
δ
γ
β
π

Ἐρ. Τί εἶναι τὸ τμημα :

Ἀπ. Τμημα εἶναι μικρόν τι διάστημα, ἤγουν τὸ ἐν ἀπὸ τὰ δώδεκα τοῦ μεζζονοῦ τόνου ἢ τοῦ ἐλάσσονοῦ καὶ τοῦ ἐλαχίστου.

Ἐρ. Ἀπὸ πόσα τοιαῦτα τμηματα συμποσοῦται ὅλη ἡ Κλίμαξ :

Ἀπ. Ἀπὸ ἑξήκοντα ὀκτώ.

Ἐρ. Πῶς ἄλλως λέγεται ἡ ἀνάβασις καὶ ἡ κατάβασις :

Ἀπ. Ἡ ἀνάβασις καὶ ἡ κατάβασις λέγεται συνεχῆς καὶ ὑπερβατή.

Ἐρ. Ποία εἶναι ἡ συνεχῆς :

Ἀπ. Ἡ συνεχῆς εἶναι, ὅταν οἱ φθόγγοι διαδέχονται ὁ εἷς τὸν ἄλλον ἀμέσως, ἤγουν κατὰ τὴν τάξιν των, καθὼς

Πα, Βου, Γα, Λι, Κε,
Ζω, Νη, Πα.

Ἐρ. Ποία εἶναι ἡ ὑπερβατή :

Ἀπ. Ἡ ὑπερβατή γίνεται τότε, ὅταν οἱ φθόγγοι διαδέχονται ὁ εἷς τὸν ἄλλον οὐχὶ ἀμέσως, ἀλλὰ κατὰ παράλειψιν, ὅταν ἀπὸ τὴν τάξιν των ἐν τῷ μεταξὺ σιωπᾶται εἰς φθόγγος ἢ δύο ἢ πολλοί, καὶ ὁ τελευταῖος μόνον φθόγγος κατὰ τὸ διάστημα, τὸ ὁποῖον τύχη προφέρεται, καθὼς

Πα, Λι, Νη. ἢ Λι, Βου, Ζω.

Ἐρ. Ὅταν γείνη ἡ χορεία περισ-

Δ'	12	Λι
δ'	7	Γα
γ'	7	Βου
β'	9	Πα
α'	12	Νη
ν'	7	Ζω
η'	9	Κε
ζ'	12	Λι
ξ'	12	Γα
χ'	7	Βου
ψ'	9	Πα
φ'	12	Νη
θ'	7	Ζω
δ'	9	Κε
δ'	12	Λι

Μαρτυρίαὶ κατὰ τὸ ὅτις Διακασῶν

Ἡ κατὰ τὸ ὅτις Διακασῶν Κλίμαξ

σοτήρας συνεχοῦς ἀναβάσεως ἀπὸ τοὺς ἑπτὰ φθόγγους, τότε τί πρέπει νὰ γάρωμεν :

Ἄπ. Τότε ψάλλομεν καὶ ἄλλους ἀνιόντας φθόγγους, πάλιν μὲ τὰς ἰδίας σὺλλαβὰς, ἤγουν κατὰ τὸ δις Διαπασῶν, λέγοντες τὸν μὲν ὄγδοον φθόγγον Πα, τὸν δὲ ἔνναον Βου, καὶ τοὺς λοιποὺς καθ' ἑξῆς, ὡς ἤδη ἡ Κλίμαξ ὑπαγορεύει.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Περὶ τῶν χαρακτηῶν τῶν φθόγγων.

Ἐρ. Πόσοι εἶναι οἱ χαρακτηῆρες τῆς ποσότητος ;

Ἄπ. Οἱ χαρακτηῆρες, μὲ τοὺς ὁποίους γράφεται ἡ ποσότης τῆς μελωδίας, ἤγουν τὰ σημεῖα, ἅτινα παρασταίνουν τοὺς φθόγγους τοῦ γραφομένου μέλους, καθ' ἡμᾶς εἶναι δέκα γράφονται δὲ καὶ ὀνομάζονται οὕτω·

Φωνὰὶ ἀντιοῦσαι.

Ἰσον	∪	0
Ὀλίγον	∪∪	α
Πεταστή	∪∪∪	α
Κεντήματα	∪∪∪∪	α
Κέντημα	∪∪∪∪∪	β
Υψηλὴ	∪∪∪∪∪∪	δ.

Φωνὰὶ κατιοῦσαι.

Ἀπόστροφος	∪	α
Υποφόρῃ	∪∪	2
Ἐλαφρὸν	∪∪∪	β
Χαμηλὴ	∪∪∪∪	δ

Ἐρ. Ὅποιαν ἐνέργειαν παριστάνει ἕκαστος χαρακτηῆρ τῆς ποσότητος ;

Ἄπ. Τὸ μὲν Ἴσον οὔτε ἀνάβασιν ἔχει οὔτε κατάβασιν, ἀλλ' ἰσότητα. καὶ τοῦτο δηλοῖ τὸ προκείμενον μηδὲν 0, φέρει δὲ πάντοτε τὸν φθόγγον τοῦ πρῶτου ἀπὸ τοῦ χαρακτήρος· τὸ δὲ Ὀλίγον , ἢ Πεταστή , καὶ τὰ Κεντήματα , φανερώουσι τὸν πρῶτον ἀνιόντα φθόγγον ἀπὸ τὴν βάσιν, εἰς τὴν ὁποίαν εὐρισκόμεθα· ἢ Ἀπόστροφος , φανερώνει τὸν πρῶτον κατιόντα φθόγγον ἀπὸ τὴν βάσιν, εἰς τὴν ὁποίαν εὐρισκόμεθα, καὶ τοῦτο δηλοῖ τὸ προκείμενον ἄλφα-α' ἢ Ὑπορροή , φανερώνει δύο κατιόντας φθόγγους μὲ συνέχειαν, καὶ τοῦτο δηλοῖ τὸ προκείμενον Ἀραβικὸν ἀριθμητικὸν σημεῖον 2· τὸ δὲ Κέντημα , φανερώνει τὸν δεύτερον ἀνιόντα φθόγγον ὑπερβατῶς, καὶ ὁ πρῶτος φθόγγος αὐτοῦ σιωπᾶται, καὶ τοῦτο δηλοῖ τὸ προκείμενον β'· τὸ δὲ Ἐλαφρὸν , φανερώνει τὸν δεύτερον κατιόντα φθόγγον, καὶ ὁ πρῶτος φθόγγος αὐτοῦ σιωπᾶται, καὶ τοῦτο δηλοῖ τὸ προκείμενον β'· ἢ δὲ Ὑψηλὴ , φανερώνει τὸν τέταρτον ὑπερβατῶς ἀνιόντα φθόγγον, καὶ τοῦτο δηλοῖ τὸ προκείμενον δ, καὶ οἱ μεταξὺ αὐτῆς φθόγγοι σιωπῶνται· ἢ δὲ Χαμηλὴ , φανερώνει τὸν τέταρτον κατιόντα φθόγγον ὡσαύτως, καὶ αὐτὸ δηλοῖ τὸ προκείμενον δ, καὶ οἱ μεταξὺ αὐτῆς φθόγγοι σιωπῶνται.

Ἐρ. Μὲ τοὺς παρόντας δέκα χαρακτήρας πῶς ἴμποροῦμεν νὰ σημειώσωμεν τὴν ἀνάβασιν, κατὰβασιν καὶ ἰσότητα;

Ἄπ. Γράφοντες τὴν μελωδίαν, ὅταν ἔχωμεν γρηῖαν ἰσότητος, μεταχειριζόμεθα τὸ Ἴσον , καὶ ὅταν θέλωμεν νὰ ἀναβῶμεν μὲ συνέχειαν ἀνά μίαν φωνὴν πολλοὺς φθόγγους, μεταχειριζόμεθα τὸ Ὀλίγον , τὰ Κεντήματα , καὶ τὴν Πεταστὴν , κατὰ τὴν περίστασιν ὅταν δὲ θέλωμεν νὰ καταβῶμεν ὁμοίως, μεταχειριζόμεθα τὴν Ἀπόστροφον , τὴν Ὑπορροήν , τὴν Χαμηλὴν

το ἔλαφρὸν , καὶ τὸ συνεχὲς ἔλαφρὸν .

Ἐρ. Πῶς σημειώνεται ἡ ὑπερβατὴ ἀνάβασις καὶ κατάρβασις διὰ τῶν ἄνω χαρακτῆρων :

Ἀπ. Ἡ ὑπερβατὴ ἀνάβασις καὶ κατάρβασις, ἐπειδὴ γίνεται κατὰ πολλοὺς τρόπους, γράφεται μὲν μὲ τοὺς ἰδίους χαρακτῆρας, ἀλλ' οὐχὶ πλεον μὲ ἀπλοῦς, ἀλλὰ συνθέτους· ἐπειδὴ ἡ σύνθεσις ἠμπορεῖ νὰ αἰξάνῃ τὴν ποσότητα τῶν χαρακτῆρων κατὰ τὴν χρεῖαν τοῦ σημειοῦντος.

Ἐρ. Πῶς λογαριάζεται ἡ ποσότης τῆς ὑπερβατῆς ἀναβάσεως καὶ καταβάσεως :

Ἀπ. Λογαριάζεται μὲ τὸ μέσον τῆς κλίμακος· ἐπειδὴ, ὅταν εὐρεθῶσι δύο φθόγγοι, παραδείγματος χάριν, ὁ Πα ἢ Λι, καὶ θέλομεν νὰ εὐρωμεν τὴν ποσότητά των, βλέπομεν εἰς τὴν τάξιν τῆς Κλίμακος, ὁ Λι κατὰ πόσους φθόγγους ἀπομακρύνεται ἀπὸ τὸν Πα, καὶ οὕτως εὐρίσκονται τρεῖς, Πα, Βου, εἰς τόνος· Βου, Γα, δύο τόνοι· Γα, Λι, τρεῖς τόνοι· ὅστε ἡ ποσότης Πα, Λι εἶναι τρία. Ὁμοίως καὶ τὰ λοιπά.

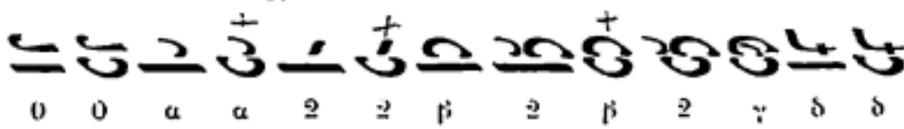
ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Περὶ συνθέσεως τῶν χαρακτῆρων.

Ἐρ. Πῶς συνθέτονται οἱ χαρακτῆρες :

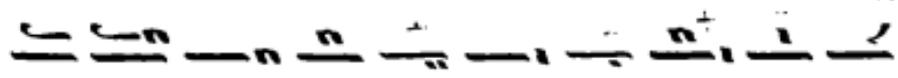
Ἀπ. Συνθέτονται οἱ χαρακτῆρες μὲ εὐτακτον συμπλοκὴν, διὰ νὰ παρασταίνουσι ὠρισμένως τὰς διαφόρους ποσότητας τῶν φθόγγων, πλὴν χωρὶς συνθέσεως ἠμποροῦν νὰ γράφονται μόνον τὸ Ἴσον , τὸ Ὀλίγον , ἡ Πεταστὴ , Ἄποστροφος , τὸ Ἐλαφρὸν καὶ ἡ Χαμηλὴ . Οἱ δὲ λοιποὶ χαρακτῆρες δὲν ἠμποροῦσι νὰ γράφονται μόνοι των, ἀλλὰ, ἰστάμενοι ἔμπροσθεν ἢ ἐπάνω ἢ ὑποκάτω τῶν χαρακτῆρων, αἰξάνουσι τὴν ποσότητα των κατὰ τὴν θέσιν, τὴν ὁποίαν ἠθελον εἶχει,

τοῦτ' ἔστι τὸ Κέντημα , ὅταν συντεθῆ μετὰ τὸ Ὀλίγον ἔμπροσθεν ἢ ἀπὸ αὐτοῦ οὕτως . φανερόναι τὸν δεύτερον ὑπερβατῶς ἀνιόντα φθόγγον· ἂν δὲ τεθῆ ἄνωθεν τοῦ ὀλίγου οὕτως , φανερόναι τὸν τρίτον ὑπερβατῶς ἀνιόντα φθόγγον. Τὸ ὀλίγον ὑποτίθεται εἰς ὅλους τοὺς χαρακτῆρας ἐκτὸς τῶν Κεντημάτων , ὁ δὲ ὑποτασσόμενος χαρακτήρ, ἤγουν τὸ Ὀλίγον , γάνει τὴν ποσότητά του καὶ λογαριάζεται εἰς ποσότης ἐξείνου μόνον τοῦ χαρακτῆρος, ὅστις τὸ ἐπέταξεν, ἤγουν, ὅταν ἡ Ὑψηλὴ τεθῆ ἔμπροσθεν εἰς τὸ Ὀλίγον οὕτως , ἢ δύναμις τοῦ Ὀλίγου γάνεται, καὶ λογαριάζεται ἢ ποσότης τῆς Ὑψηλῆς. Ὅταν δὲ τεθῆ ἢ Ὑψηλὴ ὀπίσθεν οὕτως ἢ ἐν μέσῳ , δὲν ὑποτάσσεται τὸ Ὀλίγον, ἀλλὰ λογαριάζεται ἢ ποσότης καὶ τῶν δύο χαρακτῆρων ὁμοίως καὶ ἡ Πεταστὴ ὑποτίθεται ὑπὸ ὅλους τοὺς χαρακτῆρας καὶ γάνει τὴν ποσότητά της, ὅχι ὁμῶς καὶ τὴν ὀξύτητα της· ἤγουν τὴν δυνάμιν της, ἐκτὸς τοῦ Ὀλίγου καὶ τοῦ Κεντήματος , πολλάκις καὶ ὑπὸ τὴν Ὑψηλὴν, ὅταν ἤθελε τεθῶσιν οὕτως , , , , τότε καὶ ὁ ὑποτιθέμενος χαρακτήρ, ἤγουν ἡ Πεταστὴ, ἔχει τὴν ἐαυτῆς ποσότητα, ἀμα δὲ καὶ τὴν ὀξύτητα, ἤγουν τὴν δυνάμιν της· τὸ Ἐλαφρὸν δὲ, ὅταν ὑποτάξῃ τὴν Ἀποστροφὸν οὕτως , οἱ δύο φθόγγοι τοῦ Ἐλαφροῦ προφέρονται μετὰ συνέχειαν, ἐννοουμένης τῆς Ἀποστροφῆς εἰς τόπον γοργοῦ, διὰ τὸν πρῶτον φθόγγον τοῦ Ἐλαφροῦ· τὸ Ὀλίγον καὶ ἡ Πεταστὴ ὑποτάσσονται ἀκόμη καὶ ἀπὸ ὅλους τοὺς κατιόντας χαρακτῆρας, ὁμοίως καὶ ἀπὸ τὸ Ἴσον, ὅταν τεθῶσιν ἄνωθεν αὐτῶν οὕτως,

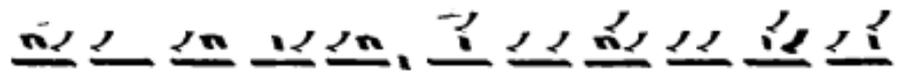

ΚΡΙΣΙΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

Ἰδοὺ καὶ ὁ πῖναξ τῶν συνθέτων χαρακτήρων, ἔνθα δεικνύεται ὁ τρόπος, κατ' ὃν ἀξάνει ἡ σύνθεσις τὴν ποσότητα αὐτῶν, ἅτινα χρησιμεύουσιν εἰς τὴν παραλλαγήν. Ἰξευρε δέ, ὅτι τὰ μὲν γράμματα φανερόνουνσι τὸ ἔπευ-
 βιατόν, οἱ δὲ ἀριθμητικοὶ χαρακτῆρες τὴν συνέχειαν.

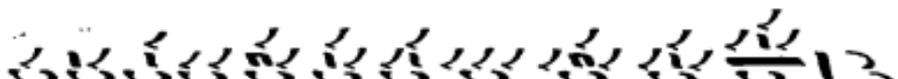
 ο ο α 2 2 2 β β βα γ δ

 δα ε εα ζ ζα ζ η θ θ ι ια

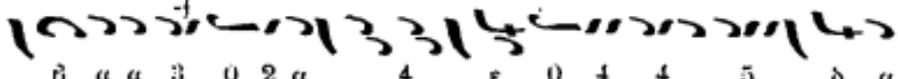
 ιβ γγ ιδ ιε ο β γ δ ε

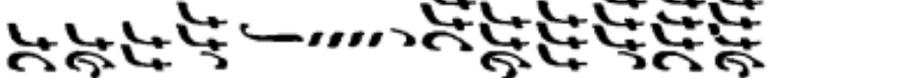
 ε ζ ζ η θ ι ια ιβ γγ ιδ ιε 2

 2 ο 2 αα βα 2α 22 2α α γ γ γ

 β α α 3 ο 2α 4 ε ο 4 4 5 δ α

 ζ ζ η θ θ ο θ ι ια ιβ γγ ιδ ιε

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε΄.

Περὶ Παρὰλλελῶν.

Ἐρ. Τί εἶναι ἡ παρὰλληλίς;

Ἄπ. Παρὰλληλίς εἶναι τὸ νὰ συμφωνῶμεν τὰς σὺλλάβας τῶν φθόγγων ἐπάνω εἰς τοὺς γεγραμμένους χαρακτῆρας τῆς μελωδίας· ἐπὶ τούτοις δὲ πρότερον ἀπὸ πάσης μελωδίας γραπτῆς, τίθεται μαρτυρία, ἡ ὁποία φανεροῦναι τὸ ποῖος φθόγγος γίνεται ἀρχὴ τῆς μελωδίας· ἔπειτα ἐμβαίνουν οἱ χαρακτῆρες τῶν φθόγγων· παρατηρεῖται λοιπὸν ἡ ποσότης τῶν χαρακτῆρων καὶ προφέρεται ὁ φθόγγος, ὁ ἀνήκων εἰς πάντα χαρακτῆρα. ὅταν ἦναι μόνος ἢ μὲ ὅποιανδήποτε σύνθεσιν.

Ἐρ. Δέν μοι φανεροῦνεις τοῦτο πραγματικῶς εἰς τὸ συνεχές πρῶτον καὶ ἔπειτα εἰς τὸ ὑπερβατόν;

Ἄπ. Εἰς τὴν συνεχῆ παρὰλληλῆν τοῦ διατονικοῦ γένους κατ' ἀρχάς τίθεται τοῦ π μαρτυρία, ἡ ὁποία φανεροῦναι, ὅτι ὁ Πα φθόγγος γίνεται ἀρχή· καὶ, ἐπειδὴ ὁ πρῶτος χαρακτήρ, ἡγουν τὸ Ἴσον, δηλοῖ ἰσότητα, πρόφερε τὸν Πα φθόγγον κατὰ τὸ Ἴσον \cup , ἔπειτα μὲ τὰς δύο Ἀποστροφούς \cup πρόφερε ἀκολούθως τοὺς δύο κατιόντας φθόγγους Νη, Ζω, εἶτα μὲ τὰ τρία Ὀλίγα $\cup \cup \cup$ πρόφερε αὖτις τοὺς τρεῖς ἀνιόντας φθόγγους, Νη, Πα, Βου, καὶ πάλιν μὲ τὰς δύο Ἀποστροφούς τοὺς δύο κατιόντας φθόγγους Πα, Νη, καὶ κατ' ἐξῆς οὕτω ποιεῖς, ἕως ὅτου θέλεις φθάσει εἰς τὴν διάμετρον Πα τῆς πρώτης βάσεως, ἡγουν ἀπ' ἐξείνην τὴν βᾶσιν, ὅθεν ἔκαμες τὴν ἀρχήν.

Ἴδου καὶ παράδειγμα τῆς συνεχοῦς παρὰλληλῆς τοῦ διατονικοῦ γένους.

ποιήσει, παρατηρήσεις, καὶ οὕτω γάμνεις ἕως τέλους ζωῆς τὸ ἐξῆς παράδειγμα.

π % η
 Π α γ α β ο υ δ ι γ α κ ε δ ι ζ ω κ ε ν η ζ ω π α η
 ζ ω ν η κ ε ζ ω δ ι κ ε γ α δ ι β ο υ γ α π α η π α δ ι
 β ο υ κ ε γ α ζ ω δ ι ν η κ ε π α η π α κ ε ζ ω γ α δ ι
 π α η π α κ ε β ο υ ζ ω γ α ν η δ ι π α η π α δ ι ν η γ α
 ζ ω β ο υ κ ε π α η π α ζ ω β ο υ ν η γ α π α η π α γ α
 ν η β ο υ ζ ω π α η π α ν η β ο υ π α η π α β ο υ ν η π α η
 π α π α π α η π α κ ε δ ι δ ι π α π α η

Ἔρ. Οἱ Διδάσκαλοι πῶς γυμνάζουσιν εἰς τὴν παραλληλὴν τοὺς μαθητάς;

Ἄπ. Γράφοντες κάτωθι τῶν χαρακτήρων τὰς σύλλαβας τῶν φθόγγων, καὶ ἐπειδὴ γίνεται τοῦτο διὰ τὴν εὐκολίαν καὶ οὐχὶ διὰ τὴν τελείαν μάθησιν, ἕστερον ἐξαλείφουσι τὰς σύλλαβας τῶν φθόγγων καὶ ἀφήνονσι μόνον τοὺς χαρακτήρας, διὰ νὰ συνηθίσωσιν οἱ μαθηταὶ εἰς τὸ νὰ βλέπωσι τοὺς χαρακτήρας καὶ νὰ προφέρωσι τοὺς φθόγγους, καθὼς ἐνταῦθα.

ΧΡΗΣΙΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

π' 9

π' 9

καὶ οὕτως: 7 9 π'

π' 9

π' 9

7 π' 9

π' 9

7 π' 9

π' 9

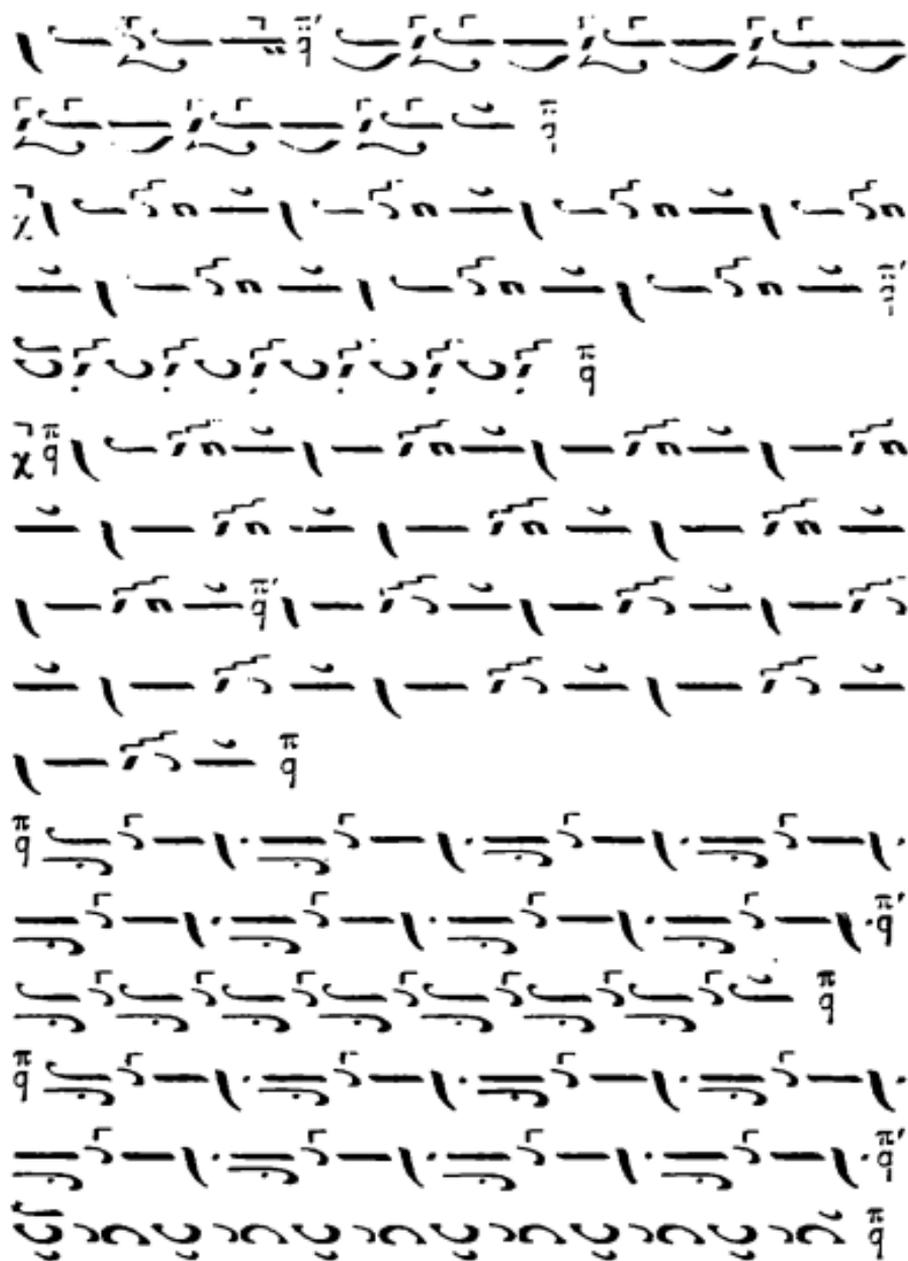
7 π' 9

π' 9

π' 9

7 π' 9

π' 9

Ἐρ. Πῶς ἢμπορεῖ τις νὰ διδασθῆ τὸ ἀδόμενον μέλος ὁποῖον καὶ ἂν ἦναι;

Ἄπ. Πρῶτον πρέπει νὰ μάθῃ νὰ ψάλλῃ τὴν παραλλα-

γὴν ἀσφαλῶς, καὶ ἔπειτα, ἀντὶ τῶν σὺλλαβῶν τῶν ἡρώδων, νὰ προσέξη τὰς σὺλλαβὰς τῶν λέξεων τοῦ μέλους.

Ἐρ. Λόγιατα ὁ μαθητὴς ἐκ μόνης μελέτης νὰ γένη ἄριστος μουσικός;

Ἄπ. Οὐχὶ βέβαια, ἀλλ' ὁ μαθητὴς πρέπει ὅταν καταγίνεται, νὰ ἐξετάζηται, καὶ νὰ γυμνάζεται ἀπὸ τὸν διδάσκαλον κατὰ τὸν χρόνον, κατὰ τοὺς ἡθόγγους, κατὰ τοὺς χαρακτήρας, κατὰ τὰ διαστήματα, κατὰ τὸ συνεχές, κατὰ τὸ ὑπερβατὸν, κατὰ τὰς διαφορὰς, κατὰ τὰ γένη, κατὰ τὰ συστήματα, καὶ διαφόρως κατὰ τὴν ἀνάγκην τῆς συμφωνίας τῶν χαρακτήρων καὶ τοῦ μέλους, ὡς οἱ εἰς τὰ γραμματικὰ γυμναζόμενοι παῖδες, γυμνάζονται πρῶτον εἰς τεχνολογίαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ'.

Περὶ συμφωνίας.

Ἐρ. Τί εἶναι ἡ συμφωνία;

Ἄπ. Εἶναι συνδυασμὸς, ἤτοι συνένωσις μουσικῶν τόνων ἀνομοίων κατὰ τὴν ὀξύτητα καὶ βαρύτητα.

Ἐρ. Ἄλλως τί θέλει νὰ εἴπῃ συνδυασμὸς;

Ἄπ. Σύγχρονος ἀπαγγελία δύο ἀνομοίων τόνων κατὰ τὴν ὀξύτητα, καὶ τὴν βαρύτητα.

Ἐρ. Μὲ ποῖον τρόπον γίνεται ἡ σύγχρονος αὕτη ἀπαγγελία;

Ἄπ. Ὅταν δύο μουσικοὶ ἐκφωνοῦν δύο ὁμοίους, ἢ ἀνομοίους τόνους εἰς τὸν ἴδιον καιρὸν, μὲ ἀρέσκειαν τῆς ἀκοῆς.

Ἐρ. Πόσα εἶναι τὰ εἶδη τοῦ συνδυασμοῦ;

Ἄπ. Τέσσαρα· τὸ ὁμόφωνον, τὸ σύμφωνον, τὸ διάφωνον καὶ τὸ παράφωνον.

Ἐρ. Πῶς γίνεται κατὰ τὸ ὁμόφωνον;

Ἄπ. Ὅταν δύο, ἢ πολλοὶ μουσικοὶ ἐκφωνοῦν ταῦτο-

ζυγῶως ἓνα τόνον εἰς ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν ἴζον. ἦτοι εἰς τὸν αὐτὸν βασιμόν. ἢ γὰρ ἄλλον συγγυῶως ἓν μουσικὸν μάθημα εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν βάσιν.

Ἐρ. Πῶς κατὰ τὸ σύμφωνον :

Ἀπ. Ὅταν δύο, ἢ πολλοὶ μουσικοὶ διηροημένοι εἰς δύο, ἐκφωνοῦν ταῦτοζυγῶως δύο τόνους, οἵτινες διαφέρουν μὲν κατὰ τὴν ὀξύτητα καὶ βαρύτητα, ἐπάσχει ὁμως μεταξὺ αὐτῶν ὁμοιότης· παραδείγματος χάριν, δύο μουσικοὶ ἐκ τῶν ὁποίων ὁ μὲν εἰς ἐκφωνεῖ τὸν Πα, τόνον τῆς Κλίμαζος, ὁ δὲ ἕτερος τὸν ὑψηλὸν Πα, ταῦτοζυγῶως ὁμως· καὶ τὸ τοιοῦτον μέλος λέγεται ζυῶσις. Ὅταν δὲ ὁ μὲν τὸν Πα, ὁ δὲ τὸν Κε, ὡς Πα· καὶ ὁ μὲν τὸν Πα, ὁ δὲ τὸν Λι, ὡς Πα· ἢ ὁ μὲν τὸν Νη, ὁ δὲ τὸν Γα ὡς Νη, τὸ τοιοῦτον μέλος λέγεται σχέσις.

Ἐρ. Πῶς κατὰ τὸ διάφωνον :

Ἀπ. Κατὰ τὸ διάφωνον εἶναι, ὅταν δύο φθόγγοι προφέρωνται εἰς ἓνα καιρὸν, ἀνόμοιοι κατὰ τὴν βάσιν, καὶ ἔχουσι μεταξύ των μόνον μίαν ζυῶσιν, καθὼς Πα, Βου,

ὅδὲ μία

ἢ Νη Ζω, καὶ δὲν διακρίνεται μεταξὺ αὐτῶν οὐ ἐλκυστικὴ ποιότης, ἢ γουν συμφωνία.

Ἐρ. Πῶς κατὰ τὸ παράφωνον :

ἄλλον,

ἢ γουν

δὲ τὸν

ἴαν, ὄχι

Ἀπ. Τὸ παράφωνον εἶναι, ὅταν δύο μουσικοὶ ἢ ἐκφωνοῦν ταῦτοζυγῶως δύο ἀνομοίους τόνους ὁ μὲν τὸν Νη, ὁ δὲ τὸν Βου, ἢ ὁ μὲν τὸν Βου, ὁ δὲ τὸν Λι, οἵτινες παρεμφαίνουσι μὲν κάποιαν διαφωνίαν ὁμως καὶ ἐντελεῖ συμφωνίαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ΄.

Περὶ τοῦ ἐναρμονίου γένους.

μουσικῆς ;

λόμενον

Ἐρ. Ποῖον εἶναι τὸ ἐναρμόνιον γένος τῆς Μο

Ἀπ. Τὸ ἐκ πλειόνων, ἢ ἐξ ἑνὸς τόνου ψαλ.

μέλος, ἦτοι Ἄρμονία εἶναι, ὅταν ἐν Μουσικῶν μάθημα ψάλλεται ἀπὸ πολλοῦς εἰς διαφόρους ἀνομοίους φθόγγους μιάς ὁποίας δήποτε Κλίμακος (α).

Ἐρ. Τί ἐννοοῦμεν λέγοντες Ἄρμονίαν :

Ἄπ. Ἐκ εφαρμογῆν διαφόρων συστημάτων ἤγουν, Ἄρμονία κυρίως εἶναι τάξις συμφωνιῶν, εὐτάκτως καὶ μετὰ λόγον προσηρμοσμένων.

Ἐρ. Πόθεν γεννᾶται ἡ Ἄρμονία :

Ἄπ. Ἐκ τῶν διαφόρων τῆς Μουσικῆς συστημάτων.

Ἐρ. Πόσα εἶναι τὰ μέρη τῆς Ἄρμονίας :

Ἄπ. Τρία: τὸ ὑπατοειδές, τὸ μεσοειδές, καὶ τὸ νητοειδές ἤγουν, ἐὰν ἐν ἄρμονικῶν μέλος ἦναι προσηρμοσμένον εἰς τὸ Λιατσῶν (τὸ ὁποῖον σύγζεται ἐκ δύο συστημάτων, ἤγουν ἐκ τετραχόρδου καὶ πενταχόρδου), τότε τὸ ὑπατοειδές, ἤγουν ὁ Νη φθόγγος, θέλει εἶναι ἡ πρώτη χορδὴ τῶν Λιατσῶν, τὸ δὲ μεσοειδές, θέλει εἶναι ὁ Λι φθόγγος, ἤγουν ἡ πέμπτη χορδὴ, καὶ τὸ νητοειδές, ὁ ὀξὺς Νη φθόγγος, ἦτοι ἡ ὀγδόη χορδὴ.

Ἐρ. Μὲ ποῖον τρόπον γίνεται ἡ τοιαύτη ἐκ εφαρμογῆ τοῦ ἑναρμονίου μέλους :

Ἄπ. Αὕτη γίνεται ὅταν δύο, ἢ καὶ περισσότεροι μουσικοὶ, λαμβάνουσιν ὡς βάσιν τὸν πρῶτον φθόγγον τῆς Κλίμακος, ἤγουν τὸν Νη, ἄλλοι τὸν τρίτον, οἷον τὸν Βου, ἄλλοι τὸν ὄγδοον, ἦτοι τὸν ὀξὺν Νη φθόγγον, καὶ ἄλλοι τὸν δέκατον, ἦτοι τὸν ὀξὺν Βου φθόγγον, καὶ ψάλλοντες εὐρύθμως ἐν Μουσικῶν μάθημα ἀποτελοῦν Ἄρμονίαν (β).

(α) Τελυταίῳ γὰρ αὐτῷ, καὶ μόλις μετὰ πολλοῦ πόνου συνηθίζεται ἡ αἴσθησις (Ἄριστόξ.).

(β) Ἀκριβέστερον δὲ τὸ ἑναρμονίον, παρὰ γὰρ τοῖς ἐπιμανεστάτοις ἐν Μουσικῇ τετιχῆκε παραδοχῆς τοῖς δὲ πολλοῖς ἐστὶν ἀδύνατον. Ἄριστείδης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ, Η'.

Περὶ ποιότητος τῆς μελωδίας.

Ἐρ. Κατὰ ταῦτα μόνον θεωρεῖται ἡ Μουσιζή, ἢ ἔχει καὶ ἄλλα θεωρίας ἀξια :

Ἀπ. Καὶ κατὰ ταῦτα μὲν, ἀλλ' εἶναι ἀνάγκη, καὶ τῆς θεωρίας τῆς ποιότητος.

Ἐρ. Τί εἶναι ποιότης εἰς τὴν Μουσιζήν :

Ἀπ. Ποιότης εἰς τὴν Μουσιζήν λέγεται ἢ καταμέτρησις τῶν φθόγγων, ἢ ἀνάβασις καὶ κατὰβασις, ἢ ταχύτης καὶ βραδύτης: τὸ δυνατόν καὶ ἀδύνατον, τὸ ὁμαλὸν καὶ ἀνόμαλον, τὸ λεπτὸν καὶ τραχὺ, καὶ ἄλλα ποῖλλα, ἅτινα ὁμοῦ συνηνωμένα ἀποτελοῦσι τὴν ποιότητα. καθ' ὁμοίωσιν τῶν σωμάτων, ἅπερ ὑπὸ ἀτόμων συνιστάμενα προσβάλλουσιν εἰς τὰς αἰσθήσεις, καὶ δεικνύουσι τοιαύτην, ἢ τοιαύτην ποιότητα.

Ἐρ. Ἡ ποιότης ἀπλῶς ἀπὸ πόσα τινὰ γνωρίζεται :

Ἀπ. Ἀπὸ δύο, οἷον κατὰ τὴν καταμέτρησιν τοῦ χρόνου ἢ τῶν τῶν καιοῦ. ὅστις ἀπεργᾷ εἰς τὴν μελωδίαν, καὶ ἀπὸ τὸν τρόπον τῆς ἐκφωνήσεως τῶν φθόγγων. ἢ ψάλλεται τὸ μέλος.

Ἐρ. Ποῖοι εἶναι οἱ χαρακτῆρες, οἵτινες παριστῶσι ποιότητα διὰ χρόνου :

Ἀπ. Οἱ χαρακτῆρες μὲ τοὺς ὁποίους γράφεται ἢ πῶς τῆς μελωδίας εἶναι, ἢ ἔγχρονοι, ἢ ἀχρονοι, ἢ ἡγουσιν ἢ ἀπολείμενοι εἰς χρόνον, ἢ ὑστερούμενοι χρόνου.

Ἐρ. Πόσοι εἶναι οἱ ἔγχρονοι :

Ἀπ. Τέσσαρες, τὸ Κλάσμα $\frac{1}{2}$, ἢ Ἀπλῆ $\frac{1}{4}$, τὸ Γοργὸν $\frac{1}{8}$, τὸ Ἀργὸν $\frac{3}{4}$, ἅτινα χρησιμοποιοῦσιν εἰς τὴν καταμέτρησιν τοῦ χρόνου καὶ τοῦ ὄυθμοῦ.

Ἐρ. Τὸ Κλάσμα τί δύναμιν ἔχει :

Ἄπ. Τὸ Κλίσμα εἰς ὁποῖον ἔρασι τὸν χαρακτήρα ἐκείνος δαπανᾷ δύο χρόνους· ἓνα διὰ τὸν χαρακτήρα, καὶ ἓνα διὰ τὸ Κλίσμα· τίθεται δὲ τὸ Κλίσμα εἰς ὅλους τοὺς χαρακτήρας, ἐκτὸς τῶν Κεντημάτων καὶ τῆς Ὑποφόου· ἐπειδὴ τὰ μὲν Κεντήματα δὲν ἀργοποροῦσι ποτὲ περισσώτερον ἀπὸ ἓνα χρόνον· ἡ δὲ Ὑποφοὴ ἀπὸ τοῦ Κλίσματος δέχεται τὴν Ἀπλῆν.

Ἐρ. Ποίαν ἐνέργειαν ἔχει ἡ Ἀπλῆ;

Ἄπ. Ἡ Ἀπλῆ τίθεται ἀνωθεν τῆς Ὑποφόου διὰ τὸν δεύτερον αὐτῆς φθόγγον, καὶ ὑποβάτω εἰς τὴν Ἀπόστροφον, ἢ ὅποια ἠμπορεῖ νὰ δέχεται καὶ τὸ Γοργὸν οὕτως

V^5 , ἔτι τίθεται καὶ ὑποβάτω εἰς τὸ Ἀντιζένομα, ὡς

V^5 · τὸ Ὀλίγον τὸ ὁποῖον ἔχει τὴν Ἀπλῆν δαπανᾷ δύο χρόνους, ἓνα διὰ τὸν χαρακτήρα καὶ ἓνα διὰ τὴν Ἀπλῆν· ὅταν δὲ χρειασθῶσι τρεῖς χρόνοι γίνεται διπλῆ, πλὴν μὲ ἕτερον καὶ οὐχὶ πλεον μὲ Ἀντιζένομα οὕτως

V^5 · ὅταν δὲ τέσσαρες, τριπλῆ, οὕτως V^5 , ὡσαύ-

τως γίνεται καὶ τετραπλῆ V^5 , καὶ πενταπλῆ, καὶ ἔτι

περιπλεον, πλὴν μὲ ἕτερον καὶ χωρὶς Ἀντιζένομα ὑπογράφεται δὲ ἢ διπλῆ, τριπλῆ καὶ τετραπλῆ εἰς ὅλους τοὺς χαρακτήρας, ἐκτὸς τῶν Κεντημάτων καὶ τῆς Πεταστῆς.

Ἐρ. Τίνα δύναμιν ἔχει τὸ Γοργὸν ὅταν τίθεται εἰς τοὺς χαρακτήρας;

Ἄπ. Ὅταν ἦναι χρεῖα δύο φθόγγοι νὰ ἐξοδεύωσιν ἓνα χρόνον τίθεται Γοργὸν εἰς τὸν δεύτερον χαρακτήρα οὕτω

V^{π} V^{r} , καὶ εἰς μὲν τὸν πρῶτον χαρακτήρα, ἡγοῦν τὸ Ἴσον, ἐξοδεύεται ἢ θέσις, εἰς δὲ τὸν δεύτερον, ἡγοῦν τὸ Ὀλίγον, ἔνθα εἶναι τὸ Γοργὸν, ἐξοδεύεται ἢ ἄρσις.

Ἐρ. Ὅταν δὲ χρειάζεται νὰ ἐξοδεύωσιν ἓνα χρόνον τρεῖς ἢ ἰσόγυιοι :

Ἀπ. Τότε τίθεται δίγυργον εἰς τὸν δεύτερον καὶ τρίτον χαρακτήρου οὕτως $\overset{\pi}{q} \begin{array}{c} \text{---} \\ \text{---} \end{array}$, ὥστε ἡ μὲν πρώτη Ἀποστορῶς ἔχει ὅλην τὴν θέσιν, ἡ δὲ δευτέρα μὲ τὰ Κέντηματα ἔχουσιν ὅλην τὴν ἄρσιν.

Ἐρ. Ὅταν γένη χρειά νὰ ἐξοδεύωσι τέσσαρες ἢ ἰσόγυιοι ἓνα χρόνον :

Ἀπ. Τότε τίθεται τρίγυργον εἰς τοὺς ὑστέρους τρεῖς ἢ ἰσόγυιους οὕτω $\begin{array}{c} \text{---} \\ \text{---} \\ \text{---} \end{array}$, καὶ τὸ μὲν Κέντημα μὲ τὸ Ὀλίγον λαμβάνουσι τὴν θέσιν, ἡ δὲ Ὑποόρη μετὰ τῆς Ἀποστορῶς ὅλην τὴν ἄρσιν καὶ καθ' ἑξῆς. Ὅταν δὲ εἰς χαρακτήρ ἔχει καὶ Γοργὸν καὶ Ἀπλῆν, πρῶτον ἐνεργεῖ τὸ Γοργὸν καὶ ὑστερον ἡ Ἀπλῆ $\begin{array}{c} \text{---} \\ \text{---} \\ \text{---} \end{array}$, ὡσαύτως γίνεται καὶ ὅταν τύχη δίγυργον ἢ τρίγυργον μὲ Ἀπλῆν ἢ διπλῆν ὡς $\overset{\pi}{q} \begin{array}{c} \text{---} \\ \text{---} \\ \text{---} \\ \text{---} \end{array}$

Ἐρ. Τὸ δὲ Ἀργὸν τίνα δύναμιν ἔχει :

Ἀπ. Τὸ Ἀργὸν ὅταν τεθῆ ἐπάνω εἰς τὸ Ὀλίγον, καίτωθεν τοῦ ὁποίου εἶναι Κέντημα οὕτω $\overset{\pi}{q} \begin{array}{c} \text{---} \\ \text{---} \end{array}$, θέλει νὰ ἐξοδεύωνται δύο χρόνοι, ὁ εἰς διὰ τὸ Ὀλίγον καὶ ὁ ἄλλος διὰ τὸ Ἀργὸν, τὰ δὲ Κέντηματα θέλει νὰ λαμβάνωνται γοργῶς εἰς τὴν ἄρσιν τοῦ πρὸ αὐτῶν χαρακτήρος, καθὼς ἐνταῦθα τοῦ Ἰσου $\overset{\pi}{q} \begin{array}{c} \text{---} \\ \text{---} \end{array}$, ὅταν δὲ χρειασθῆ νὰ ἐξοδευθῶσι τρεῖς χρόνοι εἰς τὸ Ὀλίγον, τότε διπλασιάζεται τὸ Ἀργὸν μὲ μίαν κείμενον γραμμὴν ἄνωθεν, οὕτως $\overset{\pi}{q} \begin{array}{c} \text{---} \\ \text{---} \\ \text{---} \end{array}$, εἰ δὲ χρειασθῶσι τέσσαρες χρόνοι, τότε τριπλασιάζεται τὸ Ἀργὸν μὲ ἑτέραν εὐθεῖαν γραμμὴν ἐπὶ τῆς κειμένης οὕτω $\overset{\pi}{q} \begin{array}{c} \text{---} \\ \text{---} \\ \text{---} \\ \text{---} \end{array}$, καὶ καθ' ἑξῆς ὅσας ἄλλας

γραμμῶς ἐκείνης καὶ κατέτοις ἡμεῖς δεξιῶν, τὸ Ἄγιον, τοσοῦτος καὶ τοὺς χρόνους λαμβάνει.

Ἐρ. Εἶπομεν ἀνωτέρω, ὅτι τὸ Γοργόν ὅτε ἦεν μόνον αὐτῷ $\text{—}\overset{\Gamma}{\text{—}}$, διαρεῖ τὸν χρόνον εἰς δύο, καὶ ἔξοδεύουσιν οἱ δύο φθόγγοι ἀπὸ ἡμῶν χρόνον, ὅταν δὲ εἰς αὐτὸ εἶναι καὶ Ἀπλή, ποίαν δύναμιν ἔχει :

Ἀπ. Διαρεῖ τὸν χρόνον εἰς τρία καὶ ἂν ἡ Ἀπλή ἐπιπέσῃ ἀπὸ τὸ ἀριστερὸν αὐτοῦ μέρος οὕτως $\overset{\bar{\eta}}{\eta}\text{—}\overset{\Gamma}{\text{—}}$, ὁ πρῶτος φθόγγος, ἦτοι τὸ Ἴσον ἔξοδεύει δύο τρίτα τοῦ χρόνου, καὶ ὁ δεύτερος, ἦτοι τὸ Ὀλίγον ἔξοδεύει ἓνα τρίτον· ἂν δὲ ἡ Ἀπλή τεθῆ ἀπὸ τὸ δεξιὸν αὐτοῦ μέρος οὕτως $\overset{\bar{\eta}}{\eta}\text{—}\overset{\Gamma}{\text{—}}$, τότε τὸ Ἴσον ἔξοδεύει ἓνα τρίτον τοῦ χρόνου καὶ δύο τρίτα τὸ Ὀλίγον· τιθεμένης δὲ Ἀπλῆς εἰς τὸ Γοργόν, ὁ χρόνος διαρεῖται εἰς τέσσαρα, καὶ εἰ μὲν ἀριστερόθεν ἡ Ἀπλή κεῖται, οὕτως $\overset{\bar{\eta}}{\eta}\text{—}\overset{\Gamma}{\text{—}}$, τρία τέταρτα τοῦ χρόνου ἔξοδεύει τὸ Ἴσον, καὶ ἓν τέταρτον τὸ Ὀλίγον· ἂν δὲ ἡ Ἀπλή τεθῆ ἀπὸ τὸ δεξιὸν αὐτοῦ μέρος οὕτως $\overset{\bar{\eta}}{\eta}\text{—}\overset{\Gamma}{\text{—}}$, τὸ Ἴσον τότε ἔξοδεύει ἓν τέταρτον τοῦ χρόνου καὶ τὸ Ὀλίγον τρία τέταρτα.

Ἐρ. Τὸ Λίγοργον πῶς :

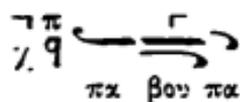
Ἀπ. Τὸ Λίγοργον μόνον κείμενον οὕτως $\text{—}\overset{\zeta}{\text{—}}$, διαρεῖ τὸν χρόνον εἰς τρία, καὶ ἔξοδεύουσιν οἱ τρεῖς φθόγγοι ἀπὸ ἓν τρίτον τοῦ χρόνου· ὅταν δὲ λάβῃ Ἀπλήν, διαρεῖ τὸν χρόνον εἰς τέσσαρα, καὶ ἂν ἡ Ἀπλή κεῖται ἀριστερόθεν οὕτως $\overset{\bar{\eta}}{\eta}\text{—}\overset{\zeta}{\text{—}}$, ὁ πρῶτος φθόγγος διαπαντὶ δύο τέταρτα τοῦ χρόνου, οἱ δὲ ἄλλοι δύο διαπαντὶ ἀπὸ ἓν τέταρτον· ἂν δὲ πάλιν ἡ Ἀπλή τεθῆ ἄνωθεν τοῦ πρώτου Γοργοῦ οὕτως $\text{—}\overset{\zeta}{\text{—}}$, ὁ πρῶτος φθόγγος τότε διαπαντὶ ἓν τέταρτον τοῦ χρόνου, ὁ δεύτερος δύο τέταρτα, καὶ ὁ

τρίτος ἐν τέταρτον· ἂν δὲ ἡ Ἀπλῆ ἤθελε τεθῆ ἀπὸ τὸ δεξιὸν μέρος τοῦ Λόγγου οὕτω $\sim \zeta \alpha$, τότε οἱ δύο πρῶτοι φθόγγοι ἐξοδεύουσιν ἀπὸ ἐν τέταρτον, ὁ δὲ τρίτος φθόγγος τὰ δύο τέταρτα τοῦ χρόνου τιθεμένης Ἀπλῆς εἰς τὸ Λόγγον, ὁ χρόνος διαιρεῖται εἰς πέντε, καὶ εἰ μὲν ἀριστερόθεν ἡ Ἀπλῆ ζεῖται οὕτως $\sim \zeta \alpha$, ὁ πρῶτος φθόγγος δαπανᾷ τρία τέταρτα τοῦ χρόνου, οἱ δὲ ἄλλοι δύο δαπανῶσιν ἀπὸ ἐν τέταρτον· ἂν δὲ πάλιν ἡ Ἀπλῆ τεθῆ ἀνωθεν τοῦ πρῶτου Λόγγου οὕτως $\sim \zeta \alpha$, ὁ πρῶτος φθόγγος τότε δαπανᾷ ἐν τέταρτον τοῦ χρόνου, ὁ δεύτερος τρία τέταρτα, καὶ ὁ τρίτος ἐν· ἂν δὲ ἡ Ἀπλῆ τεθῆ ἀπὸ τὸ δεξιὸν μέρος τοῦ δευτέρου Λόγγου οὕτω $\sim \zeta \alpha$, τότε οἱ δύο πρῶτοι φθόγγοι ἐξοδεύουσιν ἀπὸ ἐν τέταρτον, ὁ δὲ τρίτος φθόγγος τὰ τρία τέταρτα τοῦ χρόνου· ἡ ἀνάλογος διαίρεσις τοῦ χρόνου γίνεται καὶ ὅταν εὐρίσκεται εἰς τὸ Τρίλογγον καὶ Τετράλογγον Ἀπλῆ ἢ Διπλῆ ὀπισθεν ἢ ἔμπροσθεν ἢ ἐν μέσῳ αὐτῶν, ὡς τὸ σημειούμενον παράδειγμα.

Διαίρεσις τοῦ χρόνου.

Εἰς Δύο.

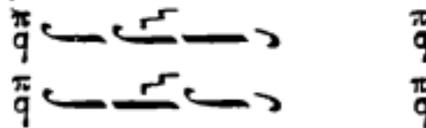
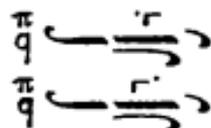
Τὸ Συνεπτυγμένον

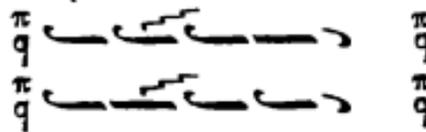
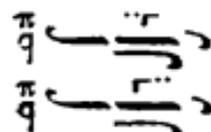
Τὸ Ἀνατεταγμένον

Εἰς Τρία.

Εἰς Τέσσαρα.

Εἰς Τρίη.

$\bar{\eta}$ η $\bar{\eta}$ —

$\bar{\eta}$ η $\bar{\eta}$ —

$\bar{\eta}$

Εἰς Τέσσαρα.

$\bar{\eta}$ η $\bar{\eta}$ —

$\bar{\eta}$ η $\bar{\eta}$ —

$\bar{\eta}$

$\bar{\eta}$ η $\bar{\eta}$ —

$\bar{\eta}$ η $\bar{\eta}$ —

$\bar{\eta}$

$\bar{\eta}$ η $\bar{\eta}$ —

$\bar{\eta}$ η $\bar{\eta}$ —

$\bar{\eta}$

Εἰς Πέντε.

$\bar{\eta}$ η $\bar{\eta}$ —

$\bar{\eta}$ η $\bar{\eta}$ —

$\bar{\eta}$

$\bar{\eta}$ η $\bar{\eta}$ —

$\bar{\eta}$ η $\bar{\eta}$ —

$\bar{\eta}$

$\bar{\eta}$ η $\bar{\eta}$ —

$\bar{\eta}$ η $\bar{\eta}$ —

$\bar{\eta}$

Εἰς Τέσσαρα.

$\bar{\eta}$ η $\bar{\eta}$ $\bar{\eta}$

Ἡ ἀνάλογος διαίρεσις γίνεται καὶ, ὅταν εὐρίσκηται εἰς τὸ Τρίγωνον Διπλῆ ὀπισθεν ἢ ἔμπροσθεν ἢ ἐν μέσῳ.

Ἐρ. Εἶναι καὶ ἄλλοι χαρακτῆρες ἔγχρονοι :

Ἀπ. Εἶναι δύο ἢ Σιωπῆ καὶ ὁ Σταυρός.

Ἐρ. Πῶς σημειώνεται ἡ Σιωπή :

Ἀπ. Ὅταν ἡ Ἀπλή τίθηται μετὰ τὴν Βαρβαίαν οὕτω \backslash .
ἔξωθεν τῶν χαρακτῆρων.

Ἐρ. Τίνα δύναμιν ἔχει :

Ἀπ. Τότε ὁ χρόνος αὐτῆς ἐξοδεύεται μετὰ σιωπῆν ἐάν
δὲ γείνη μετὰ Ἀπλήν οὕτω \backslash , σιωπῶνται δύο χρόνοι εἰδὲ
μετὰ Τριπλήν \backslash , τρεῖς, καὶ τέσσαρες καὶ πέντε καὶ καθ'
ἑξῆς (*).

Ἐρ. Τίνα δύναμιν ἔχει ἡ Σιωπή ὅταν λάβῃ καὶ Γου-
γὸν ἄνωθεν οὕτω \backslash :

Ἀπ. Τότε σιωπᾶται τὸ ἥμισυ τοῦ χρόνου, ἡγουν τὸ μὲν
ἥμισυ τοῦ χρόνου πρῶτον ὀμιλεῖται εἰς τὴν ἄρσιν, τὸ δὲ
ἥμισυ σιωπᾶται εἰς τὴν θέσιν ὁμοίως καί, ὅταν θέλω-
μεν νὰ διατρέσωμεν τὸ ἐν τρίτον τῆς Σιωπῆς, τὸ σημειώ-
νομεν οὕτω \backslash , ὅταν δὲ ἐν τέταρτον οὕτω \backslash , καὶ τὸ
ἀνάπαλιν οὕτω \backslash , καὶ οὕτω \backslash , πράττοντες ἀπαραι-
λάτως καθὼς καὶ εἰς τὴν χρονικὴν διαίρεσιν.

Ἐρ. Τίνα δύναμιν ἔχει ὁ Σταυρός ; +

Ἀπ. Μαζόπτει τὴν φωνὴν καὶ ἄρχεται ἡ φωνὴ τοῦ
ἀκολούθου χαρακτῆρος μετὰ νέον πνεῦμα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'.

Περὶ χρόνου καὶ ἀγωγῆς χρονικῆς.

Ἐρ. Τί εἶναι χρόνος ;

Ἀπ. Χρόνος εἶναι ὁ καιρὸς ὁ ὁποῖος δαπανᾶται εἰς τὸ
προσδιωρισμένον μέτρον.

(*) Ἐστω δὲ γνωστόν, ὅτι εἰς τὰς ἐξωτερικὰς μελοποιίας σημειῖται νὰ
σημειώνηται ἡ Σιωπή καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ μέλους, καὶ εἰς τὸ μέσον καὶ
εἰς τὸ τέλος.

Ἐρ. Πῶς ἐγνωσθεὶς κατὰ τοὺς μουσικοὺς :

Ἄπ. Ὁ χρόνος κατὰ τοὺς μουσικοὺς εἶναι κατὰ ἐπιτομὴν τῆς κινήσεως τοῦ κινουμένου, ἤτοι μέρους ἐπιτάκτου κινήσεως ἐνὸς σώματος κατὰ θέσιν καὶ ἄρσιν.

Ἐρ. Πῶς δένονται τὰ μετοῦχτα ὁ χρόνος :

Ἄπ. Μετοῦχτα ὁ χρόνος, ἤτοι ὁ καιρὸς, εἰς τὴν Μουσικὴν, ὅταν ἡ χεὶρ κινήται κάτω καὶ ἄνω με ἐπιτάκτως, τέττονσα τὸ γόνυ ὁ δαπανώμενος καιρὸς λοιπὸν τῆς πρώτης θέσεως, ἤτοι τοῦ κρούσματος, ὅστις γίνεται διὰ τῆς χειρὸς, ἕως εἰς τὴν τελείαν ἄρσιν ὅπου ἄρχεται ἡ χεὶρ νὰ καταβαίνει πρὸς τὴν δευτέραν θέσιν, ἐγνωσθεὶς ἕνα χρόνος καὶ ἄρχεται νὰ μετοῦχται ὁ δεύτερος· διὰ τοῦτο τὸ ἐπιτελεστικὸν αἴτιον τοῦ χρόνου εἶναι ἢ πᾶσα κρούσις, εἴτε τῆς ἐμφώνου Μουσικῆς, εἴτε τῶν ὀργάνων, οἷον τυμπάνων, κωδῶνων καὶ λοιπῶν.

Ἐρ. Εἰς πᾶσαν ἀρχὴν τῆς μελωδίας πῶς ἄρχεται ὁ χρόνος :

Ἄπ. Εἰς πᾶσαν ἀρχὴν πρέπει ὁ εἰς μουσικὸς, ἢ πολλοὶ, νὰ ὑψώθουν συγχρόνως τὴν χεῖρά τους εἰς τὴν ἄρσιν, προέχων ὁ καθεὶς τὸν φθόγγον τῆς προγεγραμμένης μαρτυρίας· ὁ δὲ δαπανώμενος καιρὸς, ὅστις ἐξοδεύεται εἰς τὴν ἄρσιν, νὰ ἰσομετοῦχται με τοὺς δύο χρόνους τῆς τοιαύτης ἀγωγῆς χ , ἢ με ἕνα χρόνον ταύτης χ , καὶ οὕτως νὰ ἀρχίσωσι τὸν τακτικὸν χρόνον τῆς τυχούσης ἀγωγῆς· ὁ δὲ καιρὸς τῆς προετοιμασίας τῆς χειρὸς, ὅστις δαπανᾶται διὰ τὴν ἕναρξιν τοῦ χρόνου, ὡς εἴρηται, δὲν ἐμπεριέχεται εἰς τὴν καταμέτρησιν τοῦ πρώτου χρονικοῦ μέτρου τῆς αὐτῆς μελωδίας.

Ἐρ. Τί εἶναι ἠρεμία ;

Ἄπ. Ἠρεμία εἶναι ἡ διατριβὴ τῆς χειρὸς, ἥτις γίνεται εἰς πᾶσαν θέσιν καὶ ἄρσιν τοῦ χρόνου.

Ἐφ. Χωρὶς χρόνου δύναται τις νὰ ῥηθῆι;

Ἀπ. Οὐχὶ βέβαιον διότι ὅλα τὰ ἐποικίσιμα τῆς Μουσικῆς καὶ πᾶν μέλος μὲ τὸ νὰ γίνονται ὀρολογουμένως ἐν χρόνῳ, καὶ χωρὶς τοῦ χρόνου ἐπειδὴ τίποτε δὲν συνίσταται, ἄνευ ἢ χωρὶς τῆς Μουσικῆς εἶναι ὁ χρόνος.

Ἐφ. Εἰς πᾶν μέλος εἶναι ὁμοίος ὁ χρόνος τῆς Μουσικῆς;

Ἀπ. Οὐχί, ἀλλ' ἄλλοτε μὲν βραδύτερος, ἄλλοτε δὲ ταχύτερος.

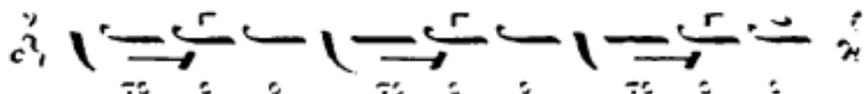
Ἐφ. Πῶς ὀνομάζεται ὁ τρόπος οὗτος;

Ἀπ. Ἀγωγή τοῦ χρόνου, ἤγουν ὁδὸς τοῦ μέλους.

Ἐφ. Εἰς πόσα διαορίζεται;

Ἀπ. Εἰς τέσσαρα καὶ ἡμισυ, ἤγουν δύο καὶ ἡμισυ βραδύτητας, καὶ δύο ταχύτητας· ὅθεν, ὅταν ἡ ἀγωγή τοῦ χρόνου διαορῆ ἐν δεύτερον λεπτόν (*), ἕως οὗ ἤθελες ζτυπηθῆ εἰς χρόνος, εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ χρόνου σημειοῦται οὕτω γ', ὅταν διαορῆ ἐν καὶ ἡμισυ δεύτερον λεπτόν οὕτω γ', ὅταν δὲ διαορῆ δύο δεύτερα λεπτά, ἕως οὗ νὰ ἤθελες ζτυπηθῆ εἰς χρόνος, εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ μέλους σημειοῦται οὕτω γ'. Ὅταν δὲ ἡμισυ δεύτερον λεπτόν, οὕτω γ'. Ὅταν ἐν τέτατον τοῦ δευτέρου λεπτοῦ, οὕτω γ'. Τὸ ὁποῖον θέλει νὰ εἰπῆ ὅτι ἕως οὗ ἤθελε νὰ ζτυπηθῆ εἰς χρόνος αὐτῆς τῆς ἀγωγῆς χ' δι' αὐτὴν γ' ζτυπῶνται χρόνοι δύο, δι' αὐτὴν γ' χρόνοι τέσσαρες, καὶ δι' αὐτὴν χ' χρόνοι ὀκτώ, καὶ, ἕως οὗ ἤθελε ζτυπηθῆ εἰς χρόνος αὐτῆς τῆς ἀγω-

(*) Δεύτερον λεπτόν εἶναι τὸ ἐν ἐξηκοστὸν τοῦ ἐνὸς λεπτοῦ τῆς ὥρας, τὸ ὁποῖον παραβιάζεται μὲ τὸν κτύπον ἐνὸς ἰσχυροῦ σφυροῦ τοῦ ἀνθρώπου, ἢ ἐπειδὴ δὲν εὐρίσκεται ὁ σφυρὸς πάντοτε εἰς τὴν ὁμοίαν κίνησιν ἐξ αἰτίας τῆς διαφόρου διαθέσεως, πλέον ὀρθῶς παραβιάζεται μὲ τὸν κτύπον τοῦ κινήματος τοῦ ἀσφαλοῦς ὀρολογίου.

Ἐρ. Τὸ δὲ Ἀντιζένομα τίνα ἐνέργειαν ἔχει :

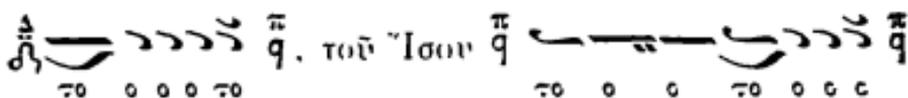
Ἀπ. Τὸ Ἀντιζένομα, ὅταν τεθῆι ζάτοιθεν τοῦ Ὀλίγου μὲ ζατιόντα χαρακτῆρα ἔμπροσθεν οὕτω \bar{q} προφέρει μὲ τόνον τὴν φωνὴν τοῦ Ὀλίγου.

Ἐρ. Ὅταν ἔζη Ἀπλήν ζάτοιθεν :

Ἀπ. Ὅταν δὲ τεθῆι Ἀπλή ζάτοιθεν τοῦ Ἀντιζενόμενου μὲ ζατιόντα χαρακτῆρα ἔμπροσθεν καὶ Γοργόν οὕτω \bar{h} ἢ φωνὴ τοῦ ζατιόντος χαρακτῆρος προφέρεται ὡς ζεμαμένη τρόπον τινὰ καὶ ἀχόριστος.

Ἐρ. Τὸ δὲ Ψημιστόν τίνα ἐνέργειαν ἔχει :

Ἀπ. Τὸ Ψημιστόν προσενεὶ ζωηρότητα εἰς τὸν φθόγγον τοῦ χαρακτῆρος, ὅστις ὑπογράφεται, τίθεται δὲ ἔμπροσθεν εἰς ζατιόντας χαρακτῆρας ζάτοιθεν τοῦ Ὀλίγου

καὶ τῆς Πεταστῆς, \bar{q} \bar{q} .

Ἐρ. Τὸ δὲ Ἐτερον τίνα δύναμιν ἔχει :

Ἀπ. Τὸ Ἐτερον συμπλέκει χαρακτῆρας ἀνίοντας μὲ ζατιόντας, καθὼς \bar{d} \bar{q} , ἢ Ἴσον μὲ Ἴσον ἢ Ὀλίγον μὲ Ἴσον ἢ Ἀπόστροφον μὲ Ἴσον ἢ Ὑποροήν μὲ Ἴσον ἢ Ἐλαφρόν μὲ Ἴσον ἢ Χαμηλὴν μὲ Ἴσον προφέρονται δὲ οἱ φθόγγοι μὲ μαλακό-

τηται τρόπον τινα καὶ μὲ χωριστῶν τῆς φωνῆς ἰδιότη-
των, ὅταν ἦναι αὐτοὶ συνδεδεμένοι.

Ἐρ. Τὸ Ἐνδόξονον τίνα ἐντόνησιν ἔχει :

Ἀπ. Τὸ δὲ Ἐνδόξονον προέχει τὴν φωνὴν τοῦ χωρι-
στῆρος, ὅπου ἐπορεύεται, ἀπὸ τῆς μετῆν ζλισμένου
τοῦ στόματος, καὶ, ἂν τῆσσι καὶ χρονίζον σημεῖον εἰς τὸν
χωριστῆρα, ἐξοδεύεται ὁ χρόνος ὁμοίως μὲ ζλισμένον
στόμα ἐκ τῆς ἁνῆς οὗτο

$$\bar{\epsilon} \cdot \frac{1}{2} \sqrt{2} \bar{\epsilon} \cdot \frac{1}{2} \sqrt{2} \bar{\epsilon} \cdot \frac{1}{2} \sqrt{2} \bar{\epsilon}$$

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ΄.

Περὶ διαφορᾶς τῆς ἐντονότητος τῶν φθόγγων τῶν χωριστῶρων.

Ἐρ. Εἰς ὅλους τοὺς χωριστῆρας, οἵτινες ἀποτελοῦσι
τὴν ποσότητα, ὁμοία εἶναι ἡ ἐντονότης τῶν φθόγγων, ἢ
διάφορος :

Ἀπ. Εἰς τοὺς χωριστῆρας, μὲ τοὺς ὁμοίως γράφεται
ἢ ποσότης τῆς μελωδίας, εὐρίσκειται διαφορὰ ἐντονότη-
τος τῶν φθόγγων ἐπειδὴ, παραδείγματος χάριν, ἄλλως
προέχεται ὁ φθόγγος τοῦ Ὀλίγου καὶ ἄλλως τῶν Κεν-
τημάτων ἐξαιρεῖται δὲ τὸ Ἴσον, τὸ Κέντημα καὶ ἡ Ὑ-
ψηλή ἐπειδὴ τὸ Ἴσον, τὰ Κέντηματα μὲ ἓνα μόνον ἐντο-
νον τρόπον προέχονται, τὸ δὲ Κέντημα καὶ ἡ Ὑψηλή
φυσιάττουσι τὴν ἐντονον προορῶν τοῦ Ὀλίγου καὶ τῆς
Πεταστῆς, μὲ τὰ ὁποῖα πάντοτε εὐρίσκονται συνθεμένα.
Ὅθεν τὸ μὲν Ὀλίγον ἀναβιβάζει τὴν φωνὴν χωριστὰ
ἐλευθέρως, ὅπου λοιπὸν ἤθελε γείνη χωρία συνεχοῦς ἀνα-
βάσεως, μεταχειρίζομεθα τὸ Ὀλίγον ὅταν δὲ αὐτὸ ὑπο-
τάσσεται ἀπὸ τὸ Ἴσον καὶ ἀπὸ τοὺς κατιόντας χωριστῆ-

Ἀπὸ τὴν Ὑψιστην πόλιν, ἕπειτα μετακίβηται εἰς ἕνα ἄλλον τόνον, ὅστιν ὀνομάζουσι ἀπὸ τοῦ ἡρώδου ἐπὶ τοῦ ἐξ ἑξήκοντα, τις γὰρ ἡρώδης ἐν τετρασημύροισι τῶν ἡρώδων τόνου μετακίβηται τὴν Ὑψιστην εἰς τὸ σχῆμα τοῦτο

Εἰδὲ δύο τετρασημύρια	=
Εἰδὲ τρία τετρασημύρια	=
Εἰδὲ ἕν τετρασημύριον	=
Εἰδὲ δύο τρισημύρια	=

Ἐρ. Ἀυτὰ ὅπου τεθῶσιν, ἔπειτα κρημαίνονται καὶ λύουσιν:

Ἄπ. Ἡ Ὑψιστις καὶ ἡ Λίστις δὲν ζητοῦσι λύσιν, ἐπειδὴ δὲν ἔχουσιν οὔτε δέσιν. Ἀνίσως δὲ εἶναι κρημὰ γὰρ τριῶν δέσις καὶ εἰς αὐτὰς, μετακρημαίνονται ταῦτα τὰ τρία σημεῖα τῶν φθορῶν ♂ ♀ ☉, ἀπὸ τὰ ὅπλα τοῦτο ♂ θέλει τὸν ζητιόντα πρῶτον φθόγγον Λίστιν, ὅσας τις ἠθέλωμεν τὸ ἀπαντήσῃ. Τοῦτο δὲ ♀ θέλει τὸν μὲν ἀνιόντα πρῶτον φθόγγον Ὑψιστην. Ὁμοίως καὶ τοῦτο ☉ θέλει τὸν μὲν ἀνιόντα πρῶτον φθόγγον Ὑψιστην, τὸν δὲ ζητιόντα πρῶτον φθόγγον Λίστιν ὅσας τις δὲ ἀπαντῶνται ταῦτα τὰ τρία σημεῖα τῶν φθορῶν οὔτε φθίσκουσι τὸν ἦχον οὔτε λύονται ἀπ' ἀλλήλων ἢ ἐξ αὐτῶν, ἀλλὰ λύονται ἀπὸ φθορᾶν διατονικῆν ἢ κρηματικῆν ἢ ἐναρμόνιον κατὰ τὴν περίστασιν.

Ἐρ. Τί εἶναι ἡ Λίστις καὶ ἡ Ὑψιστις καθολικώτερον:

Ἄπ. Λίστις μὲν εἶναι τόνος τῆς Κλίμακος ὄξει ἡμιτόνῳ, Ὑψιστις δὲ εἶναι τόνος τῆς Κλίμακος βαρεῖ ἡμιτόνῳ. Αὐτὸ δὲ τὸ ἡμιτόνον δὲν ἐννοεῖ τὸν τόνον ἀκριβῶς διηρημένον εἰς δύο, καθὼς τὰ δώδεκα εἰς ὄκτω καὶ τέσσαρα ἢ εἰς ἑννέα καὶ τρία καὶ καὶ ἑξήκως.

Ἐρ. Κρημαίνεται καὶ ἄλλη ἐξακριβώσις δι' αὐτά:

Ἄπ. Ἡ Λίστις καὶ ἡ Ὑψιστις τῶν ἐλαχίστων τόνων Βου, Γα καὶ Ζω, Νη εἶναι μικρόταται διὰ τοῦτο καὶ δὲν κρημαίνονται διὰ τοῦ λάκωνγγος εἰς τρισημύρια καὶ τεταρ-

τημόρια διὰ τὸ ἀνεπαίσθητον, ἀλλὰ μόνον ἀναρθεῖν, ἀναρθεῖσθαι εἰς τὸ ὑπογράφειον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Π'.

Π ε ρ ε ῖ ῥ ζ ω ν.

Ἐρ. Τί εἶναι ὁ ἦχος εἰς τὴν Μουσικὴν :

Ἄπ. Ἦχος εἶναι κατὰ τοὺς μουσικοὺς τρόπους ταξτικῆς διαδοχῆς ἑμμελῶν ἠθόγγων, διορισμένους οὕτω πως ἀπὸ τοὺς παλαιούς, ἀπὸ τὸν ὁποῖον τρόπον τὸ προεφερόμενον μέλος ὀνομασίθῃ ἦχος, ἢ εἶναι μία συστηματικὴ Κλίμαξ, εἰς τὴν ὁποίαν ἀρχίζοντες οἱ μουσικοὶ ἀπὸ ᾠητοῦς ἠθόγγους, φηλάττοντες καὶ ᾠητὰ διαστήματα καὶ εἰς ᾠητοῦς ἠθόγγους καταλήγοντες, κἀκίνοισι τὸ μέλος τοῦ τυζόντος ἦχου.

Ἐρ. Κατὰ τὴν Ἐκκλησίαν πόσοι εἶναι :

Ἄπ. Ἦχοι κατ' ἡμᾶς εἶναι ἑπτὰ διατονικοὶ κύριοι, Ζω, Νη, Πα, Βου, Γα, Δι, Κε.

Ἐρ. Αὐτοὶ εἶναι ὅλοι :

Ἄπ. Αὐτοὶ μὲν εἶναι, ἀλλ' ἀπὸ αὐτοῦς γίνονται καὶ ἄλλοι δύο κύριοι χρωματικοὶ μὲ τὴν μεταβολὴν τῶν τονικῶν διαστημάτων, ἄλλων μὲν ἐπὶ τὸ βαρύτερον, ἄλλων δὲ ἐπὶ τὸ ἄξύτερον οἱ ὁποῖοι ἔχουσι τὴν βᾶσιν τῶν ὁ εἰς εἰς τὸν Πα καὶ ὁ ἄλλος εἰς τὸν Δι, χρωματικῶς καὶ οἱ δύο.

Ἐρ. Πῶς παρασταίνονται :

Ἄπ. Αὐτοὶ οἱ ἦχοι ὅλοι παρασταίνονται ἀπὸ τὴν διατονικὴν Κλίμακα τοῦ Λιαπασῶν συστήματος, τῆς ὁποίας ἔκαστος ἠθόγγος συνιστᾷ ἓνα κύριον ἦχον ἀποδεικτικῶς, ἔχοντα ἰδικὴν του ξεχωριστὴν ιδέαν καὶ διάφορα ἰδιώματα καὶ ποιῶντα ἴδιον μέλος εἰς πλάτος καὶ μὲ ἐντέλειαν ὥστε ὅλοι οἱ εἰρημένον ἦχοι κατὰ λόγον φυσικὸν

ἄντα ζῆρτοι, ἐπειδὴ ζῆρτος ἤρτος ἐξείνος ἐγνωίται καὶ λέγεται, ὅστις μὲ τὴν ἰδιότην τοῦ ἰδέου καὶ κλίρου καὶ ζῆρτος μέλη ἐξετασμένα καὶ τέλεια, ἀλλὰ μὴν τοσοῦτοι εἶναι οἱ Ζο, Νη, Πα, Βορ, Γα, Α, Κλ, καὶ οἱ οἱ ἐξ αὐτῶν παραγόμενοι δύο χωρητισμοὶ Πα, Α' ὅροι πάντες εἰσὶν ἤρτοι ζῆρτοι, ὅτι δὲ ἄλλον ἢ βίσις εἶναι ὄξτια καὶ ἄλλον βίσις, τοῦτο δὲν ἐμποδίζει οὔτε βλάπτει τὴν χωρητισμῶν ἐπειδὴ προσέχεται ἀπὸ τὴν τάξιν τῆς Κλίμακος.

Ἐρ. Εἰς αὐτοὺς περιορίζεται ἡ Μουσική :

Ἄπ. Εἰς αὐτοὺς μὲν, ἀλλὰ ἀπὸ τὰ πάθη τῆς ὄξότητος καὶ βαρύτητος τῶν τόνων πολλοὶ καὶ ἄλλοι ἤρτοι γεννῶνται χωρητισμοὶ καὶ ἐναρμόνιοι, ἔχοντες μέλη ἐξετασμένα καὶ ἰδέαν χωρητισμῶν μὲ διάφορα ἰδιώματα, τοὺς ὁποίους μάλιστα παραστήνουν οἱ ἐξωτερικοὶ μουσικοὶ προσέχοντες αὐτοὺς περιέρογος καὶ τακτικῶς, καὶ ἀποδεικνύοντες τοὺς ἄλλους κυρίους σχεδόν, ἐπειδὴ τοὺς διακρίνουν μὲ ἀξίβειαν ἰσανὴν εἰς διεξοδικὰ μέλη μὲ ἰδιατέρας ὀνομασίας, μὲ ὀρθὸν καὶ μὲ πολλὴν ἐπιτηδειότητα. Ἡμεῖς ὁμοῦς μὲ τὸ νὰ μὴν ἐφοίσομεν τοιαῦτα ἐξετασμένα μέλη εἰς τὴν Ἐκκλήσιαστικὴν ἡμῶν Μουσικὴν, δὲν ἐκτεινόμεθα περὶ τῶν τοιούτων, χρείας δὲ τυχούσης τὰ παρασταίνομεν μὲ τὸ μέσον τῶν ἠθορῶν καὶ τῶν ὑποστάσεων.

Ἐρ. Πόθεν περιορίσθη ἡ Ἐκκλήσιαστικὴ Μουσικὴ εἰς ὄξτῶ ἤρτους :

Ἄπ. Ἀπὸ τοὺς παλαιοὺς Ἐκκλήσιαστικοὺς Μουσικοὺς οἱ ἤρτοι πάντες εἶναι ὄξτῶ, τοὺς ὁποίους ὀνομάζουσι Πρῶτον, Δεύτερον, Τρίτον, Τέταρτον, Πλάγιον τοῦ Πρῶτου, Πλάγιον τοῦ Δευτέρου, Βαθὸν καὶ Πλάγιον τοῦ Τετάρτου. Λαιροῦντες αὐτοὺς ἐν γένει πάντες εἰς Κυρίους καὶ εἰς Πλαγίους, Κυρίους λέγουσι τοὺς τέσσαρας Πρῶτον, Δεύτερον, Τρίτον, καὶ Τέταρτον καὶ Πλαγίους τοὺς λοιποὺς τέσσαρας.

Ἐρ. Από ὅλους τοὺς Μουσικοὺς εἰς αὐτοὺς τοὺς ἤχους περιλαμβάνεται ἡ Μουσικὴ :

Ἀπ. Εἰς αὐτοὺς μὲν, πλὴν τοὺς ἐποδιαφοῦσιν εἰς Μέρους, Παραμέσους, Πλάγιους καὶ Παραπλάγιους, Τριφωνούς, Τετραφωνούς, Πενταφωνούς καὶ Ἑπταφωνούς. Πλὴν αὐτὰ αἱ ἐποδιαφοῦσαι, ἐπειδὴ εἶναι ἀνομιλίαι εἰς τὴν νῦν Ἐκκλησιαστικὴν Μουσικὴν, ἀποσιωπῶνται.

Ἐρ. Οἱ ὅστω ἤχοι εἰς πόσα γένη ἀνάγονται καθόλιθως :

Ἀπ. Εἰς τρία εἰς Διατονικόν, Χρωματικόν καὶ Ἐνωμόνον.

Ἐρ. Εἰς πόσα συστήματα :

Ἀπ. Εἰς τέσσαρα εἰς Ὀκτάχορδον, τὸ ὁποῖον λέγεται καὶ Λιπασῶν, εἰς Πεντάχορδον, τὸ ὁποῖον λέγεται καὶ Τριχός, εἰς Τετράχορδον, τὸ ὁποῖον λέγεται Τριφωνία, εἰς Τρίχορδον, τὸ ὁποῖον λέγεται καὶ Διφωνία.

Ἐρ. Τί εἶναι γένος εἰς τὴν Μουσικὴν :

Ἀπ. Γένος εἰς τὴν Μουσικὴν εἶναι διαίρεσις τῆς Τετραχόρδου ἢ ἰδιότης μέλους.

Ἐρ. Τί εἶναι Σύστημα :

Ἀπ. Σύστημα δὲ τὸ ἕξ ἑνὸς ἢ πλείονων διαστημάτων συγγεόμενον.

Ἐρ. Ποῖον εἶναι τὸ διατονικὸν γένος :

Ἀπ. Εἶναι ἐξεῖνο, τοῦ ὁποῖου ἡ κλίμαξ περιέχει μόνον φυσικοὺς τόνους κατὰ τὸ Λιπασῶν σύστημα.

Ἐρ. Πόσοι ἤχοι ἀνάγονται εἰς αὐτό :

Ἀπ. Εἰς αὐτὸ τὸ γένος ἀνάγονται τέσσαρες ἤχοι.

Ὁ Πρῶτος q^{\flat} Κε.

Ὁ Τέταρτος q^{\natural} Λ.

Ὁ Πλάγιος τοῦ Πρῶτου . . . q^{\flat} Πα.

Ὁ Πλάγιος τοῦ Τετάρτου . . q^{\natural} Νη.

Ἐρ. Ποῖον εἶναι τὸ Χρωματικὸν γένος :

Ἄπ. Εἶναι ἐξεῖνο, τὸ ὄπῳ . . . Κλίμαξ
ἡμέτερον.

Ἐρ. Πῶς ἀνέγρονται εἰς τὸ ὄπῳ;

Ἄπ. Δύο.

Ὁ Ἀστέρονς

Καὶ ὁ Πλάγιος τοῦ Ἀστέρονς . . .

Ἐρ. Πῶς εἶναι τὸ Ἐναρμόνιον γένος;

Ἄπ. Εἶναι ἐξεῖνο, ἡ Κλίμαξ τοῦ ὁποῖου περιέχει καὶ
τὸ τεταρτημόριον τοῦ μεζονοῦ τόνου.

Ἐρ. Πῶς αἱ ἤχοι ἀνέγρονται εἰς τοῦτο;

Ἄπ. Δύο, Στιχηματικοὶ ὄντες.

Ὁ Τρίτος Γα.

Καὶ ὁ Βαρυς Ζω.

Ἐρ. Τί εἶναι τὸ Διαπασθὼν σύστημα;

Ἄπ. Εἶναι ἐξεῖνο, τὸ ὁποῖον περιέχει διαστήματα ἑπτὰ
προζέλιόμενα ἀπὸ φθόγγου ὀκτώ, οἷον Πα, Βου, Γα,
Δι, Κε, Ζω, Νη, Πα ἀπὸ τὰ ὁποῖα τὸ Πα Βου διά-
στημα εἶναι τόνος ἐλάσσων, τὸ Βου Γα τόνος ἐλάχιστος,
τὸ Γα Δι καὶ τὸ Δι Κε τόνου μεζονοῦ, τὸ Κε Ζω τόνος
ἐλάσσων, τὸ Ζω Νη τόνος ἐλάχιστος καὶ τὸ Νη Πα
τόνος μεζών.

Ἐρ. Ὁ μεζών τόνος τίνα λόγον ἔχει πρὸς τὸν ἐλάσσονα;

Ἄπ. Ὅν τὰ δώδεκα πρὸς τὰ ἐννέα, πρὸς δὲ τὸν ἐλά-
χιστον ὄν τὰ δώδεκα πρὸς τὰ ἑπτὰ, ἡγουν ἂν ὁ μεζών
τόνος ὑποθετικῶς ἤθελε διαρθεθῆ εἰς δώδεκα ὅμοια, ὁ
ἐλάσσων τόνος ἔχει ἐννέα τοιαῦτα καὶ ὁ ἐλάχιστος ἑπτὰ.

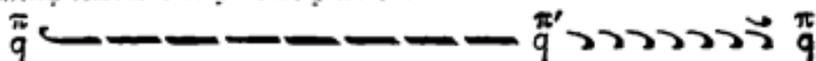
Ἐρ. Ἀπὸ ποῖον μουσικὸν δύναται νὰ μάθῃ ὁ μαθητὴς
τοὺς φθόγγους τῆς Κλίμακος καλῶς;

Ἄπ. Διὰ νὰ ἡμπορέσῃ ὁ ἀρχάριος μαθητὴς νὰ μάθῃ
νὰ προσφέρῃ τοὺς φθόγγους τῆς Κλίμακος καλῶς κατὰ τὰ
διαστήματα τῶν τόνων, τὰ ὁποῖα εἶπομεν, εἶναι χρεῖα νὰ

οιδαχθῆ νὰ φάλλῃ τὴν Κλίμαξα ἀπὸ φάλην ἔχοντα ἔμπειρίαν καὶ ὕψος τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, ἅμα δὲ καὶ νὰ προσέξῃ εἰς τὴν προφορὰν ἔπειδὴ ὁ μουσικὸς ὁ μὴ ἔχων ἔμπειρίαν καὶ ὕψος τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς, ὅταν φάλλῃ, δὲν φηλάττει μὲ ἀκριβείαν τὰ διαστήματα καὶ ὡς διαφορίσθησαν.

Ἐρ. Πῶς λοιπὸν γράφεται καὶ παραλλάγνεται;

Ἀπ. Γράφεται καὶ παραλλάγνεται τὸ μέλος τῆς Κλίμαξος κατὰ τοὺς νέους οὕτω:

Ἐρ. Ὁ Τροχὸς κατὰ τοὺς μουσικοὺς τί εἶναι;

Ἀπ. Ὁ Τροχὸς εἶναι σύστημα, τὸ ὁποῖον περιέχει διαστήματα τέσσαρα, περιζλειόμενα ἀπὸ φθόγγους πέντε καὶ ὁ πρῶτος φθόγγος συμφωνεῖ μὲ τὸν πέμπτον οὕτω: Πα, Βου, Γα, Λι, Πα, Βου, Γα, Λι, Πα, Βου, Γα, Λι, Πα, ὅστις λέγεται καὶ Πεντάχορδον.

Ἐρ. Πῶς γράφεται τὸ μέλος του;

Ἀπ. Τὸ μέλος τοῦ Τροχοῦ γράφεται καὶ παραλλάγνεται κατὰ τοὺς νέους οὕτω.

π φ γ β α α κ ε ε α κ α γ β α

Πα βου γα δι πα βου γα δι πα βου γα δι

κε δι γα βου κε δι γα βου κε δι γα βου κε δι γα δι

φ π

πα βου πα φ

Ἐρ. Κατὰ τοὺς παλαιοὺς πῶς;

Ἀπ. Κατὰ δὲ τοὺς παλαιοὺς οὕτω.

π φ γ β α α κ ε ε α κ α γ β α

α κ ε α κ ε α κ ε α γ β α

x ηx λες λες x λες ηx ηx x γι x x
 ηx λες λες x λες ηx ηx x γι x x ηx
 λες λες x γι ε α x λες ης χς x λες x λες x λες
 λες x γι ε α α λες λες χς α λες α λες α λες λες α
 γι ε α α λες λες χς α λες α λες α λες λες α γι
 ε α α λες λες x γι α α ηx λες λες α λες
 α λες α λες η

Ἐρ. Τί εἶναι ἡ Τριφωνία;

Ἄπ. Τριφωνία δὲ εἶναι σύστημα, τὸ ὁποῖον περιέχει διαστήματα τρία περικλειόμενα ἀπὸ φθόγγους τέσσαρας καὶ ὁ πρῶτος φθόγγος συμφωνεῖ μὲ τὸν τέταρτον οὕτω Νη, Πα, Βου, Νη, Πα, Βου, Νη, αὐτὸ τοῦτο λέγεται καὶ Τετράχορδον.

Ἐρ. Πῶς γράφεται τὸ μέλος τῆς Τριφωνίας;

Ἄπ. Τὸ μέλος κατὰ τὴν Τριφωνίαν γράφεται καὶ παραλλαγίζεται κατὰ τοὺς νέους οὕτω.

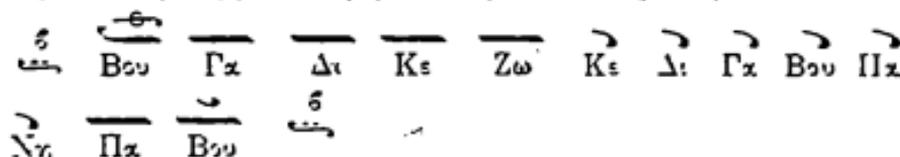
Νη Πα Βου Νη
 Πα Βου Γx Βου Πα Γx Βου Πα Νη

Ἔρ. Οἱ παλαιοὶ πῶς ἐπρόφερον αὐτό :

Ἄπ. Οἱ δὲ παλαιοὶ Ἑκκλησιαστικοὶ μουσικοὶ μὲ τὰς πολυσυλλάβους αὐτῶν διατονικὰς λέξεις, αἰαεῖς, βεεεεῖς, αἰαεῖς καὶ λοιπὰς δὲν ἠμποροῦσι νὰ παραίλαργίζωσι τὸ τετραχορδον σύστημα, καθὼς καὶ τὸ Λιαπασῶν ἀκόμη μὲ τὰς χρωματικὰς λέξεις τῆς παραίλαργῆς τοῦ δευτέρου καὶ τοῦ πλάγιου δευτέρου τῶν ἤχων δὲν ἠμποροῦσιν ὑγιῶς νὰ διαζοίωσι τὴν παραίλαργὴν οὔτε νὰ προφέρωσιν ἀκριβῶς τὰ διαστήματα τούτων τῶν δύο ἤχων παρὰ τὸ μέλος αὐτῶν προφέρουσι κατὰ συνήθειαν.

Ἔρ. Τί εἶναι ἡ Λιφωνία :

Ἄπ. Λιφωνία εἶναι σύστημα, τὸ ὁποῖον περιέχει διαστήματα δύο, περιζλειόμενα ἀπὸ φθόγγου τρεῖς, καὶ ὁ πρῶτος φθόγγος συμφωνεῖ μὲ τὸν τρίτον, οἶον

Ἔρ. Ποῖος ἤχος παραίλαργίζεται δι' αὐτῆς ;

Ἄπ. Δι' αὐτοῦ μόνου τοῦ συστήματος ψάλλεται καὶ παραίλαργίζεται ὁ δεύτερος ἤχος καὶ οὐχὶ δι' ἄλλου.

Ἔρ. Πόσα εἶναι τὰ συστατικὰ τῶν ἤχων ;

Ἄπ. Συστατικὰ τῶν ἤχων εἶναι τέσσαρα, τὸ ἀπήχημα ἢ προήχημα, ἡ κλίμαξ, ἡ γων σκάλα, οἱ δεσπύζοντες φθόγγοι καὶ αἱ καταλήξεις.

Ἔρ. Τί εἶναι τὸ ἀπήχημα ;

Ἄπ. Ἀπήχημα εἶναι προετοιμασία ἤχου τοῦ ψαλθησομένου μέλους, τὸ ὁποῖον οἱ παλαιοὶ πολυτρόπως μετεχειρίζοντο μὲ τὰς πολυσυλλάβους αὐτῶν λέξεις αἰαεῖς, βεεεεῖς, αἰαεῖς, αἰαεῖς, αἰαεῖς καὶ λοιπὰ εἰς ὄλους τοὺς ἤχους.

Ἔρ. Πῶς ἀπηγεῖται ὁ πρῶτος ἤχος κατὰ τοὺς παλαιούς καὶ καθ' ἡμᾶς τοὺς νέους ;

Ἄπ. Κατὰ τοὺς παλαιούς μὲ τὸ $\epsilon\zeta\eta$, τὸ ὅποιον, ἐπειδὴ φανερόναι ἀνάβυσιν τόνον $\epsilon\zeta\eta$ εἶναι, καὶ τὸ αὐτὸ

παριστάιναι τὴν ἰδίαν τοῦ πρώτου

ἤχου. ὅταν αὐτὸς $\epsilon\zeta\eta$ ἴσον τὸν Κε, ὅταν δὲ $\epsilon\zeta\eta$ ἴσον τὸν Πα, δὲν εἶναι χρεῖα τότε νὰ δεῖξῃ ἀνάβυσιν, εἰμὴ μόνον τὸ $\kappa\epsilon$, τὸ ὅποιον προφέρεται εἰς τὴν προηγουμένην μαρτυρίαν τοῦ Πα.

Ἐρ. Τί εἶναι ἡ Κλίμαξ ;

Ἄπ. Κλίμαξ εἶναι συνεχῆς σειρά φθόγγων, ἡ ὁποία ἀπαιτεῖ τὸ τυχὸν σύστημα, εἴτε Διαπασῶν εἴτε πεντάχορδον εἴτε τετράχορδον ἢ τρίχορδον, εἰς τὸ διατονικὸν ἢ χρωματικὸν ἢ ἑναρμόνιον γένος.

Ἐρ. Ποῖοι εἶναι οἱ δεσπύζοντες φθόγγοι ;

Ἄπ. Εἶναι ἐξεῖνοι, τῶν ὁποίων ἡ ποιότης ἐνεργεῖ συνεχῶς τὸν ἤχον ἢ εἶναι οἱ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀκουόμενοι φθόγγοι, εἰς τοὺς ὁποίους ὁ ἤχος ἀγαπᾷ νὰ διατρίβῃ περισσότερον.

Ἐρ. Ποῖοι λέγονται φθόγγοι ὑπερβάσιμοι ;

Ἄπ. Εἰς τὴν Μουσικὴν εἶναι καὶ φθόγγοι λεγόμενοι ὑπερβάσιμοι τοιοῦτοι εἶναι ἐξεῖνοι, τῶν ὁποίων ἡ ποιότης ἀπρακτεῖ διόλου εἰς τὸν ἤχον, ἐπειδὴ προσενεῖ δυσσάρεσκειαν εἰς τὴν ἀκοήν.

Ἐρ. Οἷαι αἱ καταλήξεις τῶν θέσεων εἰς ἓν ἀπολήγουσιν ;

Ἄπ. Αἱ καταλήξεις, ἤχουν τὰ τέλη τῶν θέσεων μεταξὺ τοῦ μέλους, ἄλλα εἶναι ἀτελή καὶ ἄλλα ἐντελή καὶ ἄλλα τελιά.

Ἐρ. Ποῖα εἶναι τὰ ἀτελή ἢ αἱ ἐντελεῖς καταλήξεις ;

Ἄπ. Ἀτελής κατάληξις εἶναι, ὅταν τὸ μέλος μεταξὺ κάμνῃ στάσιν τινά, πλὴν εὐρίσκεται ὡς χρειάμενον καὶ ζητεῖ καὶ ἄλλο, ὥστε νὰ λάβῃ τὴν ἀνάπαυσίν του.

Ἐρ. Ποῖα αἱ ἐντελείς :

Ἀπ. Ἐντελής δὲ κατάληξις εἶναι, ὅταν τὸ μέλος ἀναπαύηται μερικῶς μεταξὺ εἰς τὸ τυχὸν μάθημα, καίτοις

χ ρ Τας ε σπας ρι γας ηρων ευ γας δ παρσ δε
ζα Α γι ε Κυ ρι ε ρ

Ἐρ. Ποῖα εἶναι ἐδῶ ἢ ἀτελής κατάληξις καὶ ποῖα ἡ ἐντελής :

Ἀπ. Ἐδῶ τὸ εὐγάζ, εἶναι κατάληξις ἀτελής, τὸ δὲ Κύριε, ἐντελής κατάληξις.

Ἐρ. Ποῖα ἡ τελική ;

Ἀπ. Τελική κατάληξις εἶναι ἡ εὐρισκομένη ἐν τῷ τέλει τοῦ τυχόντος τροπαρίου, ἢ ἄλλου τινὸς μέλους, ἢ ὅποια πῶλλοκις συμβαίνει νὰ ἴηται ἢ αὐτὴ μὲ τὴν ἐντελῆ κατάληξιν, πλήν, ὅταν ἴηται εἰς τὸ τέλος τοῦ μέλους, ὡς εἴπομεν, τότε λέγεται τελική.

Ἐρ. Τίνα διαίρεσιν ἔχουσι τὰ μέλη τῆς Μουσικῆς ;

Ἀπ. Διαιροῦνται εἰς Σύντομα καὶ Ἀργά.

Ἐρ. Εἰς πόσα διαιροῦνται τὰ σύντομα ;

Ἀπ. Τὰ σύντομα μέλη διαιροῦνται εἰς Στιχηραρικὰ καὶ εἰς εἰρμολογικά· τὸ στιχηραρικὸν μέλος εἶναι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἔχουσι τὰ ἰδιόμελα ἐκκλησιαστικὰ τροπάρια, τὸ δὲ εἰρμολογικὸν εἶναι ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἔχουσι τὰ προσόμοια καὶ οἱ κανόνες.

Ἐρ. Τὸ δὲ ἀργὸν μέλος ;

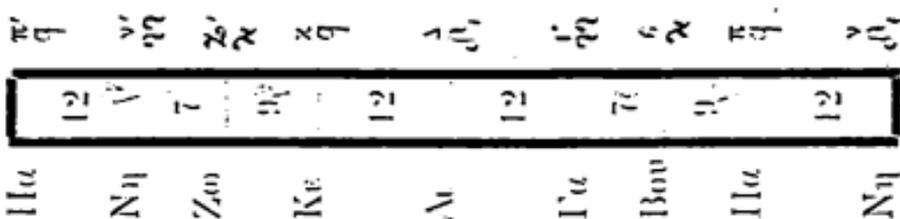
Ἀπ. Τὸ ἀργὸν μέλος δὲν ἔχει διαιρέσεις, ἀλλὰ πάντοτε ὁμοίως ἐξακολουθεῖ κατὰ τὸν χρόνον, καθ' ὃν ἠθελε τὸ τακτοποιήσει ὁ ψάλλον, ὅπερ ὠνομάσθη παπαδικόν, ὅταν δὲ ἐν μέσῳ μέλους ἢ περὶ τὰ τέλη εὐρεθῆ κρότημα, τότε ταχύνει τὴν ἀγωγὴν τοῦ χρόνου οὕτως χ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙV.

Περὶ τοῦ Πρώτου ἤχου.

Ἐρ. Τίνα κλίμακα μεταχειρίζεται ὁ πρῶτος ἤχος :

Ἀπ. Ὁ πρῶτος ἤχος μεταχειρίζεται κλίμακα διατονικὴν κατὰ τὸν τροχὸν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εἶπεν :

ἤχου ζητεῖ νὰ ἔχη δύο τετραχόρδα ὅμοια, τὸ μὲν Πα Βου διάστημα ὅμοιον μὲ τὸ Κε Ζω, τὸ Βου Γα ὅμοιον μὲ τὸ Ζω Νη καὶ τὸ Γα Λι ὅμοιον μὲ τὸ Νη Πα· ὁ δὲ Νη αθόγγος ἐυθίσκεται εἰς τὴν κλίμακα προσλαμβάνομενος καὶ χρησιμεύει πρὸς ἀποπλήρωσιν τοῦ Πενταχόρδου Νη Πα Βου Γα Λι, καὶ εἰς τὸ νὰ μετρήσῃ τὸ διάστημα τοῦ Νη Πα τόνου, τὸ ὁποῖον εἶναι ὅμοιον μὲ τὸ Λι Κε, ἐπεὶ ὁ Λι νοεῖται προσλαμβάνομενος τοῦ δευτέρου Πενταχόρδος Λι Κε Ζω Νη Πα. Εἰ δὲ ζητηθῇ καὶ περισσοτέρων ἀνάβασιν, πάλιν ἀπὸ τοῦ Πα, ὅστις νοεῖται προσλαμβάνομενος τοῦ τρίτου Πενταχόρδου, γίνεται καὶ ἄλλο Πενταχόρδον ἐπὶ τὸ ὄξυ Πα Βου Γα Λι Κε, τὸ ἀνάλογον γίνεται, ὅταν λάβωμεν χρεῖαν ἀπὸ περισσοτέραν κατάβασιν.

Ἐρ. Τίνας φθόγγους ἔχει δεσπύζοντας :

Ἀπ. Ὁ πρῶτος ἤχος, ὅταν βαδίζει στιχηραρικῶς, ἔχει δεσπύζοντας φθόγγους τοὺς Πα Γα, καταλήξεις δὲ κάμνει, τὰς μὲν ἐντελεῖς καὶ τελικὰς εἰς τὸν Πα, τὰς δὲ ἀτελεῖς εἰς τοὺς Πα Γα· ὅταν δὲ βαδίσῃ εἰρημολογικῶς, ἔχει

δεσπόζοντας φθόγγους τοῦς Πα Λι, καὶ καταλήγει ἀτε-
λῶς μὲν εἰς τὸν Λι, ἐντελῶς δὲ καὶ τελειῶς εἰς τὸν Πα.

Ἐρ. Ποῖον εἶναι τὸ φθορικὸν αὐτοῦ σημεῖον ;

Ἄπ. Σημεῖον τῆς φθορᾶς τοῦ πρώτου ἤχου εἶναι τὸ δ, καὶ τίθεται φρσιζὰ εἰς τὸν Κε, ὅταν δὲ τεθῆ εἰς ἄλλον τόνον, ἐκεῖνος ἀγίνει τὸν φθόγγον τὸν καὶ λαμβάνει τὸν φθόγγον τοῦ Κε, τότε τὸ ἐξῆς μέλος παραλλάσσεται ὡς ἀπὸ τοῦ Κε ἀρχόμενον εἰς τὰ διαγράμματα λοιπὸν τῶν Κλιμάκων, καθὼς τὸ σημεῖον τοῦτο δ, ἔχει φρσιζὴν ἑ-
σιν τὸν Κε, οὕτω καὶ τὰ λοιπὰ τοῦς λοιπούς.

Ἐρ. Αἱ μαρτυρίαι του ποῖαι εἶναι ;

Ἄπ. Αἱ μαρτυρίαι τούτου τοῦ ἤχου διὰ τὸν τόνον καὶ φθόγγον Κε εἶναι αὕτη $\frac{\pi}{9}$, διὰ δὲ τὸν Λι αὕτη $\frac{\lambda}{\epsilon}$, διὰ δὲ τὸν Γα αὕτη $\frac{\gamma}{\eta}$, διὰ δὲ τὸν Βου αὕτη $\frac{\beta}{\chi}$, διὰ δὲ τὸν Πα αὕτη $\frac{\pi}{\sigma}$, καὶ τὰ λοιπὰ, καθὼς φαίνεται εἰς τὸ ἔναντι διάγραμμα, τὸ ὁποῖον εἶναι κατ' ὄν τρόπον βλέπετε ἐκεῖ.

Ἐρ. Εἰς τὸν παλαιὸν καιρὸν πῶς ὠνομάζετο ὁ πρώ-
τος ἤχος ;

Ἄπ. Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες πρόγονοι ἡμῶν ὠνόμαζον τὸν πρώτον ἤχον μέλος Δώριον, τὸ ὁποῖον ἔλαβε τὸ ὄνομα τοῦτο ἀπὸ τοῦς Δωριεῖς· ἐπειδὴ αὐτοὶ πρώτοι γνωρίζον-
ται, ὅτι τὸ μεταχειρίσθησαν· ἐφευρε δὲ τοῦτο, καθὼς λέ-
γουσι, πρώτος ὁ ἐκ Θράκης Θάμυρις· ἐκεῖνοι ὅμως μετε-
χειρίζοντο τὸ αὐτὸ μέλος καὶ εἰς τὸ χρωματικὸν καὶ εἰς
τὸ ἑναρμόνιον γένος, ἡμεῖς δὲ μόνον εἰς τὸ διατονικὸν
γένος μεταχειρίζομεθα αὐτό, ἀγνοοῦντες τοῦς λοιπούς
τρόπους.

ΔΙΑΣΤΗΜΑΤΑ

Ἔ ν κ α τ α θ ἰ ο ε ε

ααααα	ἁ	7	ε	ααααα
ααααα	β	9	ε	ααααα
ααααα	γ	12	ε	ααααα
ααααα	δ	12	ε	ααααα
ααααα	ε	7	ε	ααααα
ααααα	ς	9	ε	ααααα
ααααα	ζ	12	ε	ααααα
ααααα	η	12	ε	ααααα
ααααα	θ	7	ε	ααααα
ααααα	ι	9	ε	ααααα
ααααα	κ	9	ε	ααααα
ααααα	λ	9	ε	ααααα

Ἔ ν κ α τ α θ ἰ ο ε ε

Η ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΤΡΟΧΟΝ ΔΙΑΤΟΝΙΚΗ ΚΑΙΜΑΞ ΤΗΣ ΠΑΛΙΑΣ ΜΕΘΟΔΟΥ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η΄.

Περὶ τοῦ Δευτέρου ἤχου.

Ἐρ. Ὁ δευτέρος ἤχος ποίαν μεταχειρίζεται Κλίμαξα:
 Ἄπ. Οὗτος μεταχειρίζεται Κλίμαξα χρωματιζίν, ἡ
 ὁποία βαδίζει μετὰ τὸ τρίχορδον σύστημα κατὰ διηφονίαν
 ὁμοίαν, τόσον ἐπὶ τὸ ὄξύ, ὅσον καὶ ἐπὶ τὸ βαρύ· ἀλλ’
 ἐπειδὴ καὶ ἡ κλίμαξ αὕτη τοῦ χρωματιζοῦ δευτέρου ἤχου
 κατὰ τὰ ἑαυτῆς διαστήματα δὲν ἀντιφωνεῖ, μετὰ τὸ νὰ λεί-
 πωνται τέσσαρα διαστήματα, ἤγουν ἐπειδὴ ἐμπεριέχει
 64 ἀντὶ τῶν 68, διήγειρε τὴν περιόργειαν τοῦ Ἀδασκά-
 λου Χουρμουζίου καὶ ἐμοῦ τοῦ ἐκδότου Θεοδώρου Φω-
 καέως εἰς ἀκριβεστέραν ἔρευναν τῆς φύσεως τοῦ ἤχου
 τούτου καὶ οὕτως ἐξετάσαντες ἀκριβῶς ἤδη τὰ ὅμοια δι-
 ῖθεν τρίχορδα τῆς κλίμακος ταύτης διὰ τοῦ φθορρομέ-
 τρου μετὰ προσοχῆς ἀκρας ἐξηκριβώσαμεν, ὅτι ἡ κλίμαξ
 αὕτη ὁδεύουσα ἀπὸ τὴν βάσιν τοῦ Νη ἐπὶ τὸ ὄξυ τὸ πρῶ-
 τον τρίχορδον Νη Πα Βου λαμβάνει τόνον ἐλάχιστον καὶ
 τόνον μεζονα· τὸ δεύτερον Βου Γα Λι τόνον ἐλάχιστον
 καὶ τόνον μεζονα· τὸ τρίτον Λι Κε Ζω τόνον ἐλάχιστον
 καὶ τόνον μεζονα· τὸν δὲ τελευταῖον τόνον Ζω Νη τόνον
 ἐλάχιστον· καὶ οὕτω πληροῦνται ἐντελῶς τὰ ἐξήκοντα
 ὀκτὼ διαστήματα τῶν Διαπασῶν. Ἄν ὅμως ἡ ῥηθεῖσα
 κλίμαξ ἤθελεν ἀρχίσει ἀπὸ τὸ Βου ἢ ἀπὸ τὸ Λι ὁδεύουσα
 πάλιν ἀπὸ τοῦ βαρέως ἐπὶ τὸ ὄξύ, ἡ ῥηθεῖσα τάξις τῶν
 τριχορδῶν δὲν μεταβάλλεται, ἀλλ’ ἀπὸ μὲν τοῦ Βου τὸ
 πρῶτον τρίχορδον λαμβάνει τόνον ἐλάχιστον καὶ τόνον
 μεζονα· τὸ δεύτερον τόνον ἐλάχιστον καὶ τόνον μεζονα·
 τὸ τρίτον τόνον ἐλάχιστον καὶ τόνον μεζονα, τὸν δὲ τε-
 λευταῖον τόνον, ἤγουν τὸν ὑψηλὸν Βου, τόνον ἐλάχιστον
 καὶ οὕτω πληροῦνται τὰ ἐξήκοντα ὀκτὼ διαστήματα τῆς
 Διαπασῶν. Ἄπὸ δὲ τοῦ Λι τὸ πρῶτον τρίχορδον λαμβά-

ναι τόνον ἐλάχιστον καὶ τόνον μεῖζονα, τὸ δεύτερον ἐλάχιστον καὶ μεῖζονα, τὸ τρίτον τρίχορδον ἐλάχιστον καὶ μεῖζονα, καὶ τὸ τελευταῖον τόνον ἐλάχιστον, καὶ πάντες πληροῦνται σὺν τὰ ἐξήχοντα ὡς τὸ διαστήματα τῆς Λαπασῶν ὥστε γίνεται μία τοιαύτη κλίμαξ, παραβαλλομένη μὲ τὴν Λατονιζὴν Νη, Πα, Βου, Γα, Δ, Κε, Ζω, Νη. Ἄτὰ ἐξηκριβώσαμεν οἱ προειρημένοι, καὶ ἂν ἄλλοι τις μετέπειτα ἤθελεν εἶρει τι περισσότερον, θέλομεν γνωρίσει μεγίστην καὶ εἰς αὐτὸν τὴν χάριν διὰ τὴν γενησομένην ὠφέλειαν εἰς τοὺς φιλομούσους ὁμογενεῖς μας.

Ἐρ. Μεταχειρίζεται καὶ ἄλλην κλίμακα ὁ δεύτερος ἦχος ;

Ἄπ. Ὁ ἦχος αὐτὸς πολλαῖς ἐν τῷ μεταξὺ ἢ καὶ διόλου μεταχειρίζεται τὴν κλίμακα τοῦ πλάγιου δευτέρου, καὶ μάλιστα εἰς τὰ εἰρημολογικά, τὸ ὁποῖον, ὅταν ἀκοιουθῆσῃ, τὸ διακρίνομεν καὶ τὸ παρασταίνομεν μὲ τὰς φθορὰς τοῦ ὠηθέντος ἦχου.

Ἐρ. Διὰ ποίαν αἰτίαν μεταχειρίζεται ὁ δεύτερος ἦχος εἰς τὰ σύντομα εἰρημολογικά του μέλη τὴν κλίμακα τοῦ πλάγιου δευτέρου, ὁμοίως καὶ ὁ πλάγιος τοῦ δευτέρου διὰ τί μεταχειρίζεται εἰς τὰ αὐτὰ μέλη του τὴν κλίμακα τοῦ δευτέρου ;

Ἄπ. Οἱ διδάσκαλοι τῆς παιμῆς μεθόδου ἀπ' ἀρχῆς οὕτω τοὺς μετεχειρίζοντο διὰ τοῦτο καὶ οἱ τῆς νέας μεθόδου διδάσκαλοι δὲν ἠθέλησαν νὰ μεταθέσωσι τὰ σύντομα μέλη τούτων τῶν εἰρημένων ἦχων, ἐπειδὴ ἐσυνειδησθησαν εἰς ὅλους τοὺς Ἐκκλησιαστικοὺς Μουσικοὺς.

Ἐρ. Πῶς ἀπηγεῖτο ὁ δεύτερος ἦχος κατὰ τοὺς παλαιούς ;

Ἄπ. Ἀπηγεῖτο μὲ τὸ *λεικεις*, τὸ ὁποῖον ἀπήχημα δεικνύει ἐπὶ τὸ ὄξυ τόνον ἐλάχιστον καὶ τόνον μεῖζονα

οὕτω $\xi \xrightarrow{\text{Λι}} \xrightarrow{\text{α}} \xrightarrow{\text{Κις}}$ και' ἡμᾶς δὲ τοὺς νέους ἀπι-

χεῖται μὲ μόνον τὸ Λι , τὸ ὁποῖον παρουσιάζει ποσότητα τοῦ Κις . ἔχει δὲ ἴσον ὁ δεύτερος ἤχον τὸν Λι , διὸ δετὴν ὁμοιότητα τῆς διαφορίας λαμβάνει ἴσον καὶ τὸν Βου . ἐνίοτε δὲ καὶ τὸν Νη , ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς τὰ ζωοτήματα.

Ἐρ. Ποῖοι εἶναι οἱ δεσπύζοντες φθόγγοι ;

Ἀπ. Δεσπύζοντες φθόγγοι εἰς τὸν δεύτερον ἤχον εἶναι στιχηραριζῶς μὲν οἱ Βου , Λι , καταλήξεις δὲ γίνονται. ἀτελεῖς μὲν καὶ τελικαὶ εἰς τὸν Λι , ἐντελεῖς δὲ εἰς τὸν Βου κατὰ δὲ τὸ εἰρημοιογιζόν, ὅτε χωρεῖ, ὡς εἶπομεν. τὴν ἰδέαν καὶ κλίμακα τοῦ πλαγίου δευτέρου, τότε δεσπύζοντας φθόγγους ἔχει τοὺς Πα , Λι , καὶ γίνονται αἱ καταλήξεις του ἀτελεῖς μὲν εἰς τὸν Λι , ἐντελεῖς δὲ καὶ τελικαὶ εἰς τὸν Πα .

Ἐρ. Ποῖα εἶναι τὰ σημεῖα του ;

Ἀπ. Σημεῖα τῆς φθορᾶς τοῦ δευτέρου ἤχου εἶναι δύο. τοῦτο \ominus καὶ τοῦτο ρ · καὶ αὐτὸ μὲν \ominus τίθεται εἰς τοὺς τόνους Νη Βου Λι Ζω , εἰς δὲ τοὺς λοιποὺς διαφονοὺς τίθεται αὐτὸ ρ , ἤχουν εἰς τοὺς Πα Γα Κε Νη (')· ὅταν ὁμοῦς τεθῶσιν εἰς ἄλλον τόνον, αὐτοὺς πρέπει νὰ ἀφήσῃ τὸν ἰδιὸν του φθόγγον καὶ νὰ προφέρῃ ἐκεῖνον, τὸν ὁποῖον δεικνύει ἢ φθορὰ μὲ τὴν ποιότητά της, καὶ νὰ παραλλάγῃ τὸ ἐξῆς μέλος κατὰ τὴν ἰδέαν τῆς τεθειμένης φθορᾶς.

Ἐρ. Σημεῖα τῶν μαρτυριῶν ποῖα εἶναι ;

Ἀπ. Σημεῖα μαρτυριῶν δι' αὐτὸν τὸν ἤχον, διὰ μὲν.

(1) Ἰστέον ὅτι ἐκάστης μαρτυρίας ὁ φθόγγος φανερώσει τὴν βάσιν τοῦ μέλους, ἤχουν εἰς ποῖον φθόγγον εὐρίσκεται ὁ ψᾶλλον, τὸ δὲ ὑποκάτωθεν σημεῖον φανερώσει τὸ τοναῖον διάστημα τῆς φθορᾶς.

Ἐρ. Τοῦτον τὸν ἦχον πῶς τὸν ὠνόμαζον οἱ Παλαιοὶ Ἕλληνες :

Ἀπ. Οὗτοι ὠνόμαζον τὸν δεύτερον ἦχον μέλος Λυδίων, ἐπειδὴ ἐφευρέθη ἀπὸ τὸν λαὸν τῆς Ἀσίας ἄλλοι δὲ λέγουσιν, ὅτι ἐφευρετῆς τούτου τοῦ ἦχου εἶναι ὁ Ἀμφίων, καὶ ἄλλοι πάλιν, ὅτι ὁ Ὀλυμπος ἠΰλησε πρῶτον Λυδιστὶ ἐπιτήδειον εἰς τὸν Πυθῶνα· ἄδεται δὲ λόγος, ὅτι ὁ Ὀρφεὺς μὲ τὸ μέσον αὐτοῦ τοῦ ἦχου ἠμέρονε τὰ θηρία.

Ἐρ. Οἱ Ἕλληνες εἰς πόσα γένη μετεχειρίζοντο τὸν β' ἦχον :

Ἀπ. Εἰς τρία· εἰς τὸ Λιατονικόν, εἰς τὸ Χρωματιζόν καὶ εἰς τὸ Ἐναρμόνιον· ἄλλ' οἱ τρόποι αὐτοὶ εἰς ἡμᾶς ἔγειναν ἄγνωστοὶ διὰ τὸν πανδαμάτορα χρόνον, καὶ μόνον τὸ χρωματιζόν γένος γνωρίζομεν· καὶ τὸ μὲν διατονικόν μέλος τοῦ δευτέρου ἦχου εἶναι, ὡς φαίνεται, ὁ λέγετος ἦχος, τὸν ὁποῖον ἠμποροῦμεν νὰ τὸν ἐννοήσωμεν διατονικόν ἦχον δεύτερον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΣΤ'.

Περὶ τοῦ τρίτου ἦχου.

Ἐρ. Ὁ δὲ τρίτος ἦχος τίνα κλίμακα μεταχειρίζεται ;

Ἀπ. Ὁ τρίτος ἦχος, ὅταν μεταχειρίζηται διατονικὴν κλίμακα, πλαγιάζει εἰς τὸν διατονικὸν Ζω, τέσσαρας τόνους ἐπὶ τὸ βαρὺ, ἦγουν ἀπὸ τὸν Γα εἰς τὸν Ζω, καὶ τὸν δεικνύει πλάγιόν του· ὅταν δὲ τεθῆ εἰς τὸν Γα, ἢ ἔναρμόνιος αὕτη φθορὰ ρ, τότε θέλει κλίμακα ἔναρμόνιον, ἢ ὁποῖα τὸ πρῶτον ἐπὶ τὸ βαρὺ διάστημα ζητεῖ τεταρτημόριον τοῦ μείζονος τόνου, τὸ δὲ δεύτερον ἐπὶ τὸ βαρὺ καὶ τὸ τρίτον διάστημα ζητεῖ τόνους μείζονας· ἐπὶ τὸ ὄξύ δὲ πάλιν ζητεῖ δύο τόνους μείζονας, ὥστε δεσπόζει πέντε

διαστήματα, δύο ἐπὶ τὸ ὀξὺ καὶ τρία ἐπὶ τὸ βαρὺ, τοῦτ' ἔστι θέλει τὸ Γα Βου διάστημα τρία τῶν δώδεκα, τὸ δὲ Βου Πα, δεκατρία καὶ τὸ Πα Νη δώδεκα· ἐπὶ τὸ ὀξὺ δὲ πάλιν θέλει τὸ Γα Λι καὶ τὸ Λι Κε ἀπὸ δώδεκα τὸ ἀνάλογον γίνεται καὶ ὅταν τεθῇ αὐτὴ ἢ φθορὰ ρ εἰς τὸν Ζω ἢ εἰς ἄλλον τόνον, ὁδεύει δὲ κατὰ τοιαυτήν ὁμοίαν καὶ γίνεται μία τοιαύτη ζλίμαξ Νη Πα Βου Γα Λι Κε Ζω Νη, εἰς τὴν ὁποίαν ζλίμαξα δὲν εὐρίσκεται τόνος οὔτε ἐλάσσων οὔτε ἐλάττωτος· ὅταν δὲ τεθῇ αὐτὴ ἢ φθορὰ ρ εἰς τὸ Κε, θέλει τὸν μὲν Κε εἰς τὴν φυσικήν του βάσιν, τὸν δὲ Ζω Ὑφασιν, καὶ τὸ διάστημα τοῦ Κε Ζω εἰς ἐλάττωτον τόνον σχεδόν θεωρεῖται δὲ ἡ τοιαυτή τοῦ τρίτου ἤχου εἰς αὐτὸν τὸν τρόπον τὸ διάστημα Νη Γα εἶναι ὅμοιον μὲ τὸ Γα Ζω καὶ μὲ Ζω Βου· αὐτὰ τὰ τρία τετραχορδα εἶναι ὅμοια κατὰ τὰ διαστήματα εἰς τὸ ἑναρμόνιον μέλος τοῦ τρίτου ἤχου.

Ἐρ. Πῶς ἀπηχεῖται ;

Ἀπ. Ἀπηχεῖτο ὁ τρίτος ἤχος κατὰ μὲν τοὺς παλαιοὺς μὲ τὸ ρα²α, καθ' ἡμᾶς δὲ τοὺς νέους μόνον μὲ κ₂, τὸ ὁποῖον ζητεῖ προφορὰν βομβώδη καὶ σοβαρὰν, διὰ νὰ δεῖξη τὴν ποιότητα τοῦ ρα²α, ἔχει δὲ ἴσον τὸν Γα.

Ἐρ. Ποιοὶ εἶναι οἱ δεσπόζοντες φθόγγοι ;

Ἀπ. Δεσπόζοντες φθόγγοι εἰς τὸν τρίτον ἑναρμόνιον ἤχον εἶναι οἱ Κε Γα Πα, κάμνει δὲ καταλήξεις, ἀτελεῖς μὲν εἰς τὸν Κε, ἐντελεῖς δὲ εἰς τὸν Πα καὶ τελικὰς εἰς τὸν Γα.

Ἐρ. Ποῖον εἶναι τὸ σημεῖον τῆς φθορᾶς αὐτοῦ ;

Ἀπ. Σημεῖον τῆς φθορᾶς τοῦ τρίτου ἤχου, εἰς μὲν τὸ διατονικὸν γένος εἶναι τοῦτο ρ, εἰς δὲ τὸ ἑναρμόνιον τοῦτο ρ, τὸ ὁποῖον, ὅταν εὐρίσκηται εἰς τὸν Γα, θέλει τὸν Γα εἰς τὸν τόπον του, τὰ δὲ ἀνιόντα καὶ κατιόντα διαστήματα καθὼς διωρίσθησαν ὀπισθεν· ὅταν δὲ τεθῇ εἰς τὸν Ζω ἢ

εἰς τὸν Βου. τοὺς θέλει καὶ ἔχουσιν καὶ ὅταν τοῦ ἢ εἰς ἄλλον τόνον. θέλει γὰρ ἀφ' ἧς ἐξείνως ὁ τόνος τὸν γ' ἰσόγγον τὸν καὶ γὰρ περιεχόμεθα εἰς Γα. καὶ γὰρ συνιστάται ἢ ποιότης αὐτοῦ καὶ ὄλα.

Ἐφ. Ποῖα τῶν μαρτυριῶν τὰ σημεῖα:

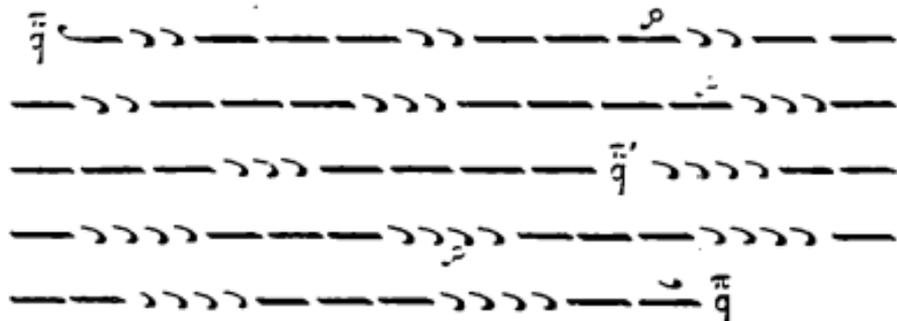
Ἀπ. Σημεῖα δὲ τῶν μαρτυριῶν εἰς αὐτὸν τὸν ἦχον, ὅταν προχωρῇ διατονικῶς, εἶναι ἐξείνως. τὰ ὅποια διαφορίσθησαν καὶ διὰ τὸν πρῶτον ἦχον ὅταν δὲ προχωρῇ κατ' ἐναρμόνιον γλίμαζα. διὰ μὲν τὸν Νη εἶναι τοῦτο δ^{\flat} διὰ δὲ τὸν Ηα εἶναι τοῦτο δ^{\sharp} , διὰ δὲ τὸν Γα τοῦτο γ^{\flat} καὶ τὰ λοιπὰ ἀναλόγως.

Ἡ τοῦ τρίτου ἤχου ἐναρμόνιος Κλίμαξ.

Νη	Ζω	Κεϛ	Λη	Γα	Βου	Ηα	Νη
—	—	—	—	—	—	—	—

γ^{\flat} δ^{\flat} ϵ^{\flat} ζ^{\flat} η^{\flat} θ^{\flat} ι^{\flat} κ^{\flat} λ^{\flat}

Ἡ τοῦ ἐναρμόνιου γένους συνεχῆς Περὶ ἀλλαγῆς.

Ἐφ. Πῶς ὀνομάζεται ἀπὸ τοὺς παλαιοὺς ὁ ἦχος αὐτός;

Ἀπ. Ὄνομάζεται ἀπὸ τοὺς Ἑλληνας Φρύγιος· διότι

τὸν ἐφεῦρεν. ὡς λέγουσιν, ὁ Φοῦξ Μαρσύας τὸν μεταχειρίζοντο δὲ εἰς τὰ δύο γένη μόνον, εἰς τὸ διατονικὸν καὶ εἰς τὸ χρωματικὸν· ὁ δὲ Ὀλύμπιος ἔβραλεν ἔπειτα καὶ τὸ ἐναρμόνιον γένος εἰς τὸν Φοῦγιον τρόπον, τὸ ὁποῖον πρὸ αὐτοῦ ἦτο εἰς τοὺς Ἕλληνας ἀγνωστον, καθὼς καὶ τὸ χρωματικὸν εἰς ἡμᾶς ἤδη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΖ΄.

Περὶ τοῦ τέταρτου ἤχου.

Ἐρ. Ὁ τέταρτος τίνα μεταχειρίζεται κλίμακα;

Ἀπ. Οὗτος ὁ ἤχος μεταχειρίζεται κλίμακα διατονικὴν κατὰ τὸ Διαπασῶν Σύστημα, τὰ διαστήματα τῆς ὁποίας ἐξετέθησαν εἰς τὸ δωδέκατον κεφάλαιον.

Ἐρ. Εἰς πόσα εἶδη διαιρεῖται;

Ἀπ. Διαιρεῖται εἰς ἤδη τρία· Παπαδικόν, Στιχηραρικὸν καὶ Εἰρμολογικόν· καὶ τὸ μὲν παπαδικὸν ἔχει ἴσον τὸν Δι, ὅστις εἶναι ἡ φυσικὴ βᾶσις του καὶ ἀπηγεῖται μὲ τὸ αἰα, τὸ δὲ στιχηραρικὸν ἔχει ἴσον τὸν Πα καὶ τὸ εἰρμολογικὸν τὸν Βου καὶ ἀπηγεῖται μὲ τὸ υἰ.

Ἐρ. Ποῖοι εἶναι οἱ δεσπύζοντες αὐτοῦ φθόγγοι;

Ἀπ. Δεσπύζοντες φθόγγοι εἰς τὸν τέταρτον ἤχον στιχηραρικῶς εἶναι ὁ Πα καὶ καταλήγει ἀτελῶς μὲν εἰς τὸν Δι, ἐντελῶς δὲ εἰς τὸν Πα, καὶ τελικῶς εἰς τὸν Πα ἢ εἰς τὸν Βου· εἰρμολογικῶς δὲ καταλήγει ἀτελῶς μὲν εἰς τοὺς Δι, Βου, σπανίως δὲ εἰς τὸν Πα, ἐντελῶς δὲ καὶ τελικῶς εἰς τὸν Βου.

Ἐρ. Δὲν φαίνεται νὰ ἔξη τὸ μέλος του ἀπὸ τοῦ πρώτου ἤχου;

Ἀπ. Ὁ στιχηραρικὸς τέταρτος ἤχος, μ' ὄλον ὅτι ἔχει ἴσον τὸν Πα, τὸν ὁποῖον ἔχει καὶ ὁ πρώτος ἤχος, διαφέρει ὁμως ἀπὸ αὐτὸν κατὰ τὸ Σύστημα, κατὰ τοὺς

δεσπόζοντας η θόγγους καὶ κατὰ τὰς ἀτελείς καὶ τελικὰς καταλήξεις.

Ἐρ. Πῶς κατὰ τὸ Σύστημα :

Ἄπ. Κατὰ τὸ Σύστημα μὲν διαφέρει, ἐπειδὴ ὁ στιχηραρισκὸς τέταρτος ἦχος ἀδείει κατὰ τὸ Διαπασῶν Σύστημα, ὁ δὲ πρῶτος ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον κατὰ τὸν Τροχόν, ἦχον κατὰ τετραγωνίαν.

Ἐρ. Πῶς κατὰ τοὺς δεσπόζοντας η θόγγους :

Ἄπ. Κατὰ δὲ τοὺς δεσπόζοντας η θόγγους διαφέρει, ἐπειδὴ ὁ μὲν τέταρτος ἦχος ἀγαπᾷ νὰ δειχνῆται τὸν Βου συνεχῶς, ὁ δὲ πρῶτος τὸν Γα.

Ἐρ. Πῶς κατὰ τὰς καταλήξεις :

Ἄπ. Κατὰ τὰς ἀτελείς καὶ τελικὰς καταλήξεις διαφέρει, ἐπειδὴ ὁ μὲν τέταρτος ἦχος καταλήγει ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον εἰς τοὺς Λι Βου, ὁ δὲ πρῶτος εἰς τοὺς Πα Γα, τὰς δὲ τελικὰς καταλήξεις ὁ μὲν τέταρτος ποιεῖ ποιλιάκις εἰς τὸν Βου, ὁ δὲ πρῶτος οὐδέποτε.

Ἐρ. Ποῖον εἶναι τὸ σημεῖον τῆς η θορᾶς του :

Ἄπ. Σημεῖον τῆς η θορᾶς τοῦ τετάρτου ἦχου εἰς μὲν τὸ παλαδικὸν μέλος εἶναι τοῦτο α καὶ ἔχει τὴν φυσικὴν του βᾶσιν εἰς τὸν Δι, εἰς δὲ τὸ στιχηραρισκὸν εἶναι τοῦτο ς καὶ τίθεται εἰς τὸν Πα, καὶ εἰς τὸ εἰρηολογικὸν τοῦτο ζ καὶ τίθεται εἰς τὸν Βου.

Ἐρ. Τὰ δὲ σημεῖα τῶν μαρτυριῶν ποῖα :

Ἄπ. Σημεῖα δὲ μαρτυριῶν τοῦ τετάρτου ἦχου εἶναι τὰ αὐτὰ μὲ τὸν πρῶτον, ἐκεῖνος μὲν κατὰ τὸν Τροχόν, αὐτὸς δὲ κατὰ τὸ Διαπασῶν τί δὲ διαφέρουσιν αἱ κατὰ τὸν Τροχόν μαρτυρίαι ἀπὸ τὰς μαρτυρίας τῶν Διαπασῶν, γίνεται φανερὸν ἀπὸ τὸ ἐξῆς διάγραμμα.

Δ Ι Α Σ Τ Η Μ Α Τ Α

	7	12	7	7	9	12	12	7	7	9	12	12	7	7	9	12
<p>Ἔτι κατὰ τὸν Ἰσραὴλιν μαθητὴν τῶν παλαιῶν</p> <p>Ἔτι κατὰ τὸν Ἰσραὴλιν Κ λ ε μ α ζ</p>	<p>7</p> <p>9</p> <p>12</p> <p>12</p> <p>7</p> <p>9</p> <p>12</p> <p>12</p> <p>7</p> <p>9</p> <p>12</p> <p>7</p> <p>9</p> <p>12</p>	<p>12</p> <p>7</p> <p>9</p> <p>12</p> <p>12</p> <p>7</p> <p>9</p> <p>12</p> <p>12</p> <p>7</p> <p>9</p> <p>12</p> <p>7</p> <p>9</p> <p>12</p>	<p>7</p> <p>9</p> <p>12</p> <p>12</p> <p>7</p> <p>9</p> <p>12</p> <p>12</p> <p>7</p> <p>9</p> <p>12</p> <p>7</p> <p>9</p> <p>12</p>	<p>7</p> <p>9</p> <p>12</p> <p>12</p> <p>7</p> <p>9</p> <p>12</p> <p>12</p> <p>7</p> <p>9</p> <p>12</p> <p>7</p> <p>9</p> <p>12</p>	<p>7</p> <p>9</p> <p>12</p> <p>12</p> <p>7</p> <p>9</p> <p>12</p> <p>12</p> <p>7</p> <p>9</p> <p>12</p> <p>7</p> <p>9</p> <p>12</p>	<p>7</p> <p>9</p> <p>12</p> <p>12</p> <p>7</p> <p>9</p> <p>12</p> <p>12</p> <p>7</p> <p>9</p> <p>12</p> <p>7</p> <p>9</p> <p>12</p>	<p>7</p> <p>9</p> <p>12</p> <p>12</p> <p>7</p> <p>9</p> <p>12</p> <p>12</p> <p>7</p> <p>9</p> <p>12</p> <p>7</p> <p>9</p> <p>12</p>	<p>7</p> <p>9</p> <p>12</p> <p>12</p> <p>7</p> <p>9</p> <p>12</p> <p>12</p> <p>7</p> <p>9</p> <p>12</p> <p>7</p> <p>9</p> <p>12</p>	<p>7</p> <p>9</p> <p>12</p> <p>12</p> <p>7</p> <p>9</p> <p>12</p> <p>12</p> <p>7</p> <p>9</p> <p>12</p> <p>7</p> <p>9</p> <p>12</p>	<p>7</p> <p>9</p> <p>12</p> <p>12</p> <p>7</p> <p>9</p> <p>12</p> <p>12</p> <p>7</p> <p>9</p> <p>12</p> <p>7</p> <p>9</p> <p>12</p>	<p>7</p> <p>9</p> <p>12</p> <p>12</p> <p>7</p> <p>9</p> <p>12</p> <p>12</p> <p>7</p> <p>9</p> <p>12</p> <p>7</p> <p>9</p> <p>12</p>	<p>7</p> <p>9</p> <p>12</p> <p>12</p> <p>7</p> <p>9</p> <p>12</p> <p>12</p> <p>7</p> <p>9</p> <p>12</p> <p>7</p> <p>9</p> <p>12</p>	<p>7</p> <p>9</p> <p>12</p> <p>12</p> <p>7</p> <p>9</p> <p>12</p> <p>12</p> <p>7</p> <p>9</p> <p>12</p> <p>7</p> <p>9</p> <p>12</p>	<p>7</p> <p>9</p> <p>12</p> <p>12</p> <p>7</p> <p>9</p> <p>12</p> <p>12</p> <p>7</p> <p>9</p> <p>12</p> <p>7</p> <p>9</p> <p>12</p>	<p>7</p> <p>9</p> <p>12</p> <p>12</p> <p>7</p> <p>9</p> <p>12</p> <p>12</p> <p>7</p> <p>9</p> <p>12</p> <p>7</p> <p>9</p> <p>12</p>	

Ἔτι κατὰ τὸν Ἀστυνοῦν
Κ λ ε μ α ζ

Ἐπιτομή τῆς Ἀστυνοῦν γένους

Ἐπιτομή τῆς Ἀστυνοῦν
τῆς γένους Μεθίου

Ἐρ. Πῶς ὀνομάσθη ἀπὸ τοῦ παλαιού;

Ἄπ. Ὁ τέταρτος ἦχος παρὰ τῶν ἁρχαίων Ἑλλήνων ὀνομάσθη Μιζολέδιος, τὸν ὁποῖον ἐπενόησεν ἡ Σαπηώ, καίτοις λέγει ὁ Ἀριστόξενος, ἐπειδὴ πρὸ αὐτῆς οἱ Ἕλληνες τρεῖς μόνον τρόπους τοῦ ἦχου ἐγνώριζον, τὸν Λύδιον, τὸν Λύδιον καὶ τὸν Φοῦρον· τὸν δὲ Μιζολέδιον ἔμαθον οἱ τραγωδοποιοὶ ἀπὸ τὴν εἰρημένην Σαπηώ, ὅστις ἔχει χωρακτῆρα πανηγυρικὸν καὶ χορευτικὸν μὲ τὸ μεγαλοπρεπὲς μεμιγμένον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΗ΄.

Περὶ τοῦ Πλαγίου Πρώτου ἦχου.

Ἐρ. Ὁ δὲ πέμπτος ἦχος διατὶ ὀνομάσθη πλάγιος τοῦ πρώτου;

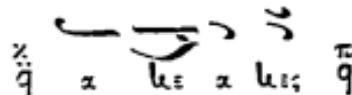
Ἄπ. Ἐπειδὴ ἔχει ἴσον τὸν Πα καὶ δὲν ἔχει ἰδιζήν του χωριστὴν κλίμακα παρὰ τὴν ἰδίαν τοῦ πρώτου ἦχου, ἢ βῆσις τοῦ ὁποῖου μὲ τὸ νὰ ἦναι εἰς τὸν Πα, Κε, τέσσαρας τόνους ὀξυτέρους ἀπὸ τὸν Πα, καὶ πλαγιάζει τρόπον τινὰ ἀναπαυόμενος εἰς αὐτόν· διὰ τοῦτο ἐκλήθη αὐτὸς πλάγιός του.

Ἐρ. Πόθεν διακρίνονται τὰ διαστήματα τῆς κλίμακος ἀπὸ τῆς τοῦ πρώτου ἦχου;

Ἄρ. Ὁ πλάγιος τοῦ πρώτου ἦχος ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον θέλει τὸν Ζω ὕφειν μὲ αὐτὴν τὴν ἑναρμόνιον φθορὰν ρ, τὸ δὲ Κε Ζω διάστημα ἐξεταζόμενον κατὰ τὸ σύστημα τῆς εἰρημένης φθορᾶς, ἐπειδὴ εὐρίσκειται τεταρτημύριον τοῦ μεζονος τόνου, ἦγουν τρία τῶν δώδεκα, λαμβάνει κλίμακα, ἢ ὁποία συνίσταται ἀπὸ δύο τετράχορδα. τὸ μὲν διατονικὸν Πα Βου Γα Δι, τὸ δὲ ἑναρμόνιον Κε Ζω Νη Πα.

Ἐρ. Πῶς ἀπηχεῖται;

Ἄπ. Λόγος ὁ ἦχος δὲν ζητεῖ προσλαμβάνομενον διὰ τὰ σχηματίσει τὸ διάστημα τοῦ Νη Πα. ἀλλὰ ἀπηχεῖται ἀπὸ τοῦ παλαιοῦ μετὰ τὸ κε εἰς καὶ μετροῦμενος μετὰ τονικά διαστήματα Πα Γα Βου Πα οὔτω

φανερόναι τὸν ἑαυτὸν του, καὶ ἡμῶς δὲ ἀπηχεῖται μετὰ μόνον τὸ εἰς· διαφέρει ὅμως αὐτὸ τὸ ἴσον ἀπὸ τὸ ἴσον τοῦ πρώτου ἤχου κατὰ τὴν βαρύτητα· ἐπειδὴ ὁ πρῶτος ἦχος ἀρχίζει ἀπὸ ὀξύτεραν βάσιν τρεῖς τόνους σχεδόν· ὁ πλάγιος τοῦ πρώτου ἤχου, εἰρηολογικὸς ὢν, ἔχει ἴσον τὸν Κε καὶ ὁδεύει ἀπὸ τοῦ Κε ὡς ἀπὸ τοῦ Πα, (τοῦτ' ἔστι κατὰ τὴν ἰδέαν τοῦ πρώτου ἤχου.)

Ἐρ. Στιχηραρικῶς πῶς:

Ἄπ. Ὁ πλάγιος τοῦ πρώτου ἤχου κατὰ τὸ στιχηράριον. ὅταν μὲν ὁδεύῃ διατονικῶς, ἔχει δεσπύζοντας φθόγγους τοὺς Πα Δι Κε, καὶ καταλήγει ἀτελῶς μὲν εἰς τοὺς Κε Δι, ἐντελῶς δὲ καὶ τελικῶς εἰς τὸν Πα· ὅταν δὲ βαδίζει ἑναρμόνιον κλίμακα, τότε δεσπύζοντας φθόγγους ἔχει τοὺς Ζω Δι, καταλήγων ἀτελῶς μὲν εἰς τοὺς Κε Δι, ἐντελῶς δὲ καὶ τελικῶς εἰς τὸν Πα καὶ εἰς τὸν Δι· ὅταν δὲ, εἰρηολογικὸς ὢν, ὁδεύῃ ἀπὸ τοῦ Κε, ὡς ἀπὸ τοῦ Πα, τότε δεσπύζοντας φθόγγους ἔχει τοὺς Ζω Δι, καταλήγων ἀτελῶς μὲν εἰς τοὺς Δι Κε, ἐντελῶς δὲ καὶ τελικῶς εἰς τὸν Κε.

Ἐρ. Σημεῖον δὲ τῆς φθορᾶς του ποῖον εἶναι;

Ἄπ. Σημεῖον φθορᾶς εἰς αὐτὸν τὸν ἦχον διατονικῶς εἶναι τοῦτο ρ καὶ τίθεται φυσικᾶ εἰς τὸν Πα· ὅταν δὲ τεθῇ εἰς ἄλλον τόνον, ὅστις καὶ ἂν ἦναι, προφέρει τὸν Πα φθόγγον μετὰ τὴν ποιότητά του καὶ παραλλαγίζεται τὸ ἕξις μέλος ὡς ἀπὸ τοῦ Πα· ὅταν δὲ ἐπὶ τοῦ Ζω τεθῇ αὐτὴ ἡ ἑναρμόνιος φθορὰ ρ τότε τὸ μέλος ὁδεύει τὴν ἑναρμόνιον κλίμακα.

Ἐρ. Οὗτος ὁ ἦχος, ὅταν ὁδεύῃ διατονίζῃν κλίμαξα ἢ ἑναομόνιον, ποῖα σημεῖα μαθησιαῶν μεταχειρίζεται ;

Ἄπ. Σημεῖα μαθησιαῶν εἰς αὐτὸν τὸν ἦχον, ὅταν ὁδεύῃ τὴν διατονίζῃν κλίμαξα, εἶναι ἑξῆς, τὸ ὅποια ἔχει καὶ ὁ πρῶτος ἦχος κατὰ τὸν Τροχὸν καὶ ὁ τέτατος κατὰ τὸ Λαπασῶν καὶ ὅταν ὁδεύῃ ἑναομόνιος, εἶναι κατὰ τὸ ἑξῆς διάγραμμα.

Ἡ ἐκ τοῦ Διπτονικοῦ καὶ Ἑναομόνιου μικτὴ Κλίμαξ.

Φ ὁ ὁ γ ο ι

Πα	Νη	ζ' α' ο' ρ'	Κε	Λι	Γα	Βου	Πα	
12	13	3	12	12	7	9		68
π ς	ν ε ζ	ζ ς α	κ σ	λ ς	γ η	β ς	π ς	
Μ α ρ τ υ ρ ῖ α ι								

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΘ'.

Περὶ τοῦ Πλαγίου Δευτέρου ἦχου.

Ἐρ. Ὁ δὲ ἕκτος ἦχος τίνα μεταχειρίζεται κλίμαξα καὶ διατὶ ὄνομάσθη πλάγιος τοῦ δευτέρου ;

Ἄπ. Οὗτος ὁ ἦχος κλίμαξα μεταχειρίζεται τὴν χροματικὴν (*) διὸ καὶ ὄνομάσθη πλάγιος τοῦ δευτέρου.

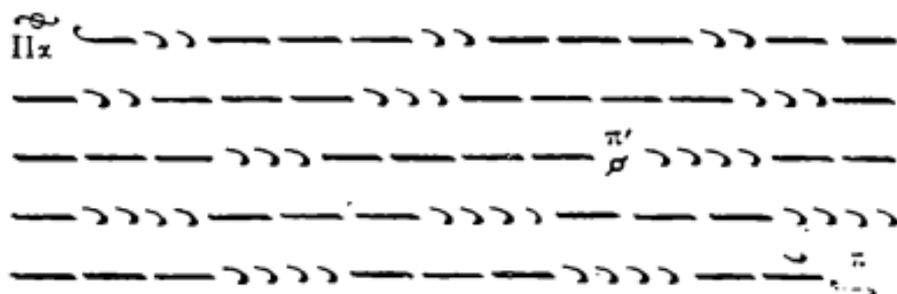
Ἐρ. Ἐχει διαφορὰν ἢ κλίμαξ αὐτοῦ ἀπὸ τὴν κλίμαξα τοῦ δευτέρου ;

Ἄπ. Αἱ κλίμακες τούτων τῶν δύο ἦχων ἔχουσι μεγά-

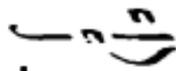
(*) Ἐπειδὴ εἰς αὐτὸν καὶ εἰς τὸν δευτέρου ἦχον εὐρίσκεται τὸ χροματικὸν γένος, ἂν καὶ διαφέρουσι μεταξύ των κατὰ τὰ χροματικά διαστήματα.

λίην διαφοράν εἰς τὰ χρωματιζὰ διαστήματα· ἐπειδὴ ἡ μὲν τοῦ δευτέρου ἤχου κλίμαξ ὁδεύει κατὰ διαφωνίαν τόσον ἐπὶ τὸ βαρὺ, ὅσον καὶ ἐπὶ τὸ ὀξύ, τόνον ἐλάχιστον καὶ ἐλάχιστον καὶ μεζονα, ἡ δὲ τοῦ πλαγίου δευτέρου συνιστᾶται ἀπὸ δύο χρωματιζὰ τετράχορδα ὅμοια Πα Βου Γα Λι, Ζω Νη Πα· τὰ ὅποια ὁδεύουσι τὸν πρῶτον φθόγγον, ἡγούν τὸ Πα Βου, τόνον ἐλάχιστον, τὸ δὲ Βου Γα ἡμιόλιον ἡγούν 18 ἀριθμὸν, καὶ τὸ Γα Λι τεταρτημόριον τοῦ μεζονος τόνου, ἡγούν τρία τῶν 12, εἶναι δὲ ὅμοια τὰ δύο τετράχορδα· ἐπειδὴ τὸ Πα Βου διάστημα εἶναι ὅμοιον μὲ τὸ Κε Ζω, τὸ Βου Γα ὅμοιον μὲ τὸ Ζω Νη καὶ τὸ Γα Λι ὅμοιον μὲ τὸ Νη Πα· καὶ ἂν ἦναι χρεῖα νὰ ὁδεύσῃ καὶ ἄλλο τετράχορδον ἢ ἐπὶ τὸ βαρὺ ἀπὸ τὴν βάσιν του ἢ ἐπὶ τὸ ὀξύ ἡγούν ἀπὸ τὸν ὑψηλὸν Πα, πάλιν μὲ τὰ αὐτὰ διαστήματα ὁδεύει.

Ἡ τοῦ χρωματικῶς γένους συνεχῆς παραλλαγή.

Ἐρ. Στιγμορικῶς πῶς;

Ἄπ. Αὐτὸς ὁ ἤχος κατὰ τὸ στιγμοράριον ἔχει ἴσον τὸν Πα καὶ ἀπηγεῖται κατὰ τοὺς παλαιοὺς μὲ τὸ κ_ε γ_ε ι_ε κ_ε ι_ε ἀπηγούμενος δὲ φανερόναι τὸν εὐτόν του. Καθ' ἡμᾶς δὲ ἀπηγεῖται μὲ μόνον τὸ κ_ε· εἰρμο-

Αἱ δύο κλίμακες χρωματικαί, ἡ μὲν εἰς δύο
πεντάχορδα, ἡ δὲ εἰς τέσσαρα.

Φ θ ο ρ ο ι Ζ ε ω μ α τ τ ι ζ α ι

φ ρ α

18
18
7
12
18
18
7

68

μ α ν ρ ι
ξ ρ α
κ ρ ι
α β γ δ
ε ρ α
η ρ ι

Μ α ρ τ ο ρ ο ι Ζ ε ω μ α τ τ ι ζ α ι

Φ θ ο ρ ο ι Ζ ε ω μ α τ τ ι ζ α ι

φ ρ α

5
18
7
12
18
7
12
18
7
12
18
7
12
18
7

148

κ ρ ι
μ α ν ρ ι
ξ ρ α
κ ρ ι
α β γ δ
ε ρ α
η ρ ι
θ ρ α
ι ρ α
κ ρ ι
λ ρ α
μ α
ν ρ ι
ξ ρ α
κ ρ ι

Μ α ρ τ ο ρ ο ι Ζ ε ω μ α τ τ ι ζ α ι

λογιστὸς δὲ ὢν, ὁδεύει κατὰ τὴν ἰδέαν καὶ κλίμακα τοῦ δευτέρου ἤχου καὶ ἔχει ἴσον τὸν Λι, μεταξιοποιζόμενος τὴν εἰς τὸν δευτέρου ἤχου ἐκτελεῖσιν κλίμακα.

Ἐρ. Ποῖα ἔχει σημεῖα :

Ἄπ. Σημεῖα μαρτυριῶν εἰς αὐτὸν τὸν ἤχον εἶναι δύο ταῦτα \curvearrowright σ , ἀνωθεν ἢ κάτωθεν τῶν ὁποίων ἐμφαίνουσι τὰ σύμφωνα τῶν φθόγγων διὰ τὰς βάσεις, εἰς δὲ τὴν μιζτὴν κλίμακα, ἤγουν τὸ διατονικὸν τετραχόρδον, ἔχει καὶ τὰς μαρτυρίας διατονικᾶς, καθὼς φαίνεται εἰς τὴν ἔναντι μιζτὴν κλίμακα.

Ἐρ. Ποίους δεσπύζοντας φθόγγους ἔχει ;

Ἄπ. Δεσπύζοντας δὲ φθόγγους ἔχει, στιχηραριστὸς ὢν, τοὺς Λι Πα καὶ καταλήγει ἀτελῶς μὲν εἰς τὸν Λι, ἐντελῶς δὲ εἰς τὸν Πα καὶ τελικῶς, ἤγουν εἰς τὸ τέλος παντὸς μαθήματος, εἰς τὸν Πα καὶ εἰς τὸν Λι κατὰ δὲ τὸ εἰρημολογικόν, ἐπειδὴ ὁδεύει μὲ τὴν ἰδέαν καὶ κλίμακα τοῦ δευτέρου ἤχου, ὡς εἶπομεν, ἔχει δεσπύζοντας φθόγγους τοὺς Δι Βου καὶ καταλήγει ἀτελῶς μὲν εἰς τὸ Λι, ἐντελῶς δὲ καὶ τελικῶς εἰς τὸν Βου.

Ἐρ. Ποῖα εἶναι τὰ σημεῖα τῶν φθορῶν ;

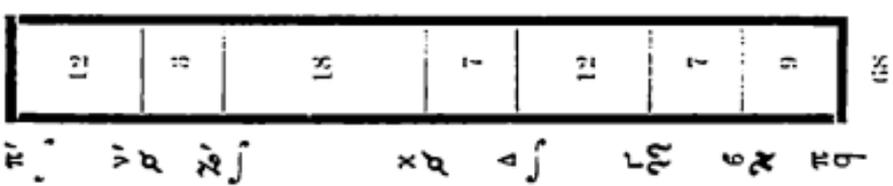
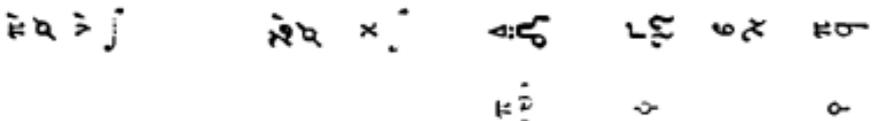
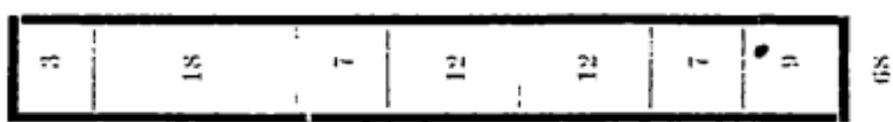
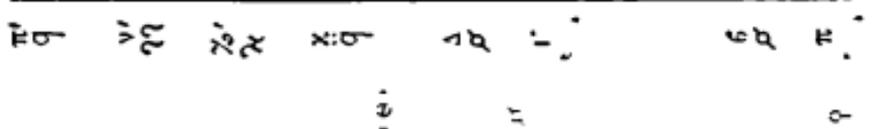
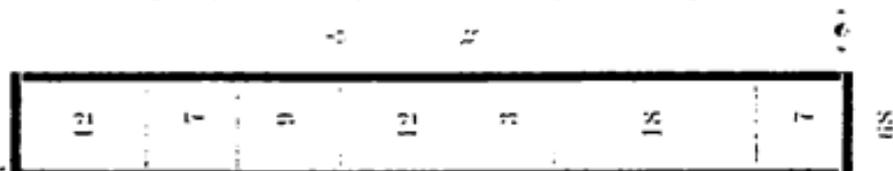
Ἄπ. Σημεῖα τῆς φθορᾶς τοῦ πλαγίου δευτέρου ἤχου εἶναι δύο, τοῦτο \curvearrowright , τὸ ὁποῖον τίθεται εἰς τὸν Πα καὶ εἰς τὸν Κε, εἰς τὴν ἀρχὴν δηλαδὴ ἐκάστου τετραχόρδου, καὶ τοῦτο σ , τὸ ὁποῖον τίθεται εἰς τὸν Λι καὶ εἰς τὸν ὑψηλὸν Πα, εἰς τὸ τέλος δηλαδὴ ἐκάστου τετραχόρδου καὶ αὐτὸ μὲν \curvearrowright ἐνεργεῖ ἐπὶ τὸ ὄξυ καὶ θέλει ἡμιτόνιον, ἤγουν, 7 ἀριθμὸν, μὲ τοιαῦτα διαστήματα, ὅποια εἶπομεν, καὶ ὅπως τὰ παραστήνουν οἱ ἀριθμοί, οἵτινες εἶναι σημειωμένοι εἰς τὴν ἐξῆς κλίμακα τοῦ πλαγίου δευτέρου τοῦτο δὲ σ , ἐνεργεῖ ἐπὶ τὸ βαρὺ καὶ θέλει ἡμιτόνιον ἤγουν 3 ἀριθμὸν, καὶ τριμιτόνιον 18 ἀριθμὸν, καὶ ἡμι-

τόντον ἡ ἀφθιμὸν γραφίσει δὲ ὁμοίως καὶ τὸ ἐν καὶ τὸ ἄλλο γλίμμα ἀλόζιλον καὶ ἔτι πρῶτ.

Ἐφ. Μόνον γραμματιζῶς προφάται :

Ἄπ. Ἀέτος ὁ ἦχος μεταστροφίεται πολλαῖας καὶ τὴν ἔξῃς μετὴν γλίμμα Πα Βου Γα Δι Κε Ζω Νη Πα, ἢ ὅποια τὸ μὲν πρῶτον τετράχορδον ἔχει γραμματιζὸν μὲ τὰ ῥηθέντα διαστήματα, τὸ δὲ δεύτερον διατονιστὸν καὶ πάλιν τὸ ἀνάπαλιν Πα Νη Ζω Κε Λι Γα Βου Πα.

Αἱ τρεῖς μετὰ κλίμακες τοῦ Πλαγίου δευτέρου ἤχου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Κ'.

Περὶ τοῦ Βαρύως ἤχου.

Ἐρ. Ὁ ἔβδομος ἤχος πῶς ὀδεύει ;

Ἄπ. Ὁ ἔβδομος ἤχος, ὅταν ὀδεύῃ διατονικῶς κατὰ τὸ Διαπασῶν σύστημα, εἶναι καὶ λέγεται πλάγιος τοῦ τρίτου. Ἐπειδὴ ὁ διατονικὸς τρίτος ἤχος, τοῦ ὁποίου ἡ βάσις εἶναι εἰς τὸν Γα, εἰς αὐτὸν πλαγιάζει καὶ ἀναπαύεται· οὗτος δὲ ὁ ἤχος ὠνομάσθη ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους μουσικοὺς βαρύς, ὡς ἔχων τὴν βάσιν του εἰς τὸν Ζω, ἔπειδὴ τὸ ἴσον του τόσον εἰς τὴν διατονικὴν κλίμακα τοῦ Διαπασῶν, ὅσον καὶ εἰς τὸν τροχὸν εἶναι τὸ βαρύτερον ἀπὸ ὅλα τὰ ἴσα τῶν λοιπῶν ἤχων.

Ἐρ. Τὸ παπαδικὸν μέλος αὐτοῦ πῶς προβαίνει ;

Ἄπ. Ὁ παπαδικὸς βαρὺς ἤχος ἔχει ἴσον τὸν Ζω, καθὼς παραστήνεται μὲ τὰ διαστήματα τοῦ Διαπασῶν συστήματος· ὅταν δὲ βαδίζῃ στιχηραρικῶς, τότε θέλει κλίμακα ἑναρμόνιον καὶ πάλιν ἔχει ἴσον τὸν ἴδιον Ζω, πλὴν καθὼς παραστήνεται μὲ τὰ διαστήματα τοῦ τροχοῦ, δηλαδὴ βαρύτερον ἡμιτονίου· καὶ, ἔπειδὴ οὗτος ὁ ἑναρμόνιος Ζω (διότι εἰς αὐτὸν εὐρίσκονται καὶ Χερουβικά καὶ ἄλλα μαθήματα τῶν παλαιῶν διδασκάλων) συγκρινόμενος μὲ τὸν Ζω τοῦ Διαπασῶν δὲν εἶναι στερεός, ἔπειδὴ καὶ τὰ διαστήματα, τὰ ὁποῖα παραστήνονται ἀπὸ αὐτόν, τὸν ἑναρμόνιον λέγω Ζω, εἶναι ὅμοια μὲ τὰ διαστήματα τοῦ Γα Δι, Δι Κε ἐπὶ τούτῳ διὰ τὴν εὐκολίαν τῶν μαθητῶν, μετεφέρεται τὸ ἴσον στιχηραρικῶ καὶ εἰρηολογικοῦ βαρέος ἤχου εἰς τὸν Γα.

Ἐρ. Πῶς ἀπηχεῖται κατὰ τοὺς παλαιούς ;

Ἄπ. Ἀπηχεῖται δὲ ὁ βαρὺς ἤχος κατὰ τοὺς παλαιούς μὲ τὸ ακλς καὶ μετρούμενος μὲ τὰ Γα Βου Γα ἑναρμό-

νια διαστήματα οὔτω $\overset{\text{ῥ}}{\text{ῥ}} \overset{\text{ῥ}}{\text{ῥ}} \overset{\text{ῥ}}{\text{ῥ}}$ ἐξανέστανε τὸν ἑαυτὸν του.

Ἐρ. Καὶ ἡμᾶς δὲ πῶς ἀπηχεῖται :

Καὶ ἡμᾶς δὲ ἀπηχεῖται μὲ μόνον τὸ κ_2 , τὸ ὁποῖον ζητεῖ προφορὰν σοβαρὰν καὶ ἡγεμονικὴν.

Ἐρ. Ποῖοι φθόγγοι κυριεύουσι τὸ ἑναρμόνιον :

Ἄπ. Κυριεύουσι μὲ τὴν μελωδίαν τοῦ ἑναρμόνιου βαρέος ἤχου οἱ φθόγγοι Ζω, Λι, Γα, εὐθύς, ἀμα ἀρχίσῃ, ἀγαπᾷ νὰ δεικνύῃ τὸν Βου δίσσιν καὶ τὸν Ζω ὕψισιν· καταλήγει δὲ ἀτελῶς μὲν εἰς τὸν Λι καὶ ἐνίοτε εἰς τὸν Νη, ἐντελῶς δὲ καὶ τελικῶς εἰς τὸν Γα καὶ ταῦτα τὰ ἰδιώματα τὰ ἀνύπτει τόσον εἰς τὸ στιχηρωικόν, ὅσον καὶ εἰς τὸ εἰρημολογικόν εἶδος· ἐνίοτε ὁμοῦς εἰς τὸ εἰρημολογικὸν μεταχειρίζεται διατονικὴν κλίμακα καὶ τότε καταλήγει ἀτελῶς μὲν εἰς τὸν Λι, ἐντελῶς δὲ εἰς τὸν Πα καὶ εἰς τὸν Ζω καὶ τελικῶς εἰς τὸν Ζω.

Ἐρ. Τίνα διαφορὰν ἔχει ἀπὸ τὸν ἑναρμόνιον τρίτον :

Ἄπ. Ὁ ἑναρμόνιος βαρὺς ἤχος μ' ὄλον ὅτι ἔχει τὴν αὐτὴν βᾶσιν μὲ τὸν ἑναρμόνιον τρίτον ἤχον, διαφέρει ὁμοῦς ἀπὸ αὐτὸν κατὰ τοὺς δεσπύζοντας φθόγγους καὶ κατὰ τὰς ἀτελεῖς καὶ τελικὰς καταλήξεις· ἐπειδὴ ὁ μὲν βαρὺς ἤχος ἔχει δεσπύζοντας φθόγγους τοὺς Λι Γα, ὁ δὲ τρίτος τοὺς Κε, Πα· καὶ ὁ μὲν βαρὺς καταλήγει ἀτελῶς εἰς τὸν Λι καὶ τελικῶς εἰς τὸν Γα, ὁ δὲ τρίτος ἐντελῶς εἰς τὸν Κε καὶ ἀτελῶς εἰς τὸν Πα, καὶ τελικῶς εἰς τὸν Γα.

Ἐρ. Τίνα σημεῖα ἔχει :

Ἄπ. Σημεῖον δὲ τῆς φθορᾶς εἰς τὸν βαρὺν διατονικὸν ἤχον εἶναι τοῦτο ξ καὶ τίθεται εἰς τὸ ὑψηλὸν Ζω, εἰς δὲ τὸν ἑναρμόνιον τοῦτο ρ , τὸ ὁποῖον ἔχει καὶ ὁ ἑναρμόνιος τρίτος ἤχος, ὅταν ὁδεύῃ ἀρμονικῶς· τίθεται δὲ ἢ

ἐναρμόνιος αὐτὴ φθορὰ εἰς τὸν ὑψηλὸν Ζω διὰ τὴν ὕφε-
 σιν τοῦ ὑψηλοῦ Ζω, τὴν ὁποίαν θέλει νὰ προσέρωμεν,
 ὅταν ὁδεύῃ ἁρμονικῶς ἀπὸ τὸν ὁποῖον μὲ τὰ διαστήματα
 τοῦ τροχοῦ ἐπὶ τὸ βαρὺ ὁδεύων εὐρίσκειται ὁ Ζω ὕφεις.
 Ἐπειδὴ ὁ γάτω Ζω μὲ τὰ διαστήματα τοῦ τροχοῦ παρ-
 στήνεται ὕφεις, καὶ τὴν αὐτὴν ἢ φθορὰ ρ, εἰς ποῖον ἄλ-
 λον τόνον ἤθελε τεθῆ ἤχηται ἐπὶ μὲν τὸ ὄξυ τόνους δύο
 μείζονας, ἐπὶ δὲ τὸ βαρὺ τεταρτημόριον τοῦ μείζονος τό-
 νου καὶ δύο μείζονας, ὡς ἡ φωνεὶ αὐτῆς κλίμαξ.

Ἐρ. Τὰ σημεῖα τῶν μαρτυριῶν ποῖα;

Ἄπ. Σημεῖα δὲ μαρτυριῶν εἰς τὸν βαρὺν ἦχον εἶναι
 τὰ αὐτά, ὅσα ἔχουσιν ὁ τρίτος ἦχος διὰ τὸ ἐναρμόνιον
 καὶ ὁ τέταρτος διὰ τὸ διατονικόν· ἔπειδὴ αἱ μαρτυρίαι
 ἀκολουθοῦσι τὰς φθοράς.

Ἐρ. Ὅποιον χαρακτήρα ὕφους ἔχει;

Ἄπ. Ὁ χαρακτήρ τοῦ ἐναρμονίου βαρέος ἦχου εἶναι
 τὸ γαλήνιον, τὸ εἰρηνικόν, καὶ ἐκείνο τὸ ὁποῖον δύναται
 νὰ μετριάξῃ τὸ ὀρμητικὸν τοῦ τρίτου ἦχου καὶ νὰ κατα-
 κοιμῆ τὰ πνεύματα τῶν ἀκροατῶν· ὁ δὲ τοῦ διατονικοῦ
 βαρέος ἦχου εἶναι τὸ ἡδονικὸν καὶ τερπνόν.

== ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΑ΄.

Περὶ τοῦ Πλαγίου Τετάρτου ἦχου.

Ἐρ. Ὁ ὄγδοος πῶς ὀνομάζεται;

Ἄπ. Ὁ ὄγδοος ἦχος, ἢ βᾶσις τοῦ ὁποίου εἶναι εἰς τὸ
 Νη, ὀνομάσθη πλάγιος τοῦ τετάρτου· διότι ὁ τέταρτος
 παπαδικὸς ἦχος, τοῦ ὁποίου ἢ βᾶσις εἶναι εἰς τὸν Δι,
 ἦχον τέσσαρας τόνους ὀξύτερος, εἰς αὐτὸν πλαγιάζει καὶ
 ἀναπαύεται διὸ καὶ ἐκλήθη πλάγιος αὐτοῦ.

Ἐρ. Ποίαν κλίμακα μεταχειρίζεται;

Ἄπ. Ἡ κλίμαξ τοῦ πλάγιον τετάρτου ἤχου εἶναι διατονική κατὰ τὸ Λαλασσὸν σύστημα· πολλῶς ὁμοίως βεβαιῶνται καὶ κατὰ τὸ τετράχουδον σύστημα, ὃ ἔστι κατὰ τριγωνίαν, διὰ μέσον τῆς ὁποίας μετρεῖται τὸν ἤχον ἢ ἐπὶ τὸ βαρὸν ἢ ἐπὶ τὸ ὀξὺ ἀναβαίνεται τὸ αὐτὸ μέλος· ὅταν δὲ ψάλλῃται τριγωνοῦς, δηλαδὴ ὅταν ἔχη ἴσον τὸν Γα ἀντὶ τοῦ Νη, τότε τὸ μὲν ἴσον εἶναι τρεῖς τόνους ὀξύτερον ἀπὸ τὴν φυσικὴν αὐτοῦ βάσιν, τὸ μέλος ὁμοίως ὁδεύει ἀπὸ τοῦ Γα, ὡς ἀπὸ τοῦ Νη, τοῦτ' ἔστιν ὁδεύει κατὰ τριγωνίαν διατονικήν.

Ἐρ. Πῶς ἀτηχεῖται :

Ἄπ. Ἀτηχεῖται οὕτως ὁ ἤχος κατὰ τοὺς παλαιοὺς μετὰ τὸ **Λιγχι**· τὸ ὁποῖον ἀτηχεῖται μετὰ τὰ διατονικὰ διαστήματα.

Νη, Πα, Βου, Νη, Νη οὕτω $\delta\zeta \overbrace{\kappa\epsilon}^{\nu} \underbrace{\alpha}_{\gamma\iota} \overbrace{\epsilon}^{\nu} \delta\zeta$

καὶ φανερόν ἐστιν τὸν αὐτὸν του ψάλλεται δὲ μετὰ προφορὰν σοβαρὰν καὶ ἡγεμονικὴν· καθ' ἡμᾶς δὲ ἀτηχεῖται μετὰ μόνον τὸ **Λι**· τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ ἐκφωνῆται μετὰ τὴν αὐτὴν προφορὰν.

Ἐρ. Ποίους κυριεύοντας φθόγγους ἔχει :

Ἄπ. Κυριεύοντας δὲ φθόγγους εἰς αὐτὸν τὸν ἤχον σιγητικῶς καὶ εἰρημολογικῶς, ὅταν μὲν ἔχη ἴσον τὸν Νη, εἶναι οἱ Νη, Βου, Δι· ἐπειδὴ, εὐθύς ἅμα ἀρχίσῃ, ἀγαπᾷ νὰ βαδίσῃ εἰς τὸν Βου, καὶ ποτὲ μὲν ἐπιστρέφει εἰς τὸ ἴδιον ἴσον του, ποτὲ δὲ ἀναβαίνει εἰς τὸν Δι καὶ εἰς τὸν Νη· καταλήγει δὲ ἀτελῶς μὲν εἰς τὸν Δι καὶ εἰς τὸν Βου, ἐντελῶς δὲ καὶ τελικῶς εἰς τὸν Νη καὶ εἰς τὸν Βου πολλῶς· ὅταν δὲ ἔχη ἴσον τὸν Γα, τότε δεσπόζοντας φθόγγους ἔχει τοὺς Γα, Δι, Ζω· καὶ καταλήγει ἀτελῶς μὲν εἰς τὸν Δι, ἐντελῶς δὲ καὶ τελικῶς εἰς τὸν Γα.

Ἐρ. Ποῖα σημεῖα φθορᾶς ἔχει :

Ἄπ. Σημεῖον δὲ τῆς φθορᾶς εἰς τὸν πλάγιον τοῦ τε-

τάριτον ἦχον εἶναι τοῦτο \mathcal{L} , τὸ ὁποῖον τίθεται εἰς τὸν Νη, εἰς δὲ τὴν ἐπὶ τὸ ὄξυ ἀντιφωνίαν αὐτοῦ τοῦτο \mathcal{L} διαφέρουσι δὲ αὐταὶ αἱ δύο φθοραὶ κατὰ τὸ σύστημα ἐπειδὴ αὐτὴ μὲν \mathcal{L} τρεῖς τόνους ἐπὶ τὸ βαρὺ παραστήγει μέλος τοῦ Νη, αὐτὴ δὲ \mathcal{L} τρεῖς τόνους ἐπὶ τὸ βαρὺ δεικνύει μέλος τοῦ Δι.)

*Ερ. Σημεῖα μαρτυριῶν ποῖα :

*Απ. Σημεῖα δὲ μαρτυριῶν εἰς αὐτὸν τὸν ἦχον δὲν εἶναι ἄλλα παρὰ ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα διορίσθησαν καὶ διὰ τὸν τέταρτον ἦχον ὅταν δὲ αὐτὴ ἡ φθορὰ \mathcal{L} τεθῆ εἰς τὸν Γα, τότε καὶ τὰ σημεῖα τῶν μαρτυριῶν γίνονται διάφορα, καθὼς φαίνεται εἰς τὴν ἐξῆς γλίμακα.

*Ἡ κατὰ τριφωνίαν Διαιτονική, Κλίμαξ.

Δι	Γα	Βου	Πα	Γα ²	Βου	Πα	Νη
12	7	9	12	7	9	12	
β' β'	ζ' η'	κ' λ'	σ' ς'	ε' ς'	ε' κ'	π' ς'	ε'

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΒ'.

Π ε ρ ῖ Φ θ ο ρ ῶ ν.

*Ερ. Μὲ ποῖαν μέθοδον ἠμποροῦν οἱ διδάσκαλοι εἰς ἓν μάθημα νὰ μετατρέπῃσι (νὰ μεταβάλῃωσι) πρὸς ἡδυσκοῖαν τὸ διατονικὸν εἰς χρωματικὸν ἢ τὸ χρωματικὸν εἰς ἑναρμόνιον, ἢ τὸ ἑναρμόνιον εἰς χρωματικὸν καὶ ὁπως ἄλλως θέλουσιν ;

*Απ. Οἱ μουσικοί, ἐπειδὴ ἐγνώρισαν, ὅτι τὸ μονότροπον

ἦθος ἑνὸς ἤχου, ὅταν διαμενῇ ἐπὶ ποίῳ, ὅσον καὶ ἂν ἦναι καλόν, πουξενεῖ βέβαια χουτισμόν, ἀπὸ τὸν ὁποῖον γεννᾶται ἡ δυσωρέσκεια καὶ ἀηδία εἰς τὸν ἀζροατήν· διὰ τοῦτο ἐπενόησαν εἰς τὴν Μουσικὴν τὰς 4 φθορᾶς, αἱ ὁποῖαι δὲν εἶναι ἄλλο παρὰ μία μέθοδος, διὰ μέσον τῆς ὁποίας μεταβαίνουνσιν ἀπὸ ἑνα ἤχου εἰς ἄλλον ἢ ἀπὸ μίαν κλίμακα εἰς ἄλλην· ὥστε διὰ τῆς ποιικιλίας νὰ τέρωσι τὰ πνεύματα τῶν ἀζροατῶν καὶ νὰ τὰ καταστήθουν νευρὰ καὶ προσεκτικὰ ἐξαιείφοντες τὴν ἀηδίαν καὶ δυσωρέσκειαν, τὴν ὁποίαν πουξενεῖ τὸ μονότροπον ἐκτεταμένον ἦθος (μέλος) ἑνὸς μόνου ἤχου.

Ἐρ. Ταῦτα πῶς καὶ μὲ ποῖα σημεῖα ἐνδοιόνονται :

Ἄπ. Λιὰ τῶν κλίμακων, αἱ ὁποῖαι προβαίνουνσιν μὲ φθορᾶς.

Ἐρ. Τί εἶναι ἡ φθορά :

Ἄπ. Ἡ φθορά εἶναι παῦσις τοῦ ψαλλομένου μέλους οἰουδήτινος ἤχου ἢ συστήματος καὶ ἀρχὴ διαφόρου μέλους εἰς ἄλλον τινὰ ἤχου ἢ εἰς ἄλλην κλίμακα· λύσις δὲ εἶναι ἐναλλαγὴ τοῦ μέλους τῆς ἐπικρατούσης φθορᾶς ἢ κλίμακος καὶ ἐπιστροφὴ εἰς τὸν πρὸ τῆς φθορᾶς ψαλλόμενον ἤχον ἢ εἰς ἄλλον, ἢ ἐν γένει εἰς ἕτερον σύστημα.

Ἐρ. Τί φανερώνει :

Ἄπ. Ἡ φθορὰ φανερώνει τὴν κλίμακα τοῦ συστήματος ἢ τοῦ μέλους· ὅθεν, ὅπου εὐρίσκεταί τις φθορὰ, ἐκεῖθεν ἀρχεται ἡ κλίμαξ τοῦ μέλους αὐτῆς· ὅταν δὲ πάλιν ἡ κλίμαξ θέλῃ δέσιν καὶ λύσιν, εἰς τὴν δέσιν ἐμβαίνει τὸ σημεῖον τῆς φθορᾶς καὶ γίνεται ἀρχὴ τῆς μεταβολῆς τοῦ ἤχου μετὰ τὴν φθορὰν, ποιλᾶκις ὁμοῦς συμπίπτει καὶ εἰς τὴν φθορὰν αὐτὴν· εἰς δὲ τὴν λύσιν ἐμβαίνει τὸ σημεῖον τῆς τυχούσης ἄλλης κλίμακος καὶ γίνεται πάλιν ἡ μεταβολὴ τοῦ ἤχου ὕστερον ἀπὸ τὸ σημεῖον τῆς φθορᾶς ἢ εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ κατὰ τὴν περίστασιν· ἐπειδὴ, ὅταν τεθῇ

ἢ ἡ θορά ὄχι εἰς τὸν φυσικὸν τόνον, ἀλλὰ εἰς ἄλλον τόνον, τότε ἀγίνεται ὁ γθόγγος ἐκείνου τοῦ τόνου καὶ ἀντ' ἐκείνου λέγεται ὁ γθόγγος τὸν ὁποῖον φανερῶνει ἡ ἡθορά. Λοιπὸν τότε καὶ τὰ φυσικά διαστήματα τῆς γλίμαζος ἀλλάζουσι, τὰ ὁποῖα ἠμποροῦν νὰ μεταβάλλωσι τὸν ἦχον καθὼς γίνεται φανερὸν ἀπὸ τὸ ἐξῆς διάγραμμα.

Ἡ φυσικὴ κλίμαξ

C_2 C_3 C_4 C_5 C_6 C_7 C_8 C_9

C_2	C_3	C_4	C_5	C_6	C_7	C_8	C_9
C_2	C_3	C_4	C_5	C_6	C_7	C_8	C_9

C_2 C_3 C_4 C_5 C_6 C_7 C_8 C_9

Ἡ φυσικὴ κλίμαξ

Ἐρ. Ὅλαι αἱ ἡθοραὶ τοῦ συστήματος δεκατρεῖς μόνον εἶναι ἢ καὶ ἄλλαι;

Ἄπ. Ἐκτὸς τῶν δεκατριῶν σημείων τῶν ἡθορῶν, τὰ ὁποῖα ἀναφέρομεν εἰς τοὺς ὀκτὼ ἦχους, εἶναι καὶ ἄλλα πέντε τὰ ἐξῆς: C_2 C_3 C_4 C_5 C_6 C_7 C_8 C_9 C_{10} C_{11} C_{12} ἐκ τῶν ὁποίων τὸ C_2 εἶναι χρωματικόν, τὰ δὲ λοιπὰ ἑναρμόνια· καὶ τοῦτο μὲν C_2 ἐνεργεῖ ἐπὶ τὸ βαρὺ καὶ ὀρῖζει διαστήματα τέσσαρα ὄλον, ὅταν τεθῆ εἰς τὸν C_3 , θέλει τὸν C_4 δίεσιν καὶ τὸν C_5 εἰς τὴν φυσικὴν βᾶσιν τοῦ διατονικοῦ, καὶ πάλιν τὸν C_6 δίεσιν καὶ τὸν C_7 εἰς τὴν φυσικὴν βᾶσιν του, ἔχει δὲ ποιότητα τοῦ C_2 ἦχου τοῦ χρωματικοῦ C_3 · ἂν δὲ τεθῆ εἰς ἄλλον τόνον, τότε ἐκείνον τὸν τόνον τὸν λέγομεν C_3 μὲ τὰ ἴδια διαστήματα, τὰ ὁποῖα εἶπομεν ἄνωθεν ἀπὸ τὸν C_2 ἐπὶ τὸ ὄξυ δὲ ὀδεύει διατονικῶς κατὰ τὸ ἐξῆς διάγραμμα.

Ἡ φθορική κλίμαξ τοῦ Δι

Νη	Ζω	Κε	Λι ^β	Γα	Βου	Πα	Νη
1	2	3	4	5	6	7	8
ᾠ	ᾡ	κ:σ	Δρ	λ	βρ	πσ	ᾠ

Ἡ δὲ φθορά, τῆς ὁποίας τὸ σημεῖον εἶναι τοῦτο σ , εἰς ὅποιον τόνον ἤθελε τεθῆ δειχνύει ποιότητα τοῦ ᾠᾡ οἶον τοῦ Γα, ἐνεργεῖ δὲ καὶ αὐτὴ ἐπὶ τὸ βαρὺ καὶ ὀρίζει διαστήματα τέσσαρα, θέλει δὲ νὰ καταβαίῃ τὸν πρῶτον φθόγγον τριτημόριον τοῦ μεζονος τόνου ἤγουν τέσσαρα τῶν δώδεκα, τοὺς δὲ λοιποὺς τρεῖς τόνους μεζονας ἀπὸ τὸν Λι ἐπὶ τὸ ὀξὺ ὀδεύει διατονικῶς, ὡς τὸ παρὸν διάγραμμα.

Ἡ ἐναρμόνιος κλίμαξ τοῦ Δι

Νη	Ζω	Κε	Λι ^β	Γα	Βου	Πα	Νη
7	9	12	1	4	12	12	12
ᾠ	ᾡ	κ:σ	Δρ	λ	βρ	πσ	ᾠ

Ἡ δὲ φθορά, τῆς ὁποίας τὸ σημεῖον εἶναι τοῦτο σ , ἐνεργεῖ ἓνα τόνον ἐπὶ τὸ βαρὺ καὶ ἓνα τόνον ἐπὶ τὸ ὀξὺ οἶον, ὅταν ἦναι εἰς τὸν φθόγγον τοῦ Κε, θέλει νὰ καταβαίῃ τὸν πρῶτον φθόγγον ἤγουν τὸν Λι δίεσιν, τὸν δὲ Γα εἰς τὸν τόπον του· ἐπὶ τὸ ὀξὺ δὲ τὸ Ζω ὕφεισιν, τὸν δὲ Νη εἰς τὸν τόπον του· τὰ αὐτὰ διαστήματα φυλάττει ὅταν τεθῆ καὶ εἰς τὸν φθόγγον τοῦ Γα, παρομοίως καὶ εἰς ἄλλον.

Ἐρ. Πόσαι χροματιζαί :

Ἀπ. Χροματιζαί Πέντε

Ἐρ. Πόσαι έναρμόνιοι :

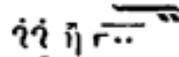
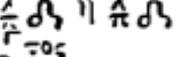
Ἀπ. Καὶ έναρμόνιοι πέντε

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΓ'.

Περὶ Μαρτυριῶν.

Ἐρ. Αἰ δὲ μαρτυρίαί τίνα δύνανται ἔχουσι :

Ἀπ. Αἰ μαρτυρίαί μαρτυροῦσιν ἢ τὸν ἦχον. ἢ τὸ μέλος· καὶ ἐκείναι ὅπου μαρτυροῦσιν τὸν ἦχον πάντοτε γράφονται εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ μέλους, αἵτινες εἶναι ἑννέα τὸν ἀριθμόν.

Ἡ τοῦ πρώτου ἦχου	
Ἡ τοῦ δευτέρου ἦχου	
Ἡ τοῦ τρίτου ἦχου.	
Ἡ τοῦ τετάρτου ἦχου.	
Ἡ τοῦ πλαγίου πρώτου ἦχου. . . .	
Ἡ τοῦ πλαγίου δευτέρου ἦχου. . .	
Ἡ τοῦ βαρέος ἦχου.	
Ἡ τοῦ πλαγίου τετάρτου ἦχου . .	
Καὶ ἡ τοῦ λεγομένου (Λέγετος). . .	

Ἐρ. Αἰ μαρτυρίαί αὗται μόναι φανερόνουσι τὴν βάσιν τῶν στίγων;

Ἀπ. Ἐπειδὴ δὲν φανερόνουσι μόναι βάσιν στερεάν, διὰ τοῦτο προσθέτεται ἡ συλλαβὴ τοῦ φθόγγου, διατονικῶς μὲν χωρὶς φθοράν, χρωματικῶς δὲ μετὰ τὴν φθοράν, διὰ τὴν κάμνη γνωστὴν τὴν βάσιν καὶ τὴν κλίμακα τοῦ καθενὸς ἦχου οὕτω.

- Ἦχος $\overset{\text{q}}{\sim}$ Κε, ἢ ἦχος $\overset{\text{q}}{\sim}$ Πα.
 Ἦχος $\overset{\text{a}}{\sim}$ $\overset{\text{a}}{\sim}$ Mi ἢ ἦχος $\overset{\text{a}}{\sim}$ $\overset{\text{a}}{\sim}$ Βου.
 Ἦχος $\overset{\text{g}}{\sim}$ Γα.
 Ἦχος $\overset{\text{a}}{\sim}$ $\overset{\text{a}}{\sim}$ Πα.
 Ἦχος $\overset{\text{z}}{\sim}$ $\overset{\text{z}}{\sim}$ Πα ἢ ἦχος $\overset{\text{z}}{\sim}$ $\overset{\text{z}}{\sim}$ Βου.
 Ἦχος $\overset{\text{z}}{\sim}$ $\overset{\text{z}}{\sim}$ Ζω ἢ ἦχος $\overset{\text{z}}{\sim}$ $\overset{\text{z}}{\sim}$ Γα.
 Ἦχος $\overset{\text{z}}{\sim}$ $\overset{\text{z}}{\sim}$ Νη ἢ ἦχος $\overset{\text{z}}{\sim}$ $\overset{\text{z}}{\sim}$ Γα.
 Ἦχος $\overset{\text{z}}{\sim}$ $\overset{\text{z}}{\sim}$ Βου.

Ἔρ. Αἱ μαρτυρίαι, αἱ ὁποῖαι φανερόνουσι τὸ μέλος, ποίας ποιότητος εἶναι;

Ἄπ. Αἱ μαρτυρίαι, αἱ ὁποῖαι μαρτυροῦσι τὸ μέλος, εἶναι ἢ διατονική, ἢ χρωματική, ἢ ἑναρμόνιος· πᾶσα δὲ μαρτυρία ἔχει δύο μέρη, ἀπὸ τὰ ὁποῖα τὸ ἐν εἶναι σημεῖον, τὸ ὁποῖον μαρτυρεῖ τὴν ποιότητα τοῦ μέλους, τὸ δὲ ἄλλο εἶναι τὸ πρῶτον γράμμα τῶν ἑπτὰ συλλαβῶν τῶν φθόγγων, τὸ ὁποῖον μαρτυρεῖ τὴν βάσιν τοῦ καθ' ἐνὸς τόνου τῆς κλίμακος, ἡγουν ταύτης τῆς μαρτυρίας $\overset{\pi}{\text{q}}$, τοῦτο q εἶναι τὸ σημεῖον, τὸ ὁποῖον φανερόνει τὴν ποιότητα τοῦ μέλους· τοῦτο δὲ π εἶναι τὸ πρῶτον γράμμα τοῦ Πα φθόγγου, τὸ ὁποῖον εἶναι ἡ βάσις.

Ἔρ. Ποῖα εἶναι τὰ σημεῖα τῶν διατονικῶν;

Ἄπ. Σημεῖα τῶν διατονικῶν μαρτυριῶν εἶναι τὰ ἐξῆς ἑπτὰ $\overset{\text{z}}{\sim}$, $\overset{\text{z}}{\sim}$, q, $\overset{\text{z}}{\sim}$, $\overset{\text{z}}{\sim}$, $\overset{\text{z}}{\sim}$, $\overset{\text{z}}{\sim}$, τὰ ὁποῖα μαρτυροῦσι τὰ διαστήματα τοῦ μέλους, τὰ δὲ σύμφωνα τῶν συλλαβῶν τῶν φθόγγων, τὰ ὁποῖα τίθενται ἀνωθεν ἢ κάτωθεν ἀπὸ αὐτά, μαρτυροῦσι τὴν βάσιν τῆς κλίμακος τοῦ ἡγου⁶ ἡγουν αὐτῆς τῆς μαρτυρίας $\overset{\text{z}}{\sim}$, τοῦτο $\overset{\text{z}}{\sim}$ μαρτυρεῖ ἀνάβασιν

ἐλάσσονος, καὶ τοῦτο ε μαρτυρεῖ τὸν τόπον τῆς κλίματος, δηλαδὴ δεύτερος ἀπὸ τοῦ Πα.

Ἐρ. Κατὰ ποίαν τῆξιν βῆλλονται ;

Ἄπ. Τὰ προῦτα γράμματα τῶν συνλαμβῶν τῶν ἡθέρων ἐμβαίνουν ἀπὸ τὸ ἄνω μέρος τῶν μαρτυριῶν εἰς ὅλον τὸ Διαπασῶν σύστημα, τὸ ὁποῖον ἄρχεται ἀπὸ τῆς $\overset{\zeta}{\eta}$ καὶ καταβαίνει ἕως τῆς $\overset{\zeta}{\omega}$, εἰς δὲ τὸ δεύτερον ἐπὶ τὸ βαρὺ Διαπασῶν ἐμβαίνουν ἀπὸ τὸ κάτω μέρος τῶν μαρτυριῶν, τὸ ὁποῖον ἄρχεται ἀπὸ τῆς $\overset{\eta}{\chi}$ καὶ καταβαίνει ἕως τῆς κάτω μαρτυρίας $\overset{\zeta}{\omega}$ καὶ μ' ὅλον ὅτι εἰς τόσην ἀνάγκην δὲν καταντῶμεν κλίματιαν φορᾶν, ὥστε νὰ φθάσωμεν ἕως τὸν κάτω $\overset{\zeta}{\omega}$, ἀλλ' οὔτε εἰς τὸ ὑπέρτατον μέρος τῆς ἐνταῦθα ἐκτεθειμένης κλίμακος, πλὴν διὰ σαφήνειαν ἀναφέρομεν ταῦτα πρὸς κατάληψιν· πάλιν εἰς τὸ δεύτερον ἐπὶ τὸ ὄξυ Διαπασῶν ἐμβαίνουν τὰ γράμματα ἀπὸ τὸ ἔν μέρος τῶν μαρτυριῶν μὲ μίαν ὄξειαν, τὸ ὁποῖον ἄρχεται ἀπὸ τοῦ ὑψηλοῦ $\overset{\zeta}{\omega}$ ἡγουν ταύτης τῆς μαρτυρίας $\overset{\zeta}{\chi}$ καὶ ἀναβαίνει ἕως τῆς $\overset{\zeta}{\eta}$, εἰς δὲ τὸ τρίτον ἐπὶ τὸ ὄξύτερον Διαπασῶν πάλιν ἀνωθεν τῶν μαρτυριῶν τίθενται, πλὴν μὲ δύο ὄξειας, τὸ ὁποῖον ἄρχεται ἀπὸ τῆς $\overset{\zeta}{\chi}$ καὶ ἀναβαίνει ἕως τῆς $\overset{\zeta}{\eta}$, ὡς τὸ παρὸν παράδειγμα.

$\overset{\zeta}{\chi}$, $\overset{\eta}{\eta}$.

Ἐρ. Εἰς τὰς χρωματικὰς μαρτυρίας ποῖα σημεῖα βῆλλονται ;

Ἄπ. Εἰς δὲ τὰς χρωματικὰς μαρτυρίας διὰ τὴν κλίμακα τοῦ δευτέρου ἡζου εἶναι ταῦτα τὰ σημεῖα $\overset{\zeta}{\omega}$ $\overset{\zeta}{\omega}$ · εἰς δὲ τὴν τοῦ πλαγίου δευτέρου ταῦτα $\overset{\zeta}{\omega}$ $\overset{\zeta}{\omega}$ · τὰ ὁποῖα

τέσσαρα σημεῖα δέχονται τὰ γράμματα τῶν συνλαβῶν τῶν
 φθόγγων ἄνωθεν ἢ κάτωθεν, καθὼς καὶ τὰς ὀξείας, παρο-
 μοίως, ὡς εἶπομεν ἀνωτέρω διὰ τὰς διατονικάς μαρτυρίας.

Ἐρ. Αἱ δὲ μαρτυρίαι τοῦ ἑναρμονίου ποῖαι :

Ἀπ. Αἱ δὲ μαρτυρίαι τοῦ ἑναρμονίου γένους, αἱ ὁποῖαι
 μαρτυροῦσι τὸ μέλος, ἴδια σημεῖα μαρτυριῶν δὲν ἔχουσιν,
 ἐκπληροῦται δὲ τούτων ἢ χρεία μὲ τὰ σημεῖα τῶν διατο-
 νικῶν μαρτυριῶν, ὡς εἶπομεν ἄνωθεν.

Ἐρ. Ὅπου καὶ ἂν ἦναι βάλονται ἢ ὄχι :

Ἀπ. Γενικῶς αἱ μαρτυρίαι, αἵτινες μαρτυροῦσι τὸ μέλος,
 γράφονται εἰς μὲν τὴν ἀρχὴν, διὰ νὰ φανερόνωσι τὴν βᾶσιν
 καὶ τὰ διαστήματα τῶν χαρακτήρων, εἰς δὲ τὴν μέσην καὶ
 τὸ τέλος γράφονται διὰ βεβαίωσιν τῆς ἀληθείας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΑ΄.

Περὶ Μελοποιίας.

Ἐρ. Τί εἶναι ἡ Μελοποιία :

Ἀπ. Μελοποιία εἶναι δύναμις κατασκευαστικὴ μέλους.

Ἐρ. Διαφέρει ἀπὸ τὴν μελωδίαν :

ἰα μέ-

Ἀπ. Διαφέρει, ἐπειδὴ ἡ μελωδία εἶναι ἀπαγγελ-
 λους, ἡ δὲ μελοποιία εἶναι ἕξις ποιητικῆ.

Ἐρ. Τί εἶναι τὸ ἔργον τῆς μελοποιίας :

φωνῆς,

Ἀπ. Ἡ μελοποιία διακρίνει τὴν τρεῖς τῆς
 Ὑπατοειδῆ (ἣτις λέγεται βαρεῖα Διαπασῶν), Με-
 (μέση Διαπασῶν) καὶ Νητοειδῆ (ὀξεῖα Διαπασῶν).
 μὲν Ὑπατοειδῆς μελοποιία εἶναι τὸ ἀπὸ τοῦ Πα-
 βαρὺ ὀδεῦον μέλος, Νητοειδῆς δὲ τὸ ἀπὸ τοῦ ὑψηλῶν
 τῆς μέσης Διαπασῶν ἐπὶ τὸ ὄξυ προβαῖνον καὶ Με-

σοειδῆς

τὸ ἀπὸ τοῦ Πα μέγρι πρὸς τὸν ὑψηλὸν ^{20'} **κ** δι-
 ἰδου καὶ ἡ τούτων Κλίμαξ.

Ἐρ. Εἰς πόσα διαφεῖται ἡ μελοποιΐα;

Ἀπ. Εἰς τρία· εἰς Λήψιν, εἰς Μίξιν καὶ εἰς Χοῆσιν.

Ἐρ. Τί εἶναι λήψις;

Ἀπ. Λήψις εἶναι ἐξείνη, διὰ μέσον τῆς ὁποίας δύναται ὁ μουσικὸς νὰ εὐφράσῃ ἀπὸ ποῖον φθόγγον τῆς κλίμακος καὶ ἀπὸ ποῖαν λαπασῶν πρέπει νὰ ἀρχίσῃ τὴν μελοποιΐαν. δηλαδὴ ἀπὸ λαπασῶν ὑπατοεῖδι, ἢ μεσοεῖδι, ἢ νητοεῖδι.

Ἐρ. Τί εἶναι ἡ μίξις;

Ἀπ. Μίξις εἶναι ἐξείνη, διὰ μέσον τῆς ὁποίας ἐφαρμόζομεν τοὺς φθόγγους μεταξὺ τῶν κατὰ τὴν φύσιν τοῦ ἤχου ἢ τοὺς τόπους τῆς φωνῆς ἢ τὰ γένη ἢ τοὺς ἤχους.

Ἐρ. Τί δὲ εἶναι ἡ χοῆσις;

Ἀπ. Καὶ ἡ χοῆσις εἶναι ἡ διάφορος ἐπεξεργασία, δηλαδὴ μεταχειρίσις καὶ ἔντεχνος πλοκὴ τοῦ μέλους.

Ἐρ. Ἡ μὲν λήψις εἶναι εἴρεσις τόπου (ἦτοι φθόγγου τῆς κλίμακος), ἡ δὲ μίξις εἶναι ἐφαρμογὴ τῶν φωνῶν, ἡ δὲ χοῆσις κατ' αὐτὰ εἶναι ἡ ἔχει διαιρέσεις;

Ἀπ. Ἡ χοῆσις διαφεῖται εἰς εἶδη τέσσαρα· εἰς Ἀγωγὴν, εἰς Πλοκὴν, εἰς Πεττεῖαν καὶ εἰς Τοναίαν.

Ἐρ. Ἡ δὲ ἀγωγή εἰς πόσα διαφεῖται;

Ἀπ. Ἡ ἀγωγή διαφεῖται εἰς εἶδη τρία· εἰς Εὐθείαν, εἰς Ἀνακάμπτουςαν καὶ εἰς Περιφερῆ.

Ἐρ. Τί εἶναι εὐθεΐα;

Ἀπ. Εὐθεΐα εἶναι ἐκείνη, ἣτις κάμνει τὴν ἀνάβασιν μὲ συνεχεῖς φθόγγους, ὡς Πα Βου Γα Λι Κε.

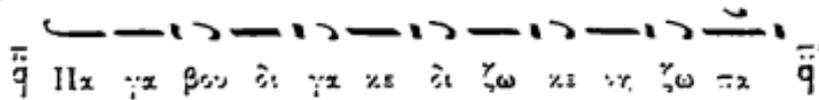
Ἐρ. Τί εἶναι ἡ ἀνακάμπτουςα;

Ἀπ. Ἀνακάμπτουςα δὲ εἶναι ἐκείνη, ἣ ὁποία καταβαίνει μὲ συνέχειαν ἀντιστρόφως, οἷον Κε Λι Γα Βου Πα.

Ἐρ. Τί εἶναι ἡ περιφερής;

Ἀπ. Περιφερής δὲ εἶναι ἐκείνη, ἣτις ὀρῶντι ἕνα ἕνα φθόγγον ὑπερβατῶν διαστημάτων, ἢ δύο δύο ἢ καὶ πε-

ρισσοτέρως, βιάλλουσα πρότερον ἢ τὰ βιάρει ἢ τὰ ὀξεία
εἰς αὐτά, καθῶς

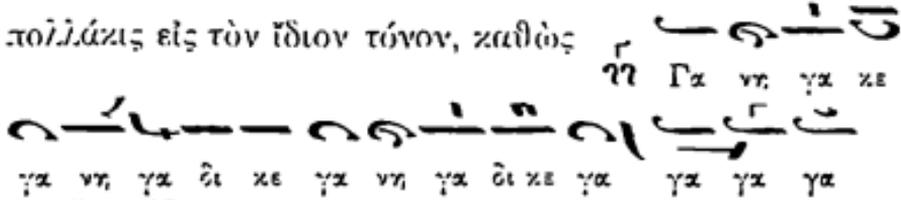
ἢ οὕτως: Π x ζω νη κε ζω δι κε γ x δι βου γ x π x

καὶ οὕτω: Π x δι βου κε γ x ζω δι νη κε π x

ἢ οὕτω: Π x κε νη δι ζω γ x κε βου δι π x

Ἐρ. Τί εἶναι ἡ πεττεία;

Ἄπ. Πεττεία εἶναι ἡ πτώσις τῆς φωνῆς, ὅπου γίνεται
πολλάκις εἰς τὸν ἴδιον τόνον, καθῶς

Ἐρ. Ἡ δὲ τοναία;

Ἄπ. Τοναία δὲ εἶναι ἡ ἐπιμονὴ καὶ πολυχρόνιος στίσις,
ἥτις γίνεται ἐπάνω εἰς ἓνα φθόγγον, ἢ εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ
μέλους, ἢ ἐν τῷ μέσῳ ἢ περὶ τὸ τέλος, τὸ ὅποιον φανερό-
νομεν μὲ διπλῆν, ἢ τριπλῆν ἢ τετραπλῆν ἢ μὲ περισσοτέραν.

καθῶς: Π x π x δι νη γ x π x κε ζω νη π x

Ἐρ. Ταῦτα εἶναι ἀναγκαῖα εἰς τὴν μελοποιίαν ἢ εἶναι
καὶ ἄλλα;

Ἄπ. Εἰς αὐτὰ τὰ τέσσαρα εἶδη τῆς χρήσεως προσετέθη
καὶ πέμπτον, ἢ σιωπὴ (μολονότι ὠμιλήσαμεν ἤδη πρό-
τερον περὶ αὐτῆς).

Ἐρ. Τί εἶναι ἡ σιωπή :

Ἄπ. Σιωπή εἶναι τὸ νὰ ἀπερνᾷ ὁ χρόνος ἀφ' ἑαυτοῦ, δι' ἡλαθὴ χωρὶς φωνὴν μεταξὺ εἰς τοὺς χρόνους τοῦ μέλους, εἰς ἢ δύο ἢ περισσότεροι, τὸ ὁποῖον γίνεται δι' ἀποπλήρωσιν τοῦ ῥυθμοῦ, ἢ τοῦ μέτρου ἢ δι' ἄλλην οἰκονομίαν.

Ἐρ. Πῶς σημειώνεται ἡ λῆψις :

Ἄπ. Τὴν λῆψιν, ἢ ὁποῖα γίνεται, ὅπως φανῆ εὐλόγον, τὴν σημειόνομεν μὲ τὰς μαρτυρίας τῶν ἤχων.

Ἐρ. Ἡ δὲ μῆξις καὶ χοῆσις :

Ἄπ. Τὴν δὲ μῆξιν μὲ τὰς φθοράς, καὶ τὴν χοῆσιν μὲ τοὺς χαρακτηρισ τῶν φθόγγων καὶ μὲ τὰς χρονικὰς καὶ ἀχρόνους ὑποστάσεις.

Ἐρ. Πόσα εἶναι τὰ ἦθη τῆς μελοποιίας :

Ἄπ. Ἡ ἦθη τῆς μελοποιίας εἶναι τρία· Λιασταλτικόν, Συσταλτικόν καὶ Ἠσυχαστικόν· ὠνομάσθησαν δὲ ἦθη, ἐπειδὴ μὲ αὐτὰ ἐθεωροῦντο καὶ διωροθοῦντο αἱ διάφοροι τῆς ψυχῆς διαθέσεις· καὶ ἦθος μὲν διασταλτικόν εἶναι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον προξενεῖ μεγαλοπρέπειαν καὶ ἀνδρείαν ψυχῆς καὶ ἄλλα τοιαῦτα πάθη· μεταχειρίζεται δὲ τοῦτο τὸ ἦθος ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἡ τραγωδία.

Ἐρ. Ποῖον εἶναι τὸ συσταλτικόν ἦθος :

Ἄπ. Συσταλτικόν δὲ ἦθος εἶναι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον διεγείρει ταπεινώσιν εἰς τὴν ψυχὴν καὶ ἀνανδρον διάθεσιν· φιλοῦσι δὲ τοῦτο ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον οἱ ἐπιθροεῖς εἰς τὰ ἐρωτικά πάθη ἢ εἰς θρήνους καὶ οἴκτους καὶ εἰς παρόμοια.

Ἐρ. Ἠσυχαστικόν ποῖον :

Ἄπ. Ἠσυχαστικόν δὲ πάλιν εἶναι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον προξενεῖ ἡρεμίαν ψυχῆς καὶ εἰρηνικὴν κατάστασιν· προσέτι σέβας καὶ κατάνυξιν εἰς τὰ θεῖα· ἀρμόζουσι δὲ εἰς αὐτὸ ὕμνοι, δοξολογίαι καὶ τὰ ὅμοια· διὰ τοῦτο πρέπει οἱ ἱεροψάλται νὰ ψάλλωσιν εἰς τοὺς θεῖους καὶ ἱερὰς Ναοὺς μὲ ὕφος σεμνὸν καὶ ὄχι ἐξωτερικόν.

Ἐρ. Καὶ μὲ ποῖα ἄλλα μέσα γίνονται τὰ μέλη;

Ἄπ. Γίνονται τὰ μέλη μὲ παλλίλωρίαν, ἐπανάληψιν, ἀπόδοσιν, μίμησιν, μεταβολήν, διπτόν ὄρθρον καὶ ὀρθονίαν.

Ἐρ. Τί εἶναι ἡ παλλίλωρία;

Ἄπ. Παλλίλωρία εἶναι τὸ νὰ ἀναβαίνομεν καὶ νὰ καταβαίνομεν μὲ τὴν ἰδίαν θέσιν ἢ μὲ τὸ ἴδιον σχῆμα ἢ γραμμὴν.

Ἐρ. Τί εἶναι ἡ ἐπανάληψις;

Ἄπ. Ἐπανάληψις δὲ εἶναι, τὸ νὰ ἐπαναλαμβάνομεν εἰς τὸ μέλος μίαν ὀλόκληρον περίοδον προφαλλεῖσαν.

Ἐρ. Τί ἡ ἀπόδοσις;

Ἄπ. Ἀπόδοσις δὲ εἶναι τὸ νὰ λαμβάνομεν τὰ τέλη τῶν περιόδων μὲ μίαν κατάληξιν.

Ἐρ. Τί εἶναι ἡ μίμησις;

Ἄπ. Μίμησις δὲ εἶναι τὸ νὰ προφέρωμεν μὲ ὑψηλοῦς τόνους ἐκείνας τὰς λέξεις, αἱ ὁποῖαι σημαίνουν ἕφος, καθὼς τὸ οὐρανός, ὄρος καὶ τὰ ὅμοια καὶ μὲ χαμηλοῦς τόνους τὰ σημαίνοντα χθιμαλότητα, ὡς γῆ, ἄβυσσος, ἄδης καὶ τὰ τοιαῦτα καὶ πάλιν μὲ φωνὴν λαμπρὰν τὰς λέξεις, μὲ τὰς ὁποίας δηλοῦται χαροποιήσις, ὡς παρὰδεισος, νίκη καὶ μὲ λυπηρὸν πάλιν ἕφος τὰ σημαίνοντα λύτην, ὡς θάνατος, καταδίκη, ἁμαρτία καὶ τὰ ὅμοια καὶ ποτὲ μὲν νὰ ψάλλωνται τραχέως, ποτὲ δὲ ἠπύως καὶ ἰσαρῶς καὶ τὰ λοιπά.

Ἐρ. Ἡ δὲ μεταβολή;

Ἄπ. Μεταβολὴ δὲ εἶναι μετάθεσις ὁμοίου τινὸς εἰς ἀνόμοιον τόπον.

Ἐρ. Ποσαχῶς λέγεται;

Ἄπ. Λέγεται ἡ μεταβολὴ τετραχῶς, κατὰ γένος, κατὰ ἦχον, κατὰ σύστημα καὶ κατὰ μελοποιίαν.

Ἐρ. Ποία εἶναι ἡ κατὰ γένος;

Ἄπ. Ἡ κατὰ γένος μεταβολὴ εἶναι, ὅταν μεταβαί-

νωμεν ἀπὸ διατονικὸν εἰς χρωματικὸν ἢ ἑναρμόνιον γένος καὶ τὸ ἀνάπαλιν.

Ἐρ. Ἡ κατὰ ἦχον;

Ἀπ. Ἡ κατὰ ἦχον, ὅταν μεταβαίνομεν ἀπὸ ἓνα ἦχον εἰς ἄλλον, τὸ ὁποῖον γίνεται μὲ τὸ μέσον τῶν κθορῶν.

Ἐρ. Ἡ κατὰ σύστημα:

Ἀπ. Ἡ κατὰ σύστημα μεταβολὴ εἶναι, ὅταν μεταβαίνομεν ἀπὸ λιπασῶν εἰς τὸ πενταχορδον ἢ τετραχορδον ἢ τρίχορδον σύστημα καὶ τὸ ἀνάπαλιν.

Ἐρ. Ἡ κατὰ μελοποιῖαν μεταβολὴ ποία εἶναι;

Ἀπ. Ὅταν μεταβαίνομεν ἀπὸ διασταλτικὸν ἤθις εἰς συσταλτικὸν ἢ ἡσυχαστικὸν καὶ τὸ ἀνάπαλιν.

Ἐρ. Κατὰ ποίους τρόπους γίνεται;

Ἀπ. Ἡ μεταβολὴ γίνεται κατὰ δύο, ἦχον ἐμμελῆς καὶ ἐκμελῆς.

Ἐρ. Ποία λέγεται ἐμμελῆς;

Ἀπ. Ἐμμελῆς λέγεται, ὅταν ψάλλωμεν ὑποθετικῶς ἦχον διατονικὸν καὶ μεταβαίνομεν εἰς τὸ χρωματικὸν ἀπὸ τὴν αὐτὴν βάσιν ἢ τὸ ἀνάπαλιν.

Ἐρ. Ἐκμελῆς δὲ ποία;

Ἀπ. Ἐκμελῆς δὲ μεταβολὴ εἶναι, ὅταν ἐμβαίνομεν ἀπὸ διατονικὸν ἢ χρωματικὸν ἦχον εἰς ἑναρμόνιον ἀπὸ ὀξυτέραν ἢ βαρυτέραν βάσιν καὶ τὸ ἀνάπαλιν καὶ ταῦτα καὶ ὅλα τὰ ἄλλα εἰρημένα ἀνάγονται εἰς τὸν ῥυθμόν.

Ἐρ. Τί εἶναι ῥυθμός;

Ἀπ. Ῥυθμός λέγεται σύστημα ἐκ χρόνων, κατὰ τινὰ τάξιν συγκείμενον.

Ἐρ. Πῶς χαρακτηρίζεται;

Ἀπ. Κατὰ τὸ ὀγρήγορον καὶ ἀργόν.

Ἐρ. Ἀπὸ πόσα τινὰ θεωρεῖται ὁ ῥυθμός;

Ἀπ. Ἀπὸ τέσσαρά τινὰ ἦχον ἀπὸ θέσιν, ἄρσιν,

γρόγον καὶ ἡρεμίαν, ἅτινα ὅλα εἰς τὰ προλαμβάνοντα ἐφορήθησαν κεφάλαια.

Ἐρ. Εἰς πόσα διακρίεται γενικῶς ὁ ῥυθμὸς :

Ἀπ. Εἰς ἀπλοῦν καὶ εἰς διπλοῦν.

Ἐρ. Ποῖος εἶναι ὁ ἀπλοῦς :

Ἀπ. Ἀπλοῦς ῥυθμὸς λέγεται ἐκείνος, ὅστις ἔχει τὸν χρόνον τὸν ταχτοποιοῦντα τὸ μέρος ἴδιον ἀπ' ἀρχῆς τοῦ μέλους μέχρι τέλους.

Ἐρ. Ὁ δὲ διπλοῦς :

Ἀπ. Ὁ διπλοῦς ῥυθμὸς εἶναι ἢ μεταβολὴ τοῦ χρόνου, ἢ ὁποῖα γίνεται μεταξὺ τοῦ μέλους, ἢ ἀπὸ τοῦ ἀργοῦ εἰς τὸ ταχύτερον, ἢ ἀπὸ τοῦ ταχέος εἰς τὸ ἀργόν· δηλαδή ὅταν ἀλλάζωμεν τὴν ἀγωγὴν τοῦ χρόνου, τὸ ὁποῖον γίνεται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς τὰ μαθήματα, τὰ ὁποῖα ἔχουσι κρατήματα· ἐπειδὴ τὸ μὲν κείμενον τοῦ μαθήματος ψάλλεται ἀργῶς, τὰ δὲ κρατήματα ταχύτερον, ἢ ἀπὸ τὸ ἀργὸν εἰς ἀργότερον· ἰστέον ὁμῶς, ὅτι τοῦτο συνεχῶς ἀκολουθεῖ καὶ μεταξὺ εἰς τὰ κρατήματα, καὶ μάλιστα εἰς τοὺς καλοφωνικοὺς εἰρημούς (*).

(*) Οἱ ἐξωτερικοὶ μουσικοὶ (Χανεντέδες ὀνομαζόμενοι) ὀνομαζοῦν τὸν ῥυθμὸν **οὐδοῦλι**, ἧτοι προσδιωρισμένον μέτρον ἀπὸ βραχέων καὶ μακρῶν χρόνων μεμιγμένων· καὶ ἔχουσιν ὑπὲρ τὰ 28 εἶδη ῥυθμῶν, διακείμενα τὸ ἓν ἀπὸ τοῦ ἄλλου εἰς τὰ μέτρα τῶν χρόνων, εἰς τὰς χρείας καὶ εἰς τοὺς πόδας· καὶ τὰ περισσότερα εἰς τὴν ἀγωγὴν τοῦ χρόνου· ὅθεν διὰ τῶν μεγάλων καὶ ἀργῶν ῥυθμῶν, μελοποιοῦσιν ἀργὰ καὶ μεγάλα μαθήματα, οἷον μπεστέδες, σεμαγιά, κιάρια, σαρκιά· εἰς δὲ τοὺς λοιποὺς συντόμοις ῥυθμούς, τοὺς ἔχοντα· δηλαδή ταχύτεραν τὴν ἀγωγὴν τοῦ χρόνου, μελοποιοῦσι δι' αὐτῶν πεστρέφια, σεμαγιά, σαρκιά, κιάρια καὶ διάφορα ἄλλα· ἔστω δὲ γνωστὸν, ὅτι οἱ ῥηθέντες ῥυθμοὶ δὲν εἶναι ἐν χρήσει εἰς τὴν ἡμῶν Ἐκκλησιαστικὴν Μουσικὴν· εἰμὴ μόνον ὁ ἀπλοῦς καὶ διπλοῦς ῥυθμὸς, ὡς εἴρηται, καὶ ἡ ἀγωγή τοῦ τυχόντος χρόνου, ἧτις εἶναι σημειωμένη εἰς πᾶσαν ἀρχὴν τῆς μελωδίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΕ'.

Περὶ ἐκθέσεως τῆς τετραγμένης συμπλοκῆς καὶ ὁμοιοτρόπου σταθερᾶς σχηματικῆς πάντων τῶν ἐν τῇ Μουσικῇ, χαρκατήρων, κανονισθείσης κατὰ τὴν νέαν μέθοδον παρὰ τῶν τριῶν ἐφευρετῶν τῆς νέας μεθόδου. τεκτοποιηθείσης δὲ καὶ πλείστοις παραδείγμασι πλουτισθείσης παρὰ Θεοδώρου Παπᾶ Παρίσχου Φωκιάως, τοῦ ἐκδύσαντος τὴν δε τὴν Κρηπίδα.

Ἐρ. Λιὰ ποίαν αἰτίαν παρημελήθησαν οἱ χαρακτῆρες ἐκ τῆς παλαιᾶς Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς;

Ἄπ. Οἱ χαρακτῆρες τῆς παλαιᾶς Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς θεωρούμενοι κατὰ τὰς γραμμὰς καὶ τὰς θέσεις, εἰς διαφόρους ἐκλαμβάνονται σημασίας· ὅθεν συμβαίνει τὸ αὐτὸ μάθημα νὰ ψάλληται διαφόρως κατὰ τὴν διάφορον τῶν σημασιῶν ἐκλήψιν καὶ ἀκανόνιστον παράδοσιν τῶν διδασκάλων.

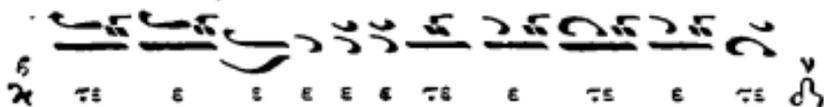
Ἐρ. Οἱ χαρακτῆρες ταύτης τῆς μεθόδου εὐμάρειαν, ἤγουν εὐκολίαν ἔχουσιν;

Ἄπ. Οἱ ἐφευρεταὶ τῆς νέας μουσικῆς μεθόδου παρατηρήσαντες, ὅτι αἱ περισσότεραι δυσκολίαι εἰς τὴν πρόοδον τῆς παλαιᾶς Μουσικῆς προήρχοντο ἀπὸ τὰς συμβολικὰς αὐτῆς γραμμὰς καὶ θέσεις καὶ ἀπὸ τὴν ἀκανόνιστον σημασίαν τῶν μεγάλων σημείων καὶ παράθεσιν, ἐπεχειρίσθησαν ὅλαις δυνάμεσι νὰ ἐξομαλύνωσιν αὐτὰς τὰς δυσκολίας, καὶ νὰ μεταβάλωσι τὴν τέχνην εἰς ἐπιστήμην· διὸ καὶ ἐξακριβώσαντες μετ' ἐπιστασίας τὴν μεταξὺ τῶν χαρακτῆρων διαφορὰν καὶ ἐξηγήσαντες αὐτοὺς ἐγγρόνως μετεποίησαν τὴν ἀνισότητα εἰς ἰσότητα δόσαντες εἰς αὐτοὺς μίαν κανονικὴν καὶ σταθερὰν ὁμοιότροπον σημασίαν· ὥστε ὁ αὐτὸς χαρακτήρ εἰς διάφορα μαθήματα νὰ γίνηται σημαντικὸς τοῦ αὐτοῦ μέλους· καὶ καθὼς εἰς τὰς διαλέκτους ἢ κυρία σημασία τῶν ὄρων προξενεῖ σαφήνειαν καὶ καθαρότητα, οὕτω καὶ εἰς τὰς διαλέξεις τῆς Μουσικῆς

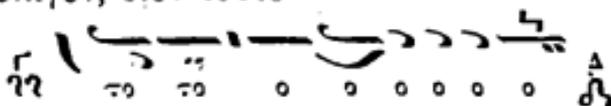
μη ούσης δὲ χρείας γοργού, τίθενται ἀντὶ Ὀλίγου Κεντήματα καὶ προφέρονται ἠπίως, ὡς τοῦτο

εἰ δὲ εἰς αὐτὴν τὴν ἠπίως λαμβανομένην προφορὰν γαίην χρεία τὰ Κεντήματα νὰ ἔχῃσι γοργόν, τότε ἐπιγράφονται ἄνωθεν τοῦ Ὀλίγου οὕτω·

ὅταν ὁμως ἦναι χρεία νὰ τεθῶσι Κεντήματα καὶ εἰς τὴν σύνταξιν ἀκολουθῇ σύγχυσις, τότε ἀντὶ Κεντημάτων ἐμβαίνει Ὀλίγον, ὡς τοῦτο

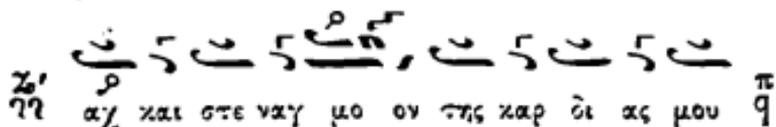

Ἐρ. Τὸ Ἴσον τίθεται μὲ ἀπλῆν;

Ἄπ. Τὸ Ἴσον δὲν ἐπιδέχεται μίαν μόνην ἀπλῆν, εἰμὴ, ὅταν λάβῃ ἀντικένωμα κάτωθεν μὲ κατιόντα χαρακτήρα ἔμπροσθεν καὶ γοργόν, ὅταν εἰς μίαν συλλαβὴν εὐρεθῶσιν ἢ δὲ φωνὴ τοῦ κατιόντος χαρακτήρος λαμβάνεται ὡς κρεμαμένη τρόπον τινὰ καὶ ἀχώριστος, ὡς

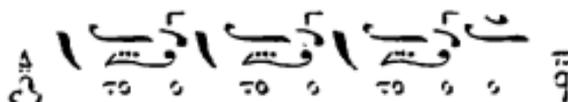
Εἰς ταύτην τὴν περίστασιν, ὅταν ἢ μετὰ τὴν ἀπλῆν κατιοῦσα φωνὴ δέχεται συλλαβὴν, τότε ἀντὶ ἀντικενώματος καὶ ἀπλῆς τίθεται κλάσμα, ὡς τοῦτο

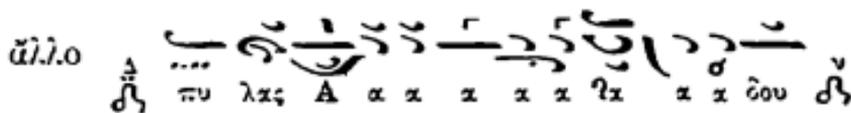
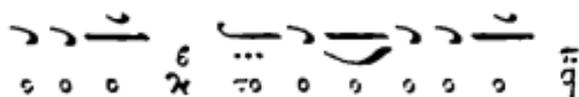
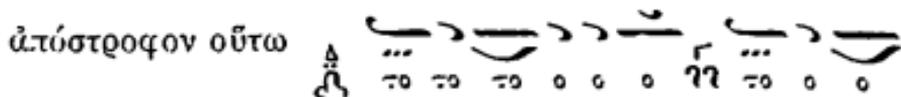
Τὸ αὐτὸ ἀκόλουθεῖ καὶ εἰς ὅλας τὰς χορημαμένας μὲ ἄλλους χαρακτῆρας. ὅταν ὁ ἀκόλουθος χαρακτῆρ εἶναι ἐγχορητῆς σὺλλαβῆς.

Ἐρ. Ὅταν τὸ Ἴσον ἔχη ἔμπροσθέν των κατιόντα χαρακτῆρα καὶ χορεύεται περισσοτέραν στάσιν ἀπὸ δύο χρόνους :

Ἀπ. Τότε δέχεται κάτωθεν διπλὴν ἢ τριπλὴν ἢ τετραπλὴν ἢ περισσότερον, μὲ ἕτερον ὅμως καὶ ὄχι μὲ ἀντιθένομα, προγραφομένης βαρεῖας οὕτω

καὶ χωρὶς ἕτερον καὶ βαρεῖαν, ὅταν ἦναι σὺλλαβὴ ὑπὸ τὴν ἀπόστροφον οὕτω

Ἐρ. Ἀργὸν τίθεται εἰς τὸ Ἴσον :

Ἀπ. Ἀργὸν διόλου εἰς τὸ Ἴσον δὲν τίθεται, ἀλλ' ἀντὶ ἀργοῦ τίθεται κλάσμα ἄνωθεν.

Ἐρ. Γοργὸν ὅμως καὶ φθοραὶ τίθενται :

Ἀπ. Τὸ Γοργὸν καὶ αἱ φθοραὶ τῶν ἤχων τίθενται καὶ ἄνωθεν καὶ κάτωθεν ἀδιαφόρως.

Ἐρ. Ἀπὸ τὰς ἀχρόνους ὑποστάσεις ποῖαι τίθενται εἰς τὸ Ἴσον καὶ πῶς τίθενται :

Ἀπ. Ἐκ δὲ τῶν ἀχρόνων ὑποστάσεων ἡ βαρεῖα τίθεται ὀπισθεν τοῦ Ἴσου, ὁ δὲ σταυρὸς ἔμπροσθεν, αἱ δὲ λοιπαὶ

ὄλαι ὑποτίθενται πλὴν τοῦ ἐνδοαφώνου, τὸ ὁποῖον εἰς τὸ Ἴσον δὲν τίθεται πώποτε.

Περὶ τῆς συμπλοκῆς τοῦ Ὀλίγου.

Ἐρ. Ὄταν χρειάζεται νὰ ἀναβῶμεν, πῶς τίθεται ὁ φθόγγος οὗτος :

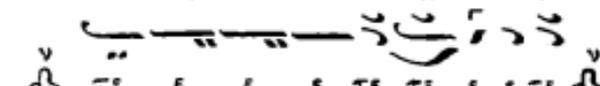
Ἄπ. Ὄταν ἔχωμεν χρειάν νὰ ἀναβῶμεν μὲ συνέχειαν ἀνὰ ἓνα φθόγγον καὶ εἰς καθ' ἓνα νὰ λαμβάνωμεν συλλαβὴν, μεταχειριζόμεθα τὸ Ὀλίγον οὕτως :

 ὀ ου τως ουν α να βχι νε ὀ

Ἐρ. Ὄταν ἦναι ἡ συνεχῆς αὕτη ἀνάβασις εἰς μίαν μόνην συλλαβὴν ;

Ἄπ. Αὕτη ἡ συνέχεια, ὅταν ἦναι εἰς μίαν συλλαβὴν, τότε εἰς τὰ Ὀλίγα θέτομεν καὶ Κεντήματα ἢ κάτωθεν μόνον οὕτω

 ὀ τε ε ε ε τε τε ε ε τε ὀ

ἢ ἔξωθεν καὶ ἄνωθεν κατὰ τὴν περίστασιν ἔπειδή, ὅταν ὑστερον ἀπὸ τοὺς ἀνιόντας χαρακτηῆρας ἔπωνται κατιόντες ἰσόχρονοι, τότε τὰ πρῶτα Κεντήματα τίθενται ἔξωθεν τῶν Ὀλίγων, τὰ δὲ τελευταῖα τίθενται ἄνωθεν μὲ ψηφιστὸν οὕτω

 ὀ τε ε ε ε ε ε ε ε π ἢ οὕτως

 π ει ει εε ει ει ει ει ει ει ει ει μι ι π

Ἐρ. Ἐὰν δὲ τεθῆ Γοργὸν εἰς τὸ Ὀλίγον, τὸ ὁποῖον ἔχει κάτωθεν Κεντήματα ;

Ἄπ. Ἄν εἰς τὸ Ὀλίγον, τὸ ὁποῖον ἔχει κάτωθεν Κεντήματα, ἤθελε τεθῆ Γοργὸν, τότε τὸ Γοργὸν ἐννοεῖται

εἰς τὰ Κεντήματα, τὰ ὅποια καὶ εἰς τὸν κτύπον τοῦ χρόνου
φεύγουσι πάντοτε εἰς τὴν ἄρσιν τοῦ πρὸ αὐτῶν φθόγγου.

ὡς ἐνταῦθα τοῦ Ἰσου $\overset{\vee}{\delta\grave{\eta}} \text{ } \overset{\sim}{\tau\epsilon} \text{ } \overset{\sim}{\epsilon} \text{ } \overset{\sim}{\beta\iota} \text{ } \overset{\sim}{\beta\iota} \text{ } \overset{\sim}{\epsilon} \text{ } \overset{\sim}{\beta\iota} \text{ } \overset{\sim}{\beta\iota} \text{ } \overset{\sim}{\delta\grave{\eta}}$

Ἐρ. Ὅταν τύχῃσι Κεντήματα ἀνωθεν τοῦ Ὀλίγου
μὲ Γοργόν;

Ἀπ. Τότε ὁ κτύπος τοῦ χρόνου προφέρεται εἰς τὸ Ὀλίγον
καὶ εἰς τὴν ἄρσιν αὐτοῦ φεύγουσι τὰ Κεντήματα, ὡς τοῦτο

$\overset{\vee}{\delta\grave{\eta}} \text{ } \overset{\sim}{\tau\epsilon} \text{ } \overset{\sim}{\tau\epsilon} \text{ } \overset{\sim}{\epsilon} \text{ } \overset{\sim}{\delta\grave{\eta}}$

Ἐρ. Τὸ Ὀλίγον, ὅταν ἔξη κάτωθεν ἀντικένωμα μὲ
ἀπλήν καὶ ἔμπροσθεν κατιόντα χαρακτῆρα μὲ γοργὸν εἰς
μίαν συλλαβὴν;

Ἀπ. Τότε ὁ φθόγγος τοῦ κατιόντος χαρακτῆρος προ-
φέρεται κρεμάμενος τρόπον τινὰ καὶ ἀχώριστος, καθὼς

$\overset{\vee}{\delta\grave{\eta}} \text{ } \overset{\sim}{\tau\omicron} \text{ } \overset{\sim}{\omicron} \text{ } \overset{\sim}{\delta\grave{\eta}}$

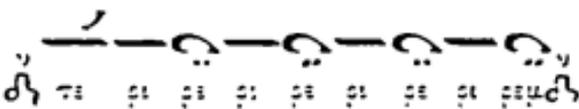
Ἐρ. Ὅταν ἔμπροσθεν τύχη ἔλαφρόν;

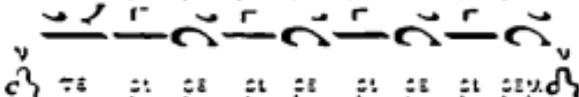
Ἀπ. Ὅταν ἔμπροσθεν τοῦ Ὀλίγου τύχη ἔλαφρόν, εἰ
μὲν εἶναι εἰς τὴν αὐτὴν συλλαβὴν, λαμβάνει ἀντικένωμα
τὸ Ὀλίγον, ὡς τοῦτο

$\overset{\vee}{\delta\grave{\eta}} \text{ } \overset{\sim}{\tau\omicron} \text{ } \overset{\sim}{\omicron} \text{ } \overset{\sim}{\omicron}$

$\overset{\sim}{\omicron} \text{ } \overset{\sim}{\omicron} \text{ } \overset{\sim}{\delta\grave{\eta}}$

εἰ δὲ τὸ ἔλαφρόν πίπτει εἰς ἄλλην συλλαβὴν, ἀντικένωμα
τὸ Ὀλίγον δὲν ὑποδέχεται, κἂν ἔξη γοργόν, κἂν μὴ, καὶ

χωρίς γοργού οὔτω

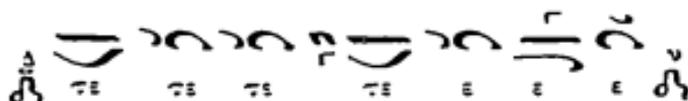
μέ γοργόν δὲ οὔτω

Ἐρ. Τὸ δὲ γοργὸν μόνον ἄνωθεν τοῦ Ὀλίγου τίθεται;

Ἄπ. Τὸ γοργὸν τίθεται καὶ ἄνωθεν καὶ κάτωθεν τοῦ Ὀλίγου ἀδιαφόρως.

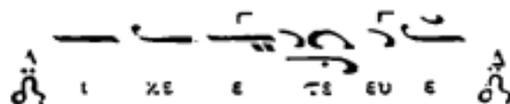
Ἐρ. Τὸ Ὀλίγον, ὅταν ἐξη ἀπόστροφον ὑποτασσομένην πῶς;

Ἄπ. Τὸ Ὀλίγον, ὅταν ἐξη ἔμπροσθεν ἐλαφρὸν μὲ ὑποτεταγμένην ἀπόστροφον, λαμβάνει ψηφιστὸν οὔτω

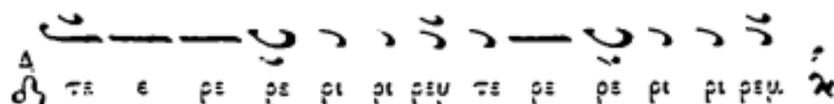
Ἐρ. Ἐὰν εὐρεθῶσι κάτωθεν τοῦ Ὀλίγου κεντήματα μὲ γοργὸν ἄνωθεν;

Ἄπ. Τότε τὸ Ὀλίγον δὲν ὑποδέχεται ψηφιστόν, καθὼς

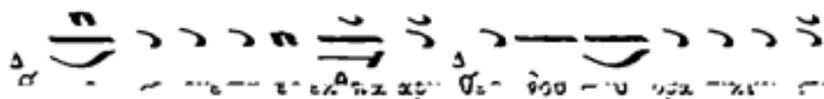
Ἐρ. Ὅταν ἦναι χρεία τοῦ ν' ἀποδείξωμεν τὸ τελευταῖον Ὀλίγον, πῶς κάμνομεν;

Ἄπ. Ὁ τελευταῖος χαρακτήρ τῆς ἐπὶ τὸ ὄξυ συνεχείας τοῦ Ὀλίγου, ἂν ἦναι ἑτερόχρονος μὲ τοὺς ἀκολουθίους κατιόντας χαρακτήρας, ἀντὶ Ὀλίγου γίνεται πεταστή, καθὼς τοῦτο

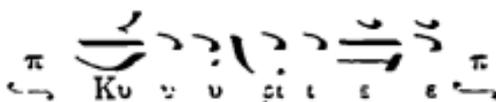
Ἐρ. Ἐὰν δὲ ἰσόχρονος;

Ἄπ. Εἰς τοιαύτην περίστασιν, ἂν τέχνη μαρτυρία μετὰ τὸν πρῶτον κατιόντα φθόγγον, τότε τὸ Ὀλίγον, ἀντὶ φθιστοῦ λαμβάνει ὁμαλὸν, καθὼς

Ἐρ. Διὰ ποίαν αἰτίαν;

Ἄπ. Διότι ἡ μαρτυρία, ἐπειδὴ διακόπτει τὴν φωνὴν ὁ ἀκόλουθος φθόγγος γίνεται τρόπον τινὰ ὡς ἀρχή λους, ὡς εἰς αὐτὴν τὴν γραμμὴν φαίνεται

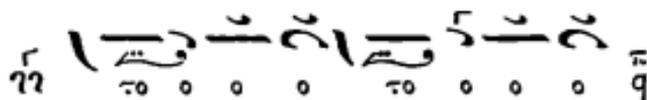
Ἐρ. Ἡ δευτέρα ἀπόστροφος τίνα σημεῖα στάσι λαμβάνει;

Ἄπ. Ἡ δευτέρα ἀπόστροφος μετὰ τὸ Ὀλίγον λαμβάνει ἀπλήν ὅταν ὁμως τὸ τέλος τῆς ἰδίας γραμμῆς ᾖ διάφορον, τότε ἡ δευτέρα ἀπόστροφος ἀντὶ τῆς ἀπλῆς γέται κλάσμα, οὕτω

Ἐρ. Τὸ Ὀλίγον μόνον μίαν ἀπλήν δέχεται;

Ἄπ. Τὸ Ὀλίγον μόνον ἀπλήν δὲν ἐπιδέχεται, ἀλλ' ὁ ἀπλῆς δέχεται τὸ κλάσμα· δέχεται δὲ κάτωθεν τὴν διπλοπλήν, τετραπλήν καὶ καθεξῆς, ἢ μὲ ἕτερον, καθὼς

ἢ χωρὶς ἑτέρου, ὅταν ἔχη συλλαβὴν ἢ ἀπόστροφος, ἢ ἑλάφρον

π
 9 τ α ς ψ υ χ ζ α α α ς τ τ τ τ γ ω π 9

Ἐρ. Ἐὰν θέλω νὰ ἐξηγήσω τὴν Πεταστὴν καὶ τὰς ἐπο-
 μένας δύο γραμμὰς.

Ἀπ. Τότε ἐξηγοῦνται οὕτω

π
 9 ω ω ω ω ω σ ο ο ο ο ο ν μ ε π 9

π
 9 Κ υ υ ρ ι ι ι ι ε π 9

Ἐρ. Ὅταν τεθῆ ἔμπροσθεν τῆς πεταστῆς μὲ ἀπό-
 στροφον ;

Ἀπ. Τότε γίνεται καὶ μὲ κλάσμα καὶ χωρὶς κλάσματος·
 καὶ μὲ ὀξύτητα καὶ χωρὶς· μὲ κλάσμα δὲ καὶ ὀξύτητα οὕτως

π
 9 ο ο ο ο ο ο χ ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο

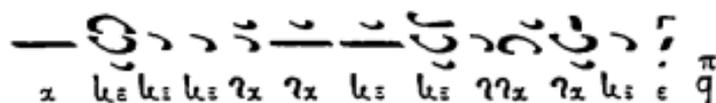
καὶ χωρὶς ὀξύτητος καὶ κλάσματος,

π
 9 ο τ ε π α ρ ε σ τ η τ ω κ α ι α α ρ α α

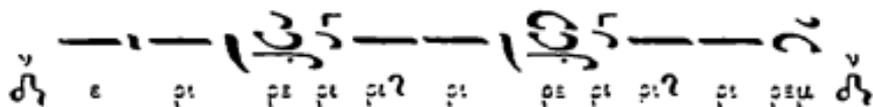
Ἐρ. Ποῖοι χαρακτῆρες τίθενται ἔμπροσθεν τῆς Πε-
 ταστῆς ;

Ἀπ. Ἐμπροσθεν τῆς Πεταστῆς οὔτε Ἴσον οὔτε ἀνιῶν
 χαρακτήρ ἢ εἷς ἢ πολλοὶ δὲν τίθενται· ὅταν δὲ λάβῃ τὸ
 Ἴσον ἢ τοὺς κατιόντας χαρακτῆρας ἀνωθεν ἢ τὴν ὑψηλὴν
 ἔμπροσθεν, γάνει μὲν τὴν ποσότητά της, φυλάττει ὁμοίως
 τὴν ἐνέργειάν της, τοὔτέστι τὴν φυσικὴν τῆς ὀξύτητα, εἰς

ὁποῖαν βάσιν ἤθελεν εὑρεθῆ, καθὼς
 π
 9 ε κ ε κ ε ρ α ρ α

ἐπὶ τούτοις ἡ Πεταστή οὔτε ἀντικένωμα δέχεται οὔτε ἀπλήν, εἰμὴ μόνον εἰς τοιαύτας περιστάσεις, οἶον

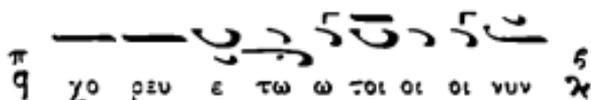

παράτηρει καὶ εἰς τὰ Χερουβικά αὐτὴν τὴν περίοδον.

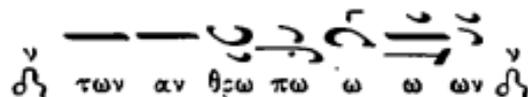

Ἔρ. Ὅταν κατὰ σειράν προχωρῶμεν εἰς τὸ ὄξύ, ὁ τελευταῖος ἀνιὼν τίνα χαρακτηριστῆρα δέχεται;

Ἄπ. Ὅταν προχωρῶμεν ἐπὶ τὸ ὄξύ καὶ ὁ τελευταῖος χαρακτήρ ἐπιδέχῃται κλάσμα μὲ κατιόντα ὁμόχρονον χαρακτηριστῆρα ἔμπροσθεν, εἰς τὸν ὁποῖον ἀκολουθεῖ ἕτερος κατιὼν χαρακτήρ μὲ γοργόν, ὁ τελευταῖος ἐκεῖνος ἀνιὼν χαρακτήρ τῆς ἀναβάσεως, γράφεται μὲ Πεταστὴν οὔτω

καὶ ἄλλως

Ἔρ. Ὅταν ὁ ἀνιὼν χαρακτήρ ἔξη ὑπορροὴν ἔμπροσθεν, πῶς γράφεται;

Ἄπ. Ἀνιὼν τις χαρακτήρ μὲ κλάσμα, ἢ χωρὶς κλάσματος, ὅταν ἔξη ὑπορροὴν μόνον ἔμπροσθεν, γράφεται

μὲ Πεταστὴν,

ἄλλο. $\zeta \pi \zeta \zeta \zeta \zeta \zeta \zeta \zeta \zeta$
 $\eta \tau \epsilon \epsilon \tau \epsilon \epsilon \tau \epsilon \epsilon \tau \epsilon \epsilon \tau \epsilon \eta$

καὶ ἄλλο μὲ τοιαύτην ἀγωγὴν.

$\zeta \pi \zeta \zeta \zeta \zeta \zeta \zeta \zeta \zeta \zeta \pi$
 $\tau \epsilon \epsilon \tau \epsilon$

Ἐστω δὲ γνωστόν, ὅτι εἰς πάντα χρόνον ταύτης τῆς ἀγωγῆς χ δαπανῶνται τρεῖς χρόνοι τῆς αὐτῆς χ . ὡς ἐσχεδιάσται εἰς τὸ ἔνατον Κεφάλαιον.

Ἐρ. Ἐὰν ἀκολουθῇ καὶ ἄλλος μὲ ὑπορροήν;

Ἐπ.. Ἄν μετὰ τὴν ὑπορροὴν ἀκολουθῇ ἄλλος κατιῶν χαρακτῆρ ἢ εἰς ἢ πολλοί, τότε ἀντὶ Πεταστῆς τίθεται

Ὀλίγον μὲ ψηφιστόν, ὡς $\zeta \zeta \zeta \zeta \zeta \zeta \zeta \zeta$
 $\epsilon \rho \rho \epsilon \rho \epsilon \mu \tau \epsilon \epsilon \rho \rho \epsilon \rho \epsilon \mu$

$\zeta \zeta \zeta \zeta \zeta \zeta \zeta \zeta \zeta \zeta$
 $\epsilon \rho \rho \epsilon \rho \epsilon \mu \epsilon \rho \rho \epsilon \rho \epsilon \mu \tau \epsilon \epsilon \rho \epsilon \rho \epsilon \mu$

καὶ ταῦτα εἰς τὰ κρατήματα τῶν τερερισμῶν, εἰς τοὺς νενενατισμοὺς δέ, ἀντὶ ὑπορροῆς, τίθεται ἐλαφρόν, καθὼς

$\pi \zeta \zeta \zeta \zeta \zeta \zeta \zeta \zeta \zeta \pi$
 $\eta \epsilon \eta \chi \epsilon \eta \chi \epsilon \eta \chi \kappa \epsilon \kappa \epsilon \epsilon \eta$

Ἐρ. Γοργὸν ἢ ἀργὸν ἐπιδέχεται ἡ Πεταστή;

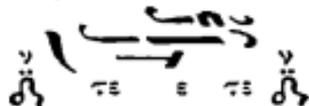
Ἄπ. Ὅλαι αἱ φθοραὶ τῶν ἡχῶν, καθὼς καὶ ἡ δίεσις καὶ ὕφεις, τίθενται καὶ ἀνωθεν τῆς Πεταστῆς καὶ κάτωθεν ἀδιαφόρως· γοργὸν δὲ ἢ ἀργὸν οὐδέποτε ἡ Πεταστή δέχεται, οὔτε ἐκ τῶν ἀχρῶνων ὑποστάσεων ἄλλην, εἰμὴ τὴν βαρεῖαν ἔμπροσθεν καὶ τὸ ψηφιστόν κάτωθεν εἰς μίαν μόνην γραμμὴν, ὡς εἴρηται, καὶ τὸ ἀντιζένομα μὲ τὴν ἀπλῆν.

Περὶ τῆς συμπλοκῆς τῶν Κεντημάτων.

Ἐρ. Τὰ Κεντήματα πῶς συμπλέκονται;

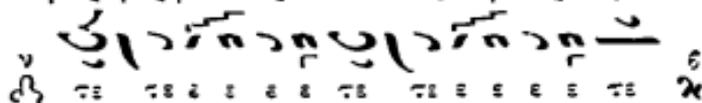
Ἄπ. Τὰ Κεντήματα ἐν ἀρχῇ μέλους ἢ θέσεως ἢ στίχου καὶ ἐν γένει εἰς κάμμιαν ἀρχὴν δὲν τίθενται, ἀλλ' οὔτε εἰς τὸ τέλος τοῦ στίχου ποτὲ ἐμβαίνουνσιν· ἀλλὰ πρέπει νὰ προηγήται χαρακτήρ ἢ τῆς ποσότητος ἢ τῆς ποιότητος, εἰς τὸν ὅποιον νὰ ἐπακουμβῶσιν, ἐπομένου δὲ κατιόντος χαρακτήρος δὲν στέκονται πρὸ αὐτοῦ μόνον, ἀλλὰ ἐπα-

κουμβισμένα εἰς τὸ Ὀλίγον, καθὼς

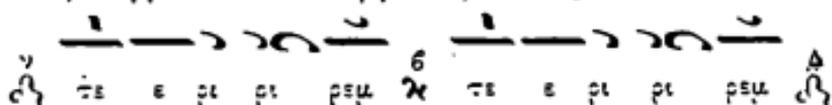

Ἐρ. Καὶ χωρὶς νὰ ἀκουμβῶσιν δὲν τίθενται;

Ἄπ. Καὶ χωρὶς νὰ ἀκουμβῶσι τίθενται, ὅταν ἀπὸ δίγοργον ἢ τρίγοργον πέρνωνται εἰς τὴν ἄρσιν, καθὼς

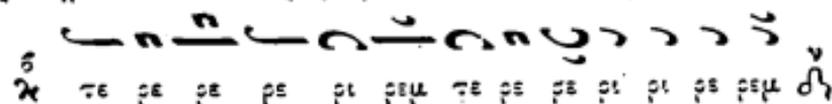

ἢ καὶ ὅταν ἀκολουθῇ σύγκυσις εἰς τὴν σύνθεσιν, χρίδουσι τόπον εἰς τὸ Ὀλίγον, τὸ ὅποιον, ἀντὶ Κεντημάτων τιθέμενον, Ψηφιστὸν δὲν λαμβάνει, καθὼς

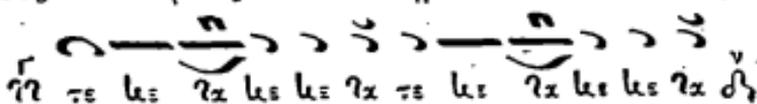
Ἐρ. Δέχονται συλλαβὴν;

Ἄπ. Τὰ Κεντήματα δὲν δέχονται συλλαβὴν, ἐκτὸς τῶν κρατημάτων τῶν τερερισμῶν, ὅπου καὶ δέχονται, ὡς

εἰς δὲ τοὺς νενανισμοὺς ἀντὶ Κεντημάτων τίθεται Ὀλίγον,

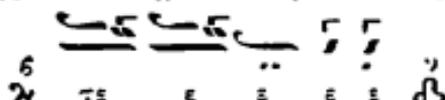
καθὼς

Ἐρ. Σημεῖα ἀργίας ἢ γοργότητος δέχονται :

Ἄπ. Τὰ Κεντήματα γυάπτουσι συνέχειαν καὶ εἰς τὸν πρὸ αὐτῶν καὶ εἰς τὸν ἐπόμενον γυθόγγον, δέχονται δὲ σημεῖον γοργότητος καὶ ὄχι ἀργίας· ὅταν δὲ χρευσθῆ καὶ εἰς αὐτὰ ἀργία, τίθεται ἔμπροσθεν αὐτῶν Ἴσον. τὸ ὁποῖον δέχεται τὰ χρονικά σημεῖα ἀνήζοντα εἰς τὰ Κεντήματα,

ὡς τοῦτο

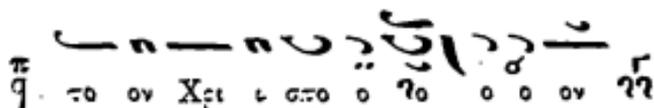

The notation shows a sharp sign (♯) placed before a cent sign (cents symbol). Below the notes, the letters 'α', 'τ', 'ε', 'ε', 'ε', 'ε', 'δ' are written, corresponding to the notes. A '6' is written above the first note.

λοιπὸν ἐδῶ τὸ Ἴσον μὲ τὴν διπλῆν ἐννοεῖται εἰς τὰ Κεντήματα· διότι τὰ τελευταῖα Κεντήματα, ἀφ' οὗ ληφθῶσιν εἰς τὴν ἄρσιν τοῦ Ἴσου, ἐννοεῖται, ὅτι ἀργοποροῦσι τρεῖς χρόνους καὶ ἔπειτα γίνεται ἡ κατάβασις τῶν δύο ὑπορροῶν.

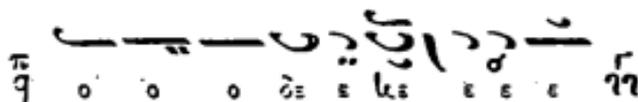
Ἐρ. Καὶ τὰ Κεντήματα ὑποδέχονται σὺλλαβὴν :

Ἄπ. Τὰ Κεντήματα, ὅταν κάτωθεν τοῦ Ὀλίγου τίθωνται, ἐκεῖνο τὸ Ὀλίγον δὲν ὑποδέχεται σὺλλαβὴν, εἰμὴ εἰς τοὺς τερερισμούς, ὡς εἶπομεν καὶ ὅταν ἦναι χρεία εἰς τοιαύτην περίστασιν νὰ λάβῃ σὺλλαβὴν τὸ Ὀλίγον, τότε τὰ Κεντήματα ἐμβαίνουσιν ὀπισθεν, οὕτω

The notation shows a sharp sign (♯) before a cent sign (cents symbol). Below the notes, the syllable 'ον Χρι ε σπο ο το ο ο ον' is written. A 'π' is written above the first note, and a '7' is written below the last note.

ἐδῶ ἐννοεῖται αὕτη ἡ σύνταξις

The notation shows a cent sign (cents symbol) before a sharp sign (♯). Below the notes, the syllable 'ο ο ο δε ε κε ε ε ε' is written. A 'π' is written above the first note, and a '7' is written below the last note.

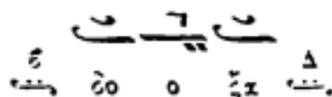
πλὴν διὰ τὴν σὺλλαβὴν ἐτέθησαν τὰ Κεντήματα ὀπισθεν τοῦ Ὀλίγου.

Ἐρ. Ὅταν τεθῶσι κάτωθεν τοῦ Ὀλίγου :

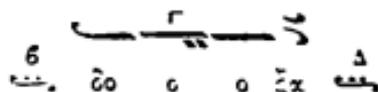
Ἄπ. Ὅταν δὲ τὰ Κεντήματα τεθῶσι κάτωθεν τοῦ Ὀλίγου μὲ γοργὸν ἢ ἀργὸν ἄνωθεν, λαμβάνονται εἰς τὴν

ἄρσιν τοῦ προτέρου χαρακτήρος, ὡς ἐνταῦθα τοῦ Ἰσου.

διὰ τὸ ἀργόν

διὰ τὸ γοργόν

Ἐρ. Ποίας ὑποστάσεις δέχονται τὰ Κεντήματα ἐκ τῶν ἀγρόνων καὶ χρονικῶν;

Ἄπ. Ἐκ τῶν ἀγρόνων καὶ χρονικῶν ὑποστάσεων, τὸ γοργόν μόνον δέχονται τὰ Κεντήματα, τὸ ὁποῖον καὶ ὑποτίθεται καὶ ἐπιτίθεται εἰς αὐτὰ ἀδιαφόρως.

Ἐρ. Τὸ δὲ ἀργόν πῶς τίθεται;

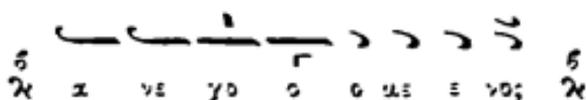
Ἄπ. Τὸ δὲ ἀργόν, ὅπερ ἐπιτίθεται εἰς τὸ Ὀλίγον μὲ Κεντήματα κάτωθεν, μύλον ὅτι θέλει νὰ ληφθῶσι τὰ Κεντήματα εἰς τὴν ἄρσιν τοῦ πρὸ αὐτῶν χαρακτήρος χωρὶς νὰ ἦναι γοργόν, καθὼς εἶπομεν πάντοτε, πλὴν τὸ ἀργόν ἐννοεῖται εἰς τὸ Ὀλίγον διότι ἐὰν τὸ διαλύσῃς οὕτω , δὲν ἐμβαίνει γοργόν εἰς τὰ Κεντήματα καὶ ἀργόν εἰς τὸ Ὀλίγον, ἀλλὰ τίθεται κλάσμα, οὕτω .

Ἐρ. Ἄν ἦναι διάργον;

Ἄπ. Ἄν δὲ ἦναι διάργον, τίθεται εἰς τὸ Ὀλίγον διπλῆ , εἰ δὲ τρίγοργον, τριπλῆ καὶ καθ' ἑξῆς.

Ἐρ. Καὶ διὰ τί ἄλλο χρησιμεύουσι τὰ Κεντήματα;

Ἄπ. Εἰς τὴν ἐξήγησιν τοῦ κλάσματος, τοῦ ὁμαλοῦ, τῆς ὀξύτητος τῆς Πεταστῆς καὶ τῶν τοιούτων μεταχειριζόμεθα πάντοτε τὰ Κεντήματα, ὡς προφερόμενα ἠπίως καὶ χωρὶς λαρυγγισμὸν δταν ὁμως ἀκολουθῆ σύγχυσις εἰς τὴν σύνταξιν, τότε δίδουσι τόπον εἰς τὸ Ὀλίγον, καθὼς τοῦτο

Ἐρ. Αἱ ὑποστάσεις αἱ ὁποῖα τίθενται εἰς τὸ Ὀλίγον, τὸ ὁποῖον ἔχει κάτωθεν τὰ Κεντήματα, ποῦ ἐννοοῦνται :

Ἄπ. Ὅλαι αἱ ὑποστάσεις, αἱ ὁποῖα ὑποτίθενται εἰς τὸ Ὀλίγον, ὅταν ἔχη κάτωθεν ἐαυτοῦ τὰ Κεντήματα, ἐννοοῦνται εἰς τὸ Ὀλίγον καὶ ὄχι εἰς τὰ Κεντήματα, ἐπειδὴ πρῶτον προφέρονται τὰ Κεντήματα καὶ ἕστερον τὸ Ὀλίγον, ὡς τὰ κάτωθι παραδείγματα

Περὶ τῆς συμπλοκῆς τοῦ Κεντήματος καὶ τῆς Ὑψηλῆς.

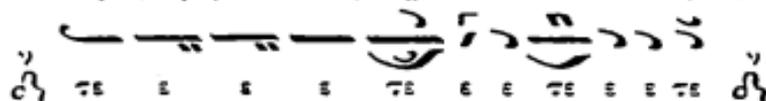
Ἐρ. Ἡ δὲ συμπλοκὴ τοῦ Κεντήματος καὶ τῆς Ὑψηλῆς πῶς γίνεται ;

Ἄπ. Ἡ συμπλοκὴ τοῦ Κεντήματος καὶ τῆς Ὑψηλῆς εἶναι ἡ αὐτὴ μὲ τὴν τοῦ Ὀλίγου καὶ τῆς Πεταστῆς· διότι, ὡς συμπλεκόμενα μὲ αὐτά, φυλάττουσι καὶ τὰς ἐνεργείας αὐτῶν καὶ τὰ ἰδιώματα καθ' ὅλα, ὁμοίως καὶ ἡ Χαμηλὴ, ὅταν εὐρίσκεται ἐν συνθέσει.

Περὶ συμπλοκῆς τῆς Ἀποστροφῆς.

Ἐρ. Ἡ Ἀπόστροφος πῶς ; :

Ἄπ. Ἡ Ἀπόστροφος δὲν ἐπιδέχεται ζάτωθεν ψηφιστὸν οὔτε κλάσμα, εἰμὴ ὅταν εὐρεθῆ ἄνωθεν τοῦ Ὀλίγου, οὔτω

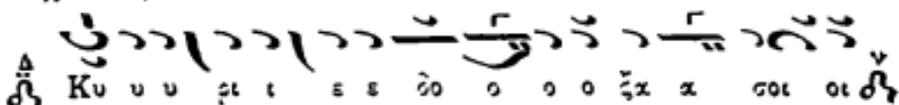
Ἐρ. Ὅταν ἦναι συνέχεια κατιόντων;

Ἄπ. Ὅταν δὲ ἦναι συνέχεια κατιόντων φθόγγων πολλῶν καὶ ἀνὰ δύο ἕξ αὐτὸν λαμβάνωσι συλλαβὴν, τότε δέχονται βαρεῖαν οὔτω:

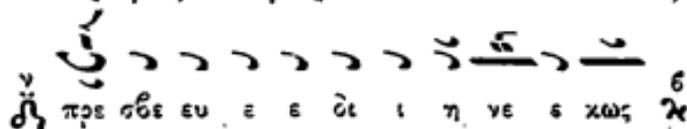
Ἐρ. Ἐὰν δὲ ταυτοσυλλαβῶσιν;

Ἄπ. Εἰ δὲ ταυτοσυλλαβῶσιν αἱ δύο πρῶται Ἀπόστροφοι μὲ τὸν πρῶτον φθόγγον, βαρεῖαν αὐταὶ δὲν ἐπιδέχονται, καθὼς τοῦτο

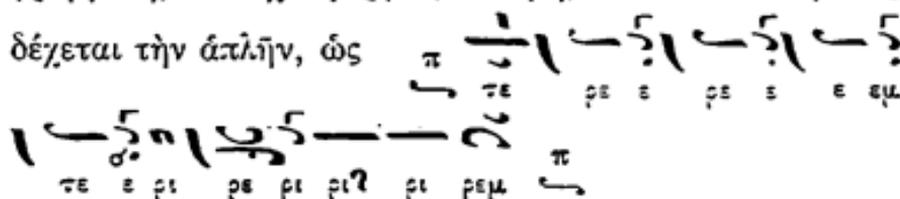
Ἐρ. Ὅταν δὲ δὲν ἦναι εἰς τὴν τελευταίαν Ἀπόστροφοι;

Ἄπ. Ὅταν δὲ εἰς τὴν τελευταίαν συλλαβὴν δὲν εὐρεθῶσι δύο Ἀπόστροφοι, τότε βαρεῖα διόλου δὲν τίθεται, οἷον

Ἐρ. Ἡ Ἀπόστροφος ὅταν ἔγῃ ἢ ἐννοῆ ὑπογεγραμμένην;

Ἄπ. Ἡ Ἀπόστροφος, ὅταν ἔγῃ ἢ ἐννοῆται ὑπογεγραμμένη, εἴτε ἔχει γοργόν, εἴτε μή, ἀντὶ τοῦ κλάσματος δέχεται τὴν ἀπλῆν, ὡς

Ἐρ. Ὄταν τίθεται γοργόν διὰ ποίαν τῆς φωνῆν ἐννοεῖται :

Ἀπ. Ὄταν εἰς τὴν Ὑπορροὴν τίθεται γοργόν, ἐννοεῖται εἰς τὸν πρῶτον τῆς φθόγγον καὶ γράφεται ἄνωθεν.

Ἐρ. Ἐὰν χρειασθῇ χρονικὴν ἀργίαν;

Ἀπ. Ἡ δὲ χρονικὴ ἀργία τῆς ἀπλῆς ἢ διπλῆς ἢ περισσοτέρων γράφεται πάντοτε κάτωθεν καὶ ἐννοεῖται εἰς τὸν δεύτερον αὐτῆς φθόγγον.

Ἐρ. Ὄταν δὲ ὑποτάξῃ τὴν Πεταστήν;

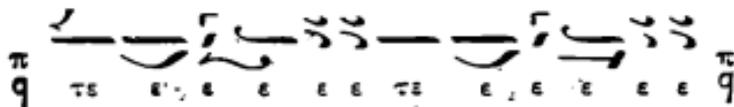
Ἀπ. Ὄταν ὑποτάξῃ τὴν Πεταστήν, ἢ ὀξύτης τῆς ἐνεργείας τῆς Πεταστῆς, ἢ καὶ χρονοτριβὴ ἂν τύχῃ, γίνεται εἰς τὸν δεύτερον φθόγγον τῆς.

Ἐρ. Τὰς δὲ φθορὰς πῶς δέχεται;

Ἀπ. Τὰς δὲ φθορὰς τῶν ἤχων, καθὼς καὶ τὴν δίσιν καὶ ὕφεσιν, τὰς δέχεται καὶ ἄνωθεν καὶ κάτωθεν ἀδιαφόρως, πλὴν μὲ αὐτὴν τὴν διαφορὰν, ὅτι ἄνωθεν μὲν ἐννοοῦνται εἰς τὸν πρῶτον φθόγγον αὐτῆς, κάτωθεν δὲ εἰς τὸν δεύτερον.

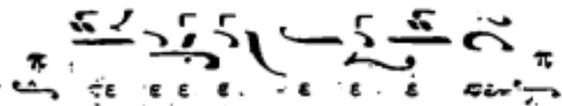
Ἐρ. Τὰς ἀχρόνους ὑποστάσεις πῶς δέχεται;

Ἀπ. Ἀπὸ δὲ τὰς ἀχρόνους ὑποστάσεις, ὅταν γείνη χρειὰ ὀμαλοῦ λαρυγγισμοῦ, δέχεται κάτωθεν τὸ Ἔτερον μὲ τὸ Ἴσον, εἰ δὲ ἀπαιτεῖται τραχὺς λαρυγγισμός, ἀντὶ τοῦ Ἐτέρου δέχεται Ὀμαλὸν οὕτω

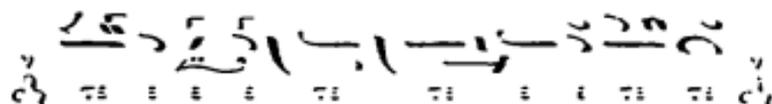

Ἐρ. Τί ἄλλο δέχεται ἢ Ὑπορροή;

Ἀπ. Δέχεται καὶ τὸ ἀντικένωμα μὲ ἀπλῆν, ὅταν ὁ ἀκόλουθος κατιὼν φθόγγος ἔχῃ γοργόν καὶ λαμβάνηται ὡς κρεμάμενος, οὕτω:

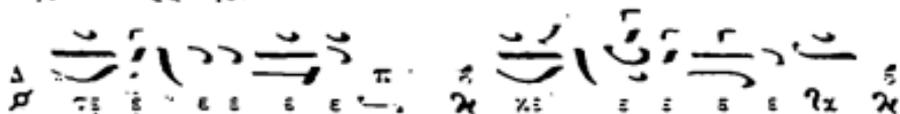

δέχεται καὶ τὸ Ἔτερον μὲ διπλῆν οὕτω

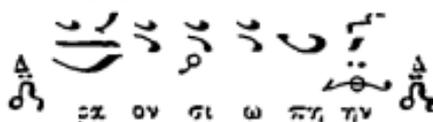
Ἐρ. Ἡ δὲ βαρεῖα εἰς ποῖον μέρος τίθεται :

Ἀπ. Ἡ δὲ βαρεῖα τίθεται καὶ ὀπισθεν καὶ ἔμπροσθεν τῆς Ὑπορροῆς, οὕτω

Ἐρ. Τί ἄλλο δέχεται :

Ἀπ. Δέχεται ἀκόμη τὸ ἐνδύφωνον, ὡς

Περὶ τῆς συμπλοκῆς τοῦ Ἐλαφροῦ.

Ἐρ. Τὸ Ἐλαφρὸν πῶς συμπλέκεται ;

Ἀπ. Ὅταν ἦναι μόνον τὸ Ἐλαφρὸν λαμβάνεται ὑπερβατῶς· ὅταν δὲ ὑποτάξῃ τὴν Ἀπόστροφον οἱ δύο αὐτοῦ φθόγγοι λαμβάνονται μὲ συνέχειαν, ὁ μὲν πρῶτος εἰς τὴν ἄρσιν, ὁ δὲ δεῦτερος εἰς τὴν θέσιν, καθὼς τῆς Ὑπορροῆς, ὅταν ἦναι μὲ γοργόν.

Ἐρ. Τίνα διαφορὰν ἔχει λοιπὸν ἀπὸ τὴν Ὑπορροίην, ἐν ᾧ εἶναι ὁμοία μὲ τὴν τῆς Ὑπορροῆς συνέχειαν :

Ἀπ. Διαφέρει ἢ μὲ γοργὸν Ὑπορροή ἀπὸ τὸ συνεχῆς Ἐλαφρὸν διὰ τοὺς ἐξῆς λόγους.

Α'. Ἡ Ὑπορροή συλλαβὴν δὲν ὑποδέχεται, τὸ δὲ τοιοῦτον Ἐλαφρὸν ὑποδέχεται συλλαβὴν εἰς τὸν δεῦτερον φθόγγον του.

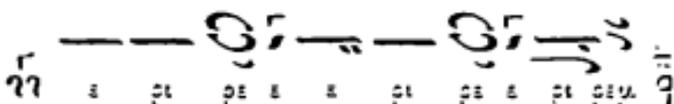
Β'. Ἡ Ὑπορροή, ὅταν δὲν ἔγῃ γοργόν, ἔχει δύο χρόνους· τοῦ δὲ τοιοῦτου Ἐλαφροῦ ὁ πρῶτος φθόγγος πάντοτε λαμβάνεται εἰς τὴν ἄρσιν τοῦ πρὸ αὐτοῦ χαρακτῆρος.

Γ'. Ἡ Ὑποροῦν τίθεται εἰς τὰ ζωατήματα τῶν τερο-
ρισμῶν, τὸ δὲ τοιοῦτον Ἐλαφρὸν εἰς τοὺς νενανισμοὺς
τῶν ζωατημάτων.

Ἐρ. Ὅταν ἦναι μόνον, πῶς προφέρεται, καὶ ὅταν ἦναι
ἐπάνω τινὸς ζωακτῆρος πῶς;

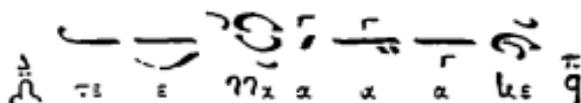
Ἀπ. Τὸ Ἐλαφρὸν μόνον κείμενον δὲν ἔχει ὀξύτητα
ἄνω τῆς Πεταστῆς τίθμενον, λαμβάνει τὴν ὀξύτητα τῆς,

καθὼς τοῦτο

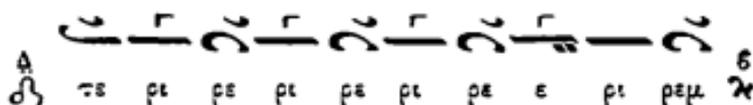
Ἐρ. Ὅταν ἔχη ὑποτεταγμένην Ἀπόστροφον;

Ἀπ. Ὅμοίως καὶ ὅταν ἔχη ὑποτεταγμένην τὴν Ἀπό-
στροφον καὶ εὐρεθῆ εἰς τὴν Πεταστῆν, ὡς

Ἐρ. Τὸ Κλάσμα εἰς ποῖον μέρος τοῦ Ἐλαφροῦ τίθεται;

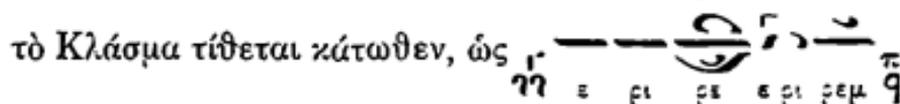
Ἀπ. Τὸ Κλάσμα τίθεται ἄνωθεν τοῦ Ἐλαφροῦ, ὅταν
γράφηται μόνον, ὡς

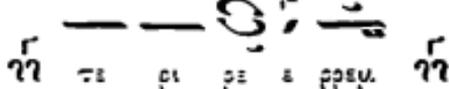
Ἐρ. Ἐὰν ἦναι ἄνωθεν τοῦ Ὀλίγου τὸ Ἐλαφρὸν;

Ἀπ. Εἰ δὲ καὶ ἄνωθεν τοῦ Ὀλίγου ἢ τῆς Πεταστῆς,

τὸ Κλάσμα τίθεται κάτωθεν, ὡς

ἄλλως

Ἐρ. Τί ἄλλο δέχεται;

Ἀπ. Τὸ Ἐλαφρὸν δέχεται κάτωθεν ἀντικένωμα μὲ

φρόν' αἱ φθοραὶ δὲ ὄλαι τῶν ἤχων τίθενται καὶ ἄνωθεν καὶ κάτωθεν τοῦ Ἐλαφροῦ ἀδιαφόρως, ἢ καθὼς καὶ ἡ δίεσις καὶ ἡ ὕφεσις.

Περὶ τῆς συμπλοκῆς τῆς Χαμηλῆς.

Ἐρ. Ἡ Χαμηλὴ πῶς συμπλέκεται;

Ἄπ. Ἡ συμπλοκὴ τῆς Χαμηλῆς εἶναι ἡ αὐτὴ μὲ τὴν τοῦ Ἐλαφροῦ, ὅταν εὐρίσκηται ἄνωθεν τοῦ Ὀλίγου καὶ τῆς Πεταστῆς· εἰς δὲ τὰ λοιπὰ, ἐπειδὴ καὶ αὐτὴ εἶναι εἰς τῶν κατιόντων χαρακτηριστῶν ὑπερβατῶς λαμβανόμενος, καθὼς καὶ τὸ Ἐλαφρόν, συμφωνεῖ σχεδὸν καθ' ὅλα μὲ τὸ ὑπερβατὸν Ἐλαφρόν εἰς τὴν σύνταξιν· ὅθεν εἶναι περιττὸν νὰ ἐκτεινόμεθα καὶ δι' αὐτὴν μὲ τὰ ἴδια.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΣΤ'.

Περὶ Διατάξεως τῶν Μουσικῶν μαθημάτων.

Ἐρμηνεῖα εἶτε ὁδηγία πρὸς τοὺς μέλλοντας νὰ σπουδάσωσι τὴν νέαν μέθοδον τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς, ἐνθα ἐμπεριέχεται ἡ διάταξις καὶ σειρὰ τῶν ἀναγκαίων μαθημάτων, δι' ὧν οἱ μαθητιῶντες δύνανται νὰ τελειοποιῶνται εὐκολώτερον καὶ τακτικώτερον.

Καὶ πρῶτον μὲν, ἀφ' οὗ ὁ μαθητὴς παραδοθῆ καλῶς τὴν διατονικὴν κλίμακα καὶ τὴν συνεχῆ παραλλαγὴν, πρέπει νὰ παραδίδηται καὶ τὰ διαιρετικὰ σημεῖα τοῦ γοργοῦ, διγόργου καὶ τριγόργου, ὥστε νὰ διαιρῆ ἐν εὐκολίᾳ διὰ τῆς χειρονομίας τὸν τυχόντα χρόνον, ὅτε μὲν εἰς τὴν ἄρσιν, ὅτε δὲ εἰς τὴν θέσιν κτλ. ὡς ἐσχεδιάσται εἰς τὸ Ἐ' Κεφάλαιον σελ. 17.

Ἐπειτα δὲ πρέπει νὰ παραδίδηται τοὺς τέσσαρας διατονικοὺς ἤχου, τοῦ Ἀναστασιματαρίου τῆς τρίτης ἐκδό-

σεως, ἦτοι τὸν πρῶτον, πλάγιον τοῦ πρώτου, τέταρτον καὶ πλάγιον τοῦ τετάρτου, μὲ τὰς ἐμπεριεχομένας Κυριαβασίας, Ἑσθινὰ καὶ Νεκρώσιμα δοξαστικά αὐτῶν προσέτι δὲ νὰ γνωρίσῃ τὰς ὀκτὼ διατονικὰς φθορὰς τοῦ διατονικοῦ γένους καὶ τὰ τρία ταῦτα συστήματα τῆς τριφωνίας, τετραφωνίας καὶ ἑπταφωνίας.

Μετὰ δὲ ταῦτα τοὺς ἑναρμονίους δύο ἤχους τὸν τρίτον καὶ βαρύν, καθ' ὃν ἀνωτέρω εἴρηται τρόπον τὰς φθορὰς αὐτῶν μετὰ τῶν κλιμάζων, καὶ τὸ σύστημα τῆς τριφωνίας αὐτῶν, ὥστε νὰ διακρίνῃ τὸ ἑναρμόνιον ἀπὸ τὸ διατονικὸν γένος.

Ἀκολούθως νὰ σπουδάσῃ τοὺς δύο χρωματικοὺς ἤχους, δεύτερον καὶ πλάγιον τοῦ δευτέρου μὲ τὰς κλίμακας αὐτῶν, τὰ συστήματα τῆς διφωνίας καὶ τριφωνίας τοῦ αὐτοῦ γένους, καὶ τὰς πέντε χρωματικὰς φθορὰς, ὥστε νὰ διακρίνῃ τὸ χρωματικὸν γένος ἀπὸ τὸ διατονικὸν καὶ τὸ ἑναρμόνιον.

Μετὰ τὸ Ἀναστασιματάριον πρέπει νὰ παραδίδηται 15 διατονικὰ δοξαστικά, 10 ἑναρμόνια καὶ 15 χρωματικὰ ἀπὸ τοῦ ἐκδοθέντος δοξασταρίου παρὰ τοῦ Πρωτοψάλτου τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας Κωνσταντίνου. v

Ἐπὶ τούτοις ἀναγκαῖον εἶναι νὰ παραδίδηται 15 διατονικὰ δοξαστικά, 10 ἑναρμόνια καὶ 15 χρωματικὰ ἀπὸ τοῦ ἀργοῦ δοξασταρίου Ἰακώβου τοῦ Πρωτοψάλτου τὰ δοξαστικά ὄλων τῶν Πολυελέων τῶν περιεχομένων εἰς τὴν ἕκτην ἐκδοσιν τῆς Ἀνθολογίας, καὶ τὰ, καὶ νῆν, τουτέστι Θεοτοκία μετὰ τῶν κρατημάτων καὶ τοὺς στίχους τῶν δύο τῆς Θεοτόκου Πολυελέων «Λόγον ἀγαθὸν», τὰ εἰς τὴν αὐτὴν ὑπάρχοντα μαθήματα καὶ ἀργὰ Πασαπνοῶρια μετὰ τῶν κρατημάτων.

Ἐπειτα δὲ τὰ μέγιστα κατ' ἤχον Χερουβικά Γρηγορίου

Πρωτοψάλτου και Χουρμουζίου Χαρτοφύλακος· τὰ κατ' ἤχον Αἰνεῖτε Γρηγορίου Πρωτοψάλτου καὶ Πέτρον Πρωτοψάλτου Βυζαντίου· καὶ πάντα τὰ Κοινωνικά τοῦ ἐνιαυτοῦ τῆς τρίτης ἐκδόσεως Ἀνθολογίας.

Ὑστερον δὲ νὰ διεξέλθῃ ὅλον τὸ καλοφωνικὸν εἰρημολόγιον, ἐμπεριέχον 86 κατ' ἤχον καλοφωνικοὺς εἰρημοὺς καὶ 24 κατ' ἤχον κρατήματα παρὰ διαφόρων διδασκάλων καὶ ἐπὶ πᾶσι τούτοις τὰ ἀνοιξαντάρια. Κατ' αὐτὸν λοιπὸν τὸν τρόπον καὶ τὸ βᾶδισμα συγκροτεῖται ἱκανῶς ὁ μουσικός, ἀλλ' ἀφ' οὗ κάμῃ αὐτά, ἀναγκαῖον εἶναι νὰ λάβῃ καὶ τὴν πρέπουσαν τριβὴν εἰς τὴν ἱερὰν Ἐκκλησίαν παρὰ τῷ διδασκάλῳ αὐτοῦ περὶ τὸν ἓνα χρόνον τοῦλάχιστον.

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Σελ.: 1

Πρόλογος

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄.

Ἔθρισμοί.—Τί εἶναι μουσική, τί μέλος, τί φθόγγος. Εἰς πόσα διαιρεῖται ἡ μουσική. Τί εἶναι ἡ θεωρητική, τί ἡ πρακτική· τί ἡ ἁρμονική, τί ἡ ὀρθομική· τί ἡ μελοποιία, τί ἡ ὀρθομελοποιία. Εἰς πόσα διαιρεῖται τὸ μέλος, τί λέγεται τίλειον καὶ τί ἀτελές. Ποῖος φάλλει ἐπιστημονικῶς καὶ τί πρέπει νὰ ἤξησθη ὁ ἐπιστήμιον μουσικῶς κλπ. 5—9

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β΄.

Περὶ ποσότητος τῆς μελωδίας.—Πόσα εἶναι τὰ συστατικὰ τῆς μελωδίας. Τί ἐστὶν ἀνάβασις καὶ κατάβασις. Τί ἐστὶ κλίμαξ, τί ἐστὶ τμήμα. Τί ἐστὶ συνεχῆς καὶ ὑπερβατὴ ἀνάβασις καὶ κατάβασις κλπ. 9—12

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ΄.

Περὶ τῶν χαρακτήρων τῶν φθόγγων.—Πόσοι εἶναι οἱ χαρακτηριστοὶ τῶν φθόγγων καὶ ὁποῖα ἡ ἐνεργεια ἐκαστον. Πῶς σημειώνεται ἡ ὑπερβατὴ ἀνάβασις καὶ κατάβασις διὰ τῶν χαρακτήρων τούτων κλπ. 12—14

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ΄.

Περὶ συνθέσεως τῶν χαρακτήρων.—Πῶς συνθέτονται οἱ χαρακτηριστοί. Πίναξ τῶν συνθέσεων τούτων κλπ. 14—16

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε΄.

Περὶ παραλλαγῆς.—Τί εἶναι ἡ παραλλαγή. Συνεχῆς καὶ ὑπερβατὴ παραλλαγή μετὰ μουσικῶν παραδειγμάτων κλπ. . . . 16—23

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ΄.

Περὶ συμφωνίας.—Τί εἶναι συμφωνία, τί συνδυασμὸς καὶ πόσα τὰ εἶδη τοῦ συνδυασμοῦ κλπ. 23—24

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ΄.

Περὶ τοῦ ἐναρμονίου γένους.—Ποῖον τὸ ἐναρμόνιον γένος τῆς μουσικῆς· τί ἐστὶν ἁρμονία, πόθεν γεννᾶται καὶ πόσα τὰ μέρη αὐτῆς κλπ. 24—26

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η΄.

Περὶ ποιότητος τῆς μελωδίας.—Τί εἶναι ποιότης εἰς τὴν μουσικὴν καὶ ἀπὸ πόσα τινὰ γνωρίζεται καὶ ποιοὶ εἶναι οἱ χαρακτηριστοὶ οἱ διὰ χρόνον παριστώντες τὴν ποιότητα. Περὶ ἐγχρόνων χαρακτήρων καὶ τῆς ἐνεργείας αὐτῶν κλπ. . . . 26—32

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ΄.

Περὶ χρόνου καὶ χρονικῆς ἀγωγῆς.—Τί εἶναι χρόνος καὶ πῶς μετρεῖται. Τί εἶναι ἀγωγή τοῦ χρόνου καὶ εἰς πόσα διαιρεῖται κλπ. 32—36

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Στίχοι

Περὶ τῶν ἀχρόνων ὑποστάσεων. — Πόσαι εἰσὶν αἱ ἄχρονοι ὑποστάσεις καὶ ὅποια ἡ ἐνέργεια ἐκείστης κλπ. 36—38

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ'.

Περὶ διειρητικῆς τῆς ἐντονότητος τῶν φθόγγων τῶν χερσικτῶρων. — Ἦτοι περὶ τῆς διαφόρου προφορᾶς αὐτῶν εἴτε μεμονωμένων, εἴτε συμπλεγμένων κλπ. 38—40

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒ'.

Περὶ δειξέως καὶ ὑφέσεως. — Τί ἐστὶ ἕγχεσις καὶ τί δίεσις, ποῖα τὰ σημεῖα αὐτῶν, καὶ αἱ ἐν ἀναβάσει καὶ καταβάσει κλίμακες αὐτῶν κλπ. 40—44

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ'.

Περὶ ἤχων. — Τί εἶναι ἤχος, πόσοι εἶναι καὶ πῶς παρασταίνονται. Εἰς πόσα γένη καὶ εἰς πόσα συστήματα ἀνάγονται. Τί εἶναι γένος καὶ πόσα εἶναι ταῦτα. Τί σύστημα καὶ πόσα εἶναι ταῦτα. Ἡ μεταξὺ τῶν τόνων σχέσις. Τί εἶναι τροχὸς καὶ ἡ παραλλαγὴ τούτου κατὰ τοὺς νέους καὶ τοὺς ἀρχαίους μουσικούς. Τί εἶναι τριφωνία καὶ διφωνία καὶ πῶς γράφεται τὸ μέλος αὐτῶν. Πόσα εἶναι τὰ συστατικά τῶν ἤχων. Τί εἶναι ἀτήχημα. Ποιοὶ λέγονται δεσπόζοντες καὶ ποιοὶ ὑπερβάσιμοι φθόγγοι. Ποῖα λέγονται ἀτελεῖς, ἐντελεῖς καὶ τελικαὶ καταλήξεις. Ποῖα ἡ διαίρεσις τῶν μελῶν τῆς μουσικῆς κλπ. 44—52

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΔ'.

Περὶ τοῦ πρώτου ἤχου ἐν γένει. — Κλίμαξ αὐτοῦ. Δεσπόζοντες φθόγγοι. Φθορικὸν σημεῖον. Μαρτυρίαι αὐτοῦ κλπ. 52—57

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΕ'.

Περὶ τοῦ δευτέρου ἤχου ἐν γένει. — Κλίμαξ. Δεσπόζοντες φθόγγοι. Φθορικὰ σημεῖα. Μαρτυρίαι αὐτοῦ κλπ. 57—61

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΣΤ'.

Περὶ τοῦ τρίτου ἤχου ἐν γένει. — Κλίμαξ. Δεσπόζοντες φθόγγοι. Φθορικὰ σημεῖα. Μαρτυρίαι αὐτοῦ. Συνεχῆς παραλλαγὴ τοῦ ἐναρμονίου γένους κλπ. 61—64

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΖ'.

Περὶ τοῦ τετάρτου ἤχου ἐν γένει. — Κλίμαξ. Δεσπόζοντες φθόγγοι. Φθορικὸν σημεῖον. Μαρτυρίαι αὐτοῦ κλπ. 64—67

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΗ'.

Περὶ τοῦ πλαγίου α' ἤχου ἐν γένει. — Διάκρισις κλίμακος πλ. α' καὶ α' ἤχου. Δεσπόζοντες φθόγγοι. Φθορικὸν σημεῖον. Μαρτυρίαι αὐτοῦ κλπ. 67—69

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΘ'.

Σολοξ

Περὶ τοῦ πλaxίου β' ἤχου ἐν γένει.—Κλίμαξ καὶ διαμορφω-
ταύτης αὐτοῦ τῆς τοῦ γ' ἤχου. Συναχθῆς παρὰ τὴν τῆς τοῦ γ' ἤχου
ματιζοῦ γένους. Δεσποῦντες ἡ θόρυθοι. Φθορικά σημεῖα.
Μαρτυρία. Αἱ τρεῖς μικτὰ αὐτοῦ κλίμακες κλπ..... 69—74

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Κ'.

Περὶ τοῦ β' ἤχου ἐν γένει.—Κλίμαξ. Διαμορφή αὐτοῦ
ἀπὸ τὸν ἐναρμόνιον τρίτον. Δεσποῦντες ἡ θόρυθοι. Φθορικά
σημεῖα. Μαρτυρία αὐτοῦ κλπ..... 74—76

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΑ'.

Περὶ τοῦ πλaxίου δ' ἤχου ἐν γένει.—Κλίμαξ. Δεσποῦντες
ἡ θόρυθοι. Φθορικά σημεῖα. Μαρτυρία. Ἡ κατὰ τριφονίαν
διατονική κλίμαξ κλπ..... 76—78

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΒ'.

Περὶ φθορῶν.—Τί ἐστὶ καὶ τί φανερόν ἐστι ἢ φθορὰ καὶ πῶς
εἶναι αἱ φθοραί. Κλίμακες: ἡ θορική, ἢ φθορική τοῦ Δι. ἢ
ἐναρμόνιος τοῦ Δι, αἱ ἐναρμόνιοι τοῦ Κε κλπ..... 78—83

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΓ'.

Περὶ μαρτυριῶν.—Τίνα δύνανται καὶ τί φανερόν ἐστι αἱ μαρτυ-
ρίαι καὶ ποῖα τὰ σημεῖα αὐτῶν εἰς τὰ διάφορα γένη κλπ..... 83—86

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΔ'.

Περὶ μελοποιίας.—Τί εἶναι μελοποιία καὶ ποῖον τὸ ἔργον
αὐτῆς. Ἡ κλίμαξ τῶν τριῶν τόπων τῆς φωνῆς. Διαίρεσις
τῆς μελοποιίας καὶ ὀρισμὸς τῶν μερῶν αὐτῆς ἐν γένει.
Περὶ ῥυθμοῦ κλπ..... 86—94

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΕ'.

Περὶ ἐκθέσεως τῆς τεταγμένης συμπλοκῆς τῶν χαρακτη-
ρων.—Περὶ τῆς συμπλοκῆς τοῦ Ἰσου. Περὶ τῆς τοῦ Ὀλί-
γου. Περὶ τῆς τῆς Πεταστῆς. Περὶ τῆς τῶν Κεντημάτων.
Περὶ τῆς τοῦ Κεντήματος καὶ τῆς Ὑψηλῆς. Περὶ τῆς τῆς
Ἀποστρόφου. Περὶ τῆς τῆς Ὑπορροφῆς. Περὶ τῆς τοῦ
Ἐλαφροῦ. Περὶ τῆς τῆς Χαμηλῆς..... 95—120

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΣΤ'.

Περὶ διατάξεως τῶν μουσικῶν μαθημάτων..... 120—122

“ΦΟΡΜΙΓΞ,”

Βυζαντινή μουσική ἑφημερίς εἰκονογραφημένη, δημοσιεύουσα πραγματείας περὶ Βυζαντινῆς καὶ ὁμηώδους μουσικῆς πολλοῦ λόγου ἀξίας, συντασσομένης ὑπὸ τῶν διακρινεωτέρων ἐν τῇ Ἀνατολῇ μουσικῶν. Τῇ «Φόρμιγγι» ἐπισυνάπτονται ἑτησίως καὶ 12 μουσικὰ τεύχη ἐκ 16 σελίδων ἕκαστον, περιέχοντα ἐκλεκτὰ ἐκκλησιαστικὰ καὶ ὁμηώδη ᾠσματα. Ἡ «Φόρμιγξ» ἐκδίδεται δις τοῦ μηνός, διαφέρει δὲ ἤδη τὸ ἕνατον αὐτῆς ἔτος. Ἡ ἑτησία αὐτῆς συνδρομὴ μετὰ τῶν 12 τευχῶν εἶνε ὁ μόνον ὄραγματι προπληρωτέαι. Ἀπραιότητος εἶνε ἡ «Φόρμιγξ» εἰς πάντα ψάλτην ἐπιθυμοῦντα νὰ παρακολουθῇ τὴν ἀπανταχοῦ μουσικὴν κίνησιν.

Διεύθυνσις «Φόρμιγγος»

ΙΩΑΝΝΗΣ Θ. ΤΣΩΚΛΗΣ

Ὁδὸς Λιμνῶνα, ἀριθ. 5. Ἀθήνας.

Β. ΜΕ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΝ ΣΗΜΕΙΟΓΡΑΦΙΑΝ

№ 4.

Ὕμνοι καὶ ᾠδαί. ἐν θριφωνίᾳ, τριφωνίᾳ καὶ τετραφωνίᾳ. Τὸ βιβλίον τοῦτο περιέχει τὰς δοξολογίας τοῦ Γ' καὶ Δ' ἔχου' ὅλα τὰ ἀπολυτικά καὶ κοντάκια τῶν Λειτουργικῶν καὶ Θεσηματικῶν ἑορτῶν ὅλα τὰ ἀντίφωνα καὶ εἰσοδικὰ τοῦ ἐνικυτοῦ ἁπατῆν τὴν Λειτουργίαν μετὰ τοῦ Πολυχρονισμοῦ· πολλὰ χειροδικὰ καὶ ὅλα τὰ κοινωνικά τῶν Κυριακῶν καὶ τῶν διημέρων ἑορτῶν ἐν ἁρμονίᾳ· τὰ λειτουργικά «Πατέρη, Υἱὸν» εἰς πλ. δ' καὶ εἰς πλ. α' ἐν τετραφωνίᾳ· τὸ «Ἄξιόν ἐστιν» εἰς ἕχον δ' τετραφώνον· ὅλα τὰ μεγαλυνία τῶν ἑορτῶν τὸν Ἀκάθιστον Ὕμνον, τὴν Λειτουργίαν τῶν Προηγιασμένων τὰ κυριώτερα τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδος, τὸν Κανόνα τῆς Μεγάλης Πεντηκοστῆς, τὰς τρεῖς στάσεις τῶν ἐγκωμίων τοῦ Ἐπιταφίου ἐν τελείᾳ τετραφώνῃ, πολλὰ ἐκ τῆς ἀκολουθίας τοῦ Πάσχα, τὰ ὀκτὼ Ἀναστάσιμα ἀπολυτικά, πολλὰ ἀπολυτικά ἄγνων καὶ ἁπατῶν τὴν νεκρώσιμον ἀκολουθίαν ἐν πλήρει τριφωνίᾳ.....	3.50
Τὸ αὐτὸ χειροδόητον.....	4.50
Ἄσματα ἐκκλησιαστικά, φυλλάδιον 7 περιέχοντα πᾶν ὅ,τι ψάλλεται ἐν τῇ Λειτουργίᾳ τῆς Κυριακῆς καὶ τῶν ἑορτῶν....	3.25
Ὀκτώηχος. Ἀναστασιματάριον. φυλλάδιον 15, περιέχοντα πᾶν ὅ,τι ψάλλεται ἐν τῷ ἑσπερινῷ τοῦ Σαββάτου καὶ τῷ ἑσπερῷ τῆς Κυριακῆς, ἕτοι τοὺς ὀκτὼ ἕχους μετὰ τῶν τροπαρίων καὶ δοξαστικῶν. Τοὺς Αἴνους μετὰ τῶν τροπαρίων καὶ τῶν ἑσθινῶν, δοξολογίας, ἄξιόν ἐστιν, χειροδικὰ, κοινωνικά, Λειτουργίαν τοῦ Μεγάλου Βασιλείου, Πολυχρονισμούς, Ἀνοιξαντάκια, Τῆ ὑπερμάχῳ, Δύναμις τοῦ Κρητός, Φῶς ἱλαρόν. Καταβασίας πολλὰς, Λειτουργίαν τῶν Προηγιασμένων κτλ.	
Μεγάλη Ἑβδομάς, φυλλάδιον 6, ἐν οἷς περιέχονται πάντα τὰ μῆλα τῆς ἑβδομάδος τῶν Πάσχα.....	3.60
Ἀκολουθία τοῦ Πάσχα.....	1.25
Τυρταῖος β' ἑκδοσις, ἐκτυξημένη διὰ νέων πατριωτικῶν ἄσματων, ἕτοι: Βιβλίον μουσικὸν περιέχον νέα ἄσματα παιδαγωγικά, ὀρχηστικά, γυμναστικά, ὡς καὶ τὰ γορικά τῆς Ἠλέκτρας καὶ τῆς Ἀντιγόνης τοῦ Σοφοκλέους, τὴν πᾶροδον τοῦ Οἰδίποδος ἐπὶ Κολωνῶ. Τὸν Πολυχρόνιον ὕμνον τοῦ Παλαιολόγου, τὸν ἐργάτως εὐσεβήντα, πρὸς ἄσμα καὶ κλειδοκόμεβαλον. Τὴν ᾠδὴν τῆς Σακρούς εἰς Ἀφροδίτην, πρὸς ἄσμα καὶ κλειδοκόμεβαλον, καὶ ἱκανὰς δημόσιαις μελωδίαις καὶ πολλὰ ἄλλα ἄσματα.....	3.—
Τὸ αὐτὸ χειροδόητον.....	4.—

